

LUCRE.
DE
RERUM
NATUR

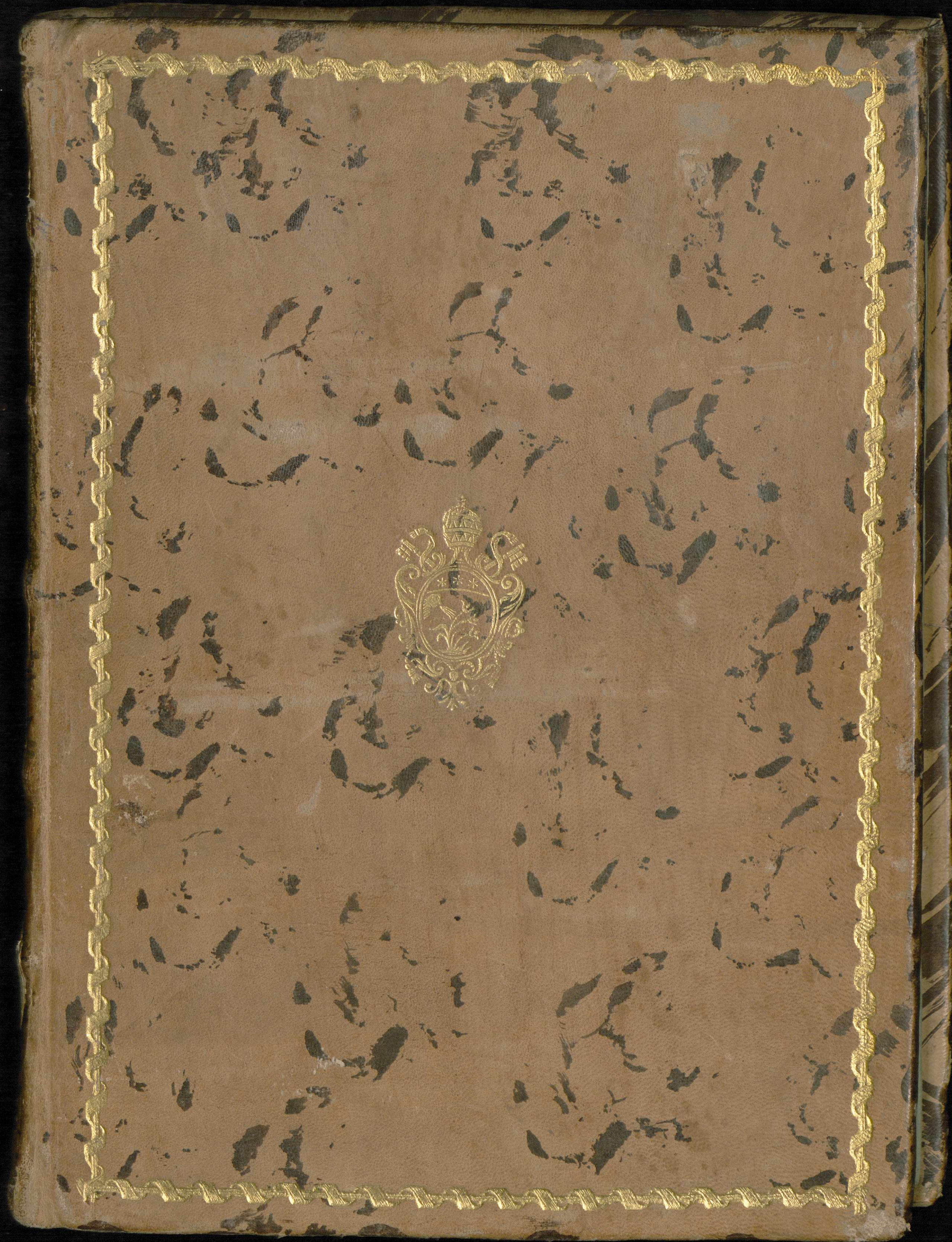
VEN.
1495

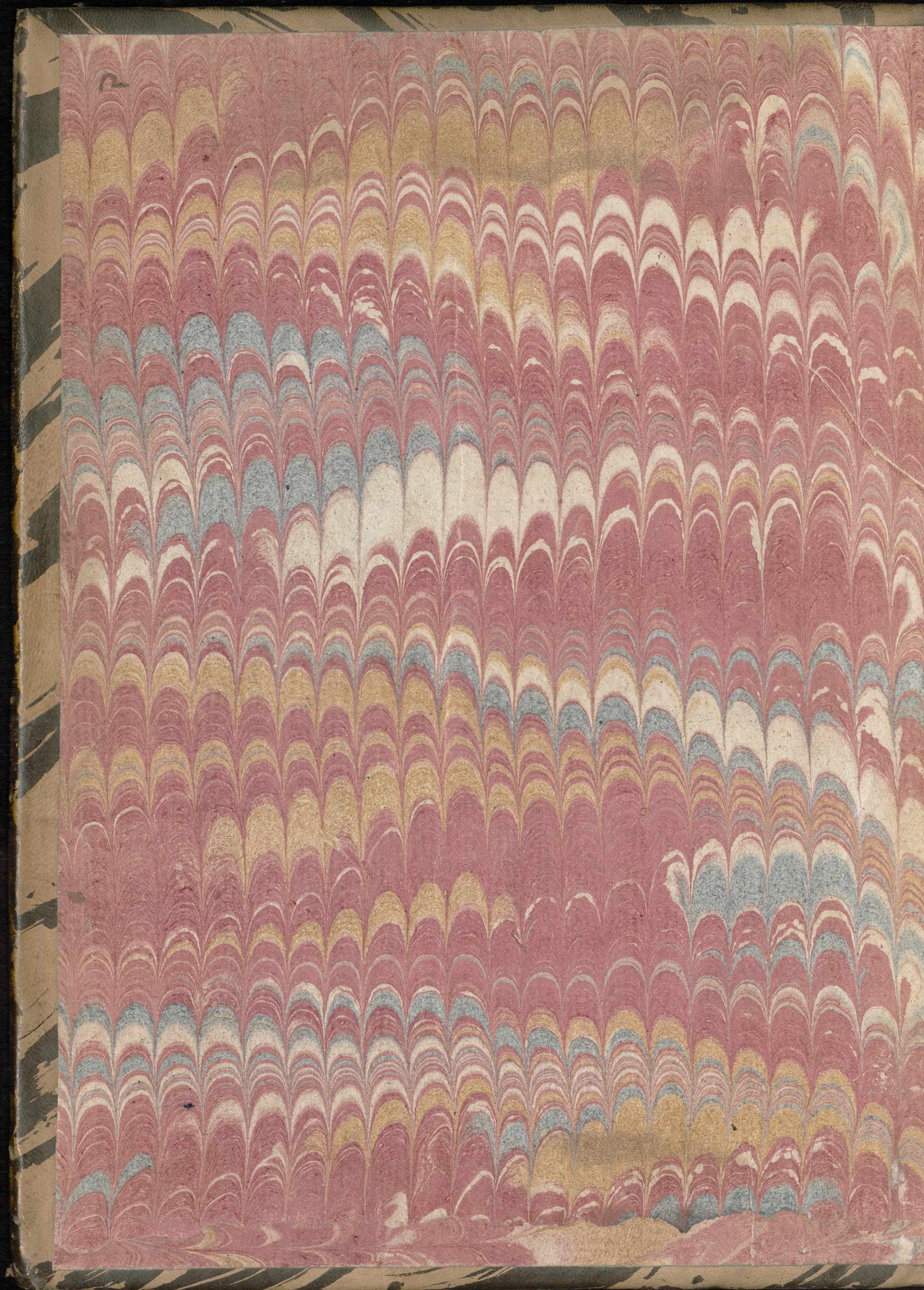

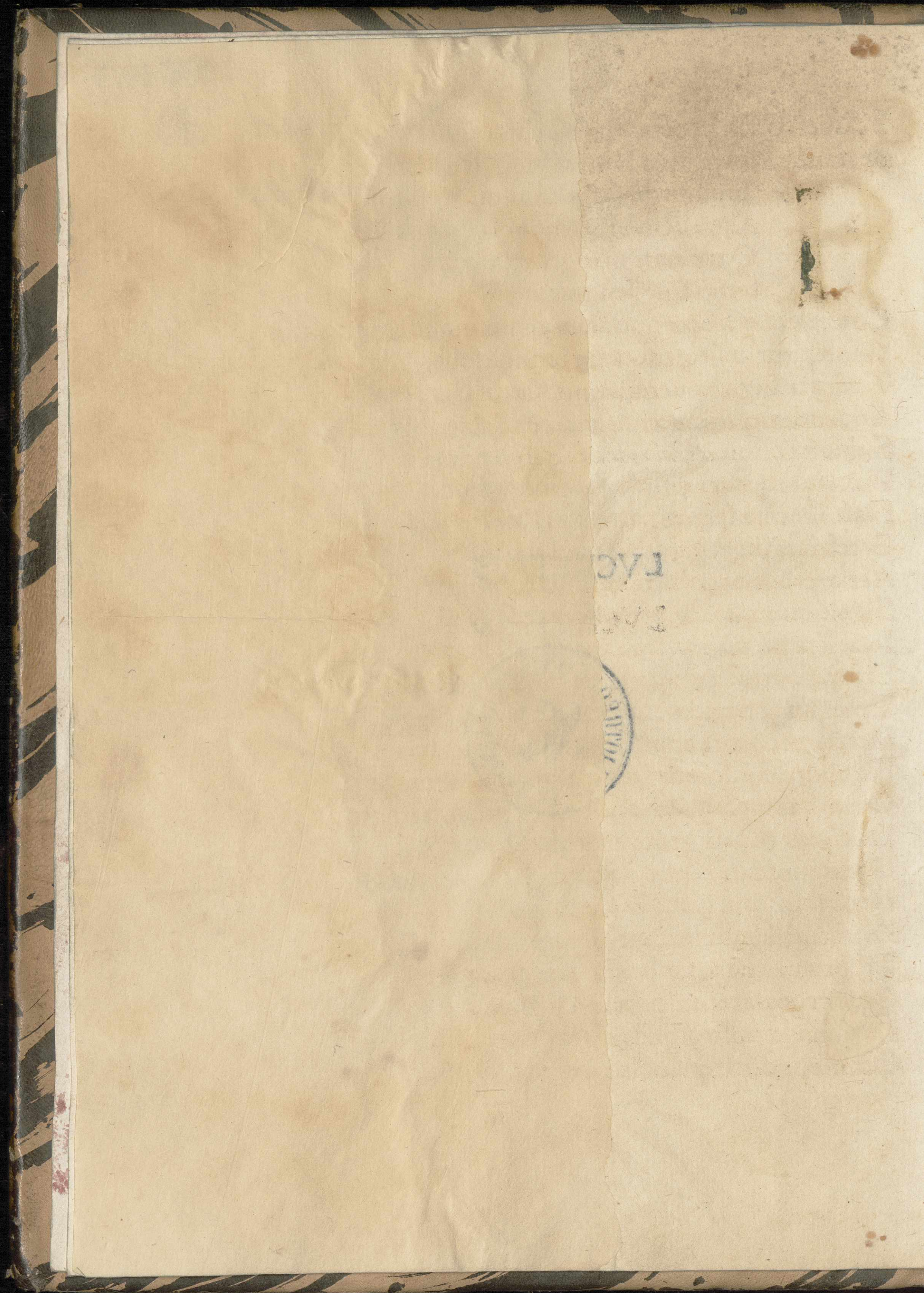

LVCRETIVS

T. Lucreti Cari. poetæ philosophici antiquissimi de rerum natura liber primus incipit fœliciter.

AEneadū genitrix hominū diuūq; uoluptas
Alma uenus: cæli subter labentia signa
Quæ mare nauigerum quæ terras frugiferentis
Concelebras: per te quoniam genus omne animantum
Concipitur. uisitq; exortum lumina solis.
Te dea te fugiunt uenti: te nubila cæli
Aduentumq; tuum: tibi suauis dædala tellus
Submittit flores: tibi rident equora ponti
Placatumq; nitet diffuso numine cælum.
Nam simulas speties patefacta est uerna diei
Et reserata uiget genitalis aura fauoni
Aeriæ primum uolucres te diua tuumq;
Significant nutum: perculse corda tua ui
Inde fere pecudes persultant pabula læta
Et rapidos tranant aranis: ita capta lepore.
Te sequitur cupidæ quocunq; inducere pergis.
Deniq; per maria ac montis fluuiosq; rapacis
Frondiferasq; domos auium: camposq; uirentis
Omnibus incutiens blandum per pectora amorem
Efficis: ut cupide generatim sæcla propagent
Quæ quoniam rerum naturam sola gubernas
Nec sine te quicq̄ dies in luminis oras
Exoritur: neq; fit lætum: neq; amabile quicq̄.
Te sociam studeo scribendis uersibus esse.
Quos ego de rerum natura pangere conor
Meminadæ nostro. quem tu dea tempore in omni
Omnibus ornatum uoluisti excellere rebus.

Quo magis æternum da dictis diua leporem
Effice: ut interea fera munera militiai
Per maria ac terras omnis sopita quiescant.
Nam tu sola potes tranquilla pace iuuare
Mortalis. quoniam bellifera munera mauors
Armipotens regit. ingremium qui sæpe tuum se
Reficit. æterno deuictus uulnere amoris.
Atq; ita suspiciens cereti ceruice reposta
Pascit amore auidos inhians in te dea uisus.
Atq; tuo pendet resupini spiritus ore.
Hunc tu diua tuo recubantem corpore sancto
Circumfusa super suauis ex ore loquelas
Fonde petens placidam Rhomanis iclita pacem.
Nam neq; eos agere hoc patriai tempore iniquo
Possumus equo animo: nec memmi clara propago
Talibus in rebus communi desse saluti.

Omnis natura per se esse diuum.

O Omnis enim per se diuum natura necesse est
Immortali æno summa cum pace fruatur.
Semota a nostris rebus seiunctaq; longe:
Nam priuata dolore omni priuata periclis
Ipsa suis pollens opibus nihil indiga nostri.
Nec bene pro meritis capitur nec tangitur ira.
Quod super est uacuas auris mihi memmius & te
Semotum a curis adhibe ueram ad rationem
Ne mea dona tibi studio disposta fideli
Intellecta prius q̄ sint: contempa relinquas.
Nam tibi de summa cæli ratione deumq;

Differere incipiam:& rerum primordia pandam.
Vnde omnis natura creet res auctet alatq;.
Quoue eadem rursum natura perempta resoluit
Quæ nos materiem & genitalia corpora rebus
Reddunda in ratione uocare & semina rerum
Appellare suemus & hæc eadem usurpare
Corpora prima quod ex illis sunt omnia primis.

Laus inuentorum.

Humana ante oculos fœde cum uita iaceret
In terris oppressa graui sub religione
Quæ caput a cæli relligionibus ostendebat
Horribili super aspectu mortalibus instans
Primum gnarus homo mortalis collere contra
Est oculos ausus:primusq; absistere contra
Quem neq; fama deum nec fulmina nec minitanti
Murmure compressit cælum.sed eo magis acrem
Inritat uirtutem animi confringere ut arcta
Naturæ primus portarum claustra cuperet.
Ergo uiuida uis animi peruicit:& extra
Processit longe flammantia mœnia mundi
Atq; omnem immensum peragrauit mente animoq;
Vnde refert nobis uictor quid possit oriri
Quid nequeat.finita potestas deniq; cuiq;
Quantum sit ratione atq; alte terminus hærous.
Quare relligio pedibus subiecta uicissim
Obteritur:nos exequat uictoria cælo.
Illud in his rebus uereor ne forte rearis
Impia te rationis in ire elementa uiamq;
Indugredi sceleris.quod contra sæpius illa
Relligio peperit scelerosa atq; impia facta.

¶ Exem plū relligionis.
Aulide quo pacto triuiai ad uirginis aram
Iphianeſſaio turparunt ſanguine fœde
Ductores danaum delecti prima uirorum.
Qui ſimul in fula uirgineos circundata comptus
Exutraque pari malarum parte profuſa eſt.
Vt mœſtum ſimul ante aras aſtare parentem
Senſit & & hunc propter ferrum celare miniſtros.
Aſpectuq; ſuo lachrimas effundere ciues
Multa metu terrai genibus ſub miſſa petebat.
Nec miſere prodeſſe in tali tempore quibat
Quod patrio princeps donaret nomine regem.
Nam ſub lata uirum manibus tremebundaq; ad aras
Deducta eſt non ut ſolemni more ſacrorum
Perfecto poſſet claro comitari hymenæo
Sed caſta inceſte nubendi tempore in ipſo
Hoſtia concideret mactatu mœſta parentis.
Exitus ut claſſi fœlix fauſtuſq; daretur.
Tantum relligio potuit ſuadere malorum.
Tute met a nobis iam quo quis tempore natum
Terriloquis uictus dictis diſciſcere quæres.
Quippe & enim q̄ multa tibi iam fingere poſſum
Somnia que uitæ rationes uertere poſſint.
Fortunaſq; tuas omnes turbare timore.
Finis doloris.
Et meritoriam ſi certum finem eſſe uiderent
Erumnarum homines aliqua ratione ualerent
Relligionibus atq; minis obſiſtere uatum.
Nunc ratio nulla eſt reſtandi nulla facultas
Aeternas quoniam pœnas in morte timendum.

De anima.

Ignorat enim quæ sit natura animai.
Nata sit: an contra nascentibus insinuetur.
Et simul intereat nobiscum morte dirempta
An tenebras orci uisat uastasq; lacunas.
An pecudes alias diuinitus insinuet se.
Ennius ut noster cecinit: qui primus Amœno
Detulit ex licone perenni fronde coronam:
Per gentis Italas hominũ quæ clara clueret. Clyo
Et si præterea tamen esse Acherusia templa
Ennius æternis exponit uersibus ædens
Quo neque permanent animæ neque corpora nostra.
Sed quædam simulachra modis pallentia miris.
Vnde sibi exortam semper florentis Homeri
Commemorat spetiem. lachrimas effundere salsas
Cœpisset rerum naturam expandere dictis.
Qua propter bene cum superis de rebus habenda
Nobis est ratio solis lunæq; meatus
Qua fiant ratione: & qua ui queque gerantur
In terris: tum cum primum ratione sagaci.
Vnde anima atque animi constet natura uidendum:
Et quæ res nobis uigilantibus obuia mentes
Terrificet morbo affectis somnoq; sepultis
Cernere ut uideamur eos audireq; coram
Morte obita: quorum tellus ampectitur ossa.
Nec me animus fallit graiorum obscura reperta
Difficile inlustrare latinis uersibus esse.
Multa nouis uerbis presertim qum sit agendum
Propter egestatem linguæ: & rerum nouitatem:
Sed tua me uirtus tamen & sperata uoluptas

Suauis amicitiæ: quem uis perferre laborem.
Suadet & inducit noctes uigilare serenas
Quærentem dictis quibus & quo carmine demum
Clara tuæ possim præpandere lumina menti.
Res quibus occultas penitus conuisere possis.
Hunc igitur terrorem animi tenebrasq; necesse est.
Non radii solis neq; lucida tela diei
Discutiant: sed naturæ speties ratioq;
Principium cuius hinc nobis exordia sumet.

¶ Nihil de nihilo gigni.

Nullam rem e nihilo gigni diuinitus unquam.
Quippe ita formido mortalis continet omnis.
Quod multa in terris fieri cæloq; tuentur
Quorum operum causas nulla ratione uidere
Possunt: ac fieri diuino numine rentur.
Et quo quoq; modo fiant opera sine diuum.
Quas ob res ubi uiderimus nihil posse creari.
Nam si de nihilo fierent: ex omnibus rebus
Omne genus nasci posset: nihil semine egeret.
E mare primum homines: e posset oriri.
Squamigerum genus: & uolucres erumpere cælo.
Armenta atq; aliæ pecudes genus omne ferarum
In certo partu culta ac deserta tenerent.
Nec fructus idem arboribus constare solerent.
Sed mutarentur: ferre omnes omnia possent.
Quippe ubi non essent genitalia corpora cuiq;
Qui posset mater rebus consistere certa?
At nunc seminibus quia certis queque creantur.
Inde enascitur atq; oras in luminis exit.

Materies ubi inest cuiusq; & corpora prima
Atq; hac re nequeunt ex omnibus omnia gigni
Quod certis in rebus inest secreta facultas.
Præterea cur uere rosam frumenta calore.
Vites autumno fundi suadere uidemus
Si non certa suo qui tempore semina rerum
Qum confluxerũt patesit quodcunq; creatur.
Dum tempestates adsunt: & uiuida tellus
Tuto res teneras effert in luminis oras.
Quod si de nihilo fierent subito exorerentur
In certo spatio atq; alienis partibus anni.
Quippe ubi nulla forent primordia: que genitali
Concilio possent arceri tempore iniquo.
Nec porro augendis rebus spatio foret usus
Seminis ad coitum: e nihilo si crescere possent.
Nam fierent iuuenes subito ex infantibus paruis.
E terraq; exorta repente arbusta salirent.
Quorum nihil fieri manifestum est omnia quando
Paulatim crescunt: ut par est semine certo.
Crescentesq; genus seruant: ut noscere posset
Queq; sua de materia grandescere aliq;.
Huc accedi uti sine certis imbribus anni
Lætificos nequeat fœtus submittere tellus.
Nec porro secreta cybo natura animantum
Propagare genus possit uitamq; tueri.
Vt potius multi: communia corpora rebus
Multa putes esse: ut uerbis elementa uidemus
Quam sine principiis ullam rem existere posse.
Deniq; cur homines tantos natura parare
Non potuit pedibus qui pontum ꝑuada possent

Transire: & magnos manibus diuellere montes.
Multaq; uiuendo uitalia uincere secla?
Si non materie quæ rebus reddita certast
Gignundis: equa constat quid possit oriri.
Nihil igitur fieri de nihilo posse fatendumst
Semine quando opus est rebus quo quæ creatæ
Aeris in teneras possent pferrier auras.
Postremo quoniam in cultis præstare uidemus
Culta loca & manibus meliores reddere fœtus
Esse uidelicet in terris primordia rerum.
Que nos fecundas uertentes uomere glebas
Terraiq; solum subigentes cimus ad ortus.
Quod si nulla forent nostro sine queque labore
Sponte sua multo fieri meliora uideres.

Nihil ad nihilum interire.

Huc accedit uti queque in sua corpora rursum
Dissoluat natura: neq; ad nihilũ interimat res.
Nam si quid mortale: e cunctis partibus esset
Ex oculis res quæque repente erepta periret.
Nulla ui foret usus enim que partibus eius
Discidium patere & nexus exoluere posset.
Quid nunc æterno quia constant semine queque
Donec uis obiit quæ res diuerberet ictu.
Aut intus penetret per inania dissoluatq;
Nullius exitium patitur natura uideri.
Præterea quæcunque uestustate amouet ætas
Si penitus premit consumens materiem omnem
Vnde animale genus generatim in lumina uitæ
Reducit uenus: & reductum dædala tellus.
Vnde alit atq; auget generatim pabula præbens?

Vnde mare: ingenii fontes: externaq; longe
Flumina suppeditaut: unde æther sydera pascit?
Omnia enim debet mortali corpore que sunt
Infinita ætas consumpsisse ante acta diesq;.
Quod si in eo spatio atq; ante acta ætate fuere
E quibus hæc rerum consistit suma refecta:
Immortali sunt natura prædita certe.
Haud igitur possunt ad nihilum queque reuerti.
Deniq; res omnis eadem uis causaq; uulgo
Conficeret: nec materies ætetna teneret
Inter se nexus minus aut magis indupedita.
Tactus enim læti satis esset causa profecto.
Quippe ubi nulla forent æterno corpore: quorum
Contextum uis deberet dissoluere quæque
Ac nunc inter se quia nexus principiorum
Dissimiles constant æternaq; materies est
Incolomi remanent res corpore dum satis actis
Vis obeat prætextura cuiusq; reperta.
Haud igitur redit ad nihilum res ulla. sed omnes
Discidio redeunt in corpora materiai.
Postremo pereunt imbres ubi eos pater æther
Ingremium matris terrai præcipitauit.
At nitide surgunt fruges: ramique uirescunt
Arboribus. crescunt ipse fœtuq; grauantur.
Hic aliter porro nostrum genus atq; ferarum.
Hinc lætas urbes puerum florere uidemus.
Frondiferusq; nouis auibus canere undiq; siluas.
Hinc fesse pecudes pingius per pabula læta
Corpora deponunt: & candens lacteus humor
Huberibus manat distentis. hinc noua proles

Artubus infirmis teneras lasciua per herbas
Ludit lacte mero mentes perculsa nouellas.
Hanc igitur penitus pereunt quæcunq; uidentur.
Quando aliud ex alio reficit natura: nec ullam
Rem gigni patitur: nec morte ad uita aliena.
Nunc age sis: quoniam docui non posse creari
De nihilo: neq; item genita ad nihil reuocari
Ne qua forte tamen ceptes diffidere dictis
Quod nequeunt oculis rerum primordia cerni

Corpora que nō uideantur

Accipe præterea que corpora tute necesse est
Confiteare esse in rebus: nec posse uideri.
Principio uenti uis uerberat incita portus
Ingentisq; ruit nauis: & nubila aufert.
Interdum rapido percurrens turbine campos
Arboribus magnos sternit montisq; supremos
Silui fragis uexat flabris. ita persurit acri
Cum fremtu: sæuitq; minaci murmure pontus.

De Vento

Sunt igitur uenti nimirum corpora cæca.
Que mare que terras que denique cæli
Vertunt: ac subito uexantia turbine raptant
Nec ratione fluunt alia stragemq; ꝓpagant.
Vt cum mollis aquæ fertur natura repente
Flumine abundanti quem largis imbribus auget
Montibus ex altis magnus decursus aquai:
Fragmina conitiens siluarum arbustaq; tota.
Nec ualidi possunt pontes uenientis aquai
Vim subitam tollerare. ita magno turbidus imbri
Molibus incurrit ualidis cum uiribus amnis

Dat ſonitu magno ſtragem uoluitq́ꝫ ſub undis
Grandia ſaxa: ruit qua quicquã fluctibus obſtat.
Sic igitur debent uenti quoq́ꝫ flamina ferri.
Q ue ueluti ualidum cum flumẽ procubuere
Q uãlibet in partem trudunt res ante: ruuntq́ꝫ,
Impetibus crebris: interdum uertice torto.
Corripiunt: rapidiq́ꝫ rotanti turbine portant:
Q uare etiam atq́ꝫ etiam ſunt uenti corpora cæca.
Q uando quidem factis & moribus emula magnis
Amnibus inueniuntur aperto corpore qui ſunt.

De odore calore frigore & uoce.

Q Q um porro uarios rerum ſentimus odores.
Nec tamen ad nares uenientis cernimus unq̃.
Nec calidos æſtus tuimur: nec frigora quimus
Vſurpare oculis: nec uoces cernere ſuemus:
Q ue tamen omnia corpora conſtare neceſſeſt.
Natura quoniam ſenſus impellere poſſunt.
Tangere enim & tangi niſi corpus nulla poteſt res.

Veſtes ueſci & areſci.

D Deniq́ꝫ flucti frago ſuſpenſæ in littore ueſtes
Suueſtunt eædem diſpanſe in ſole ſe reſcunt
Ac neq́ꝫ quo pacto præceſſerit humor aquai
Viſumſt, nec rurſum quo pacto fugerit æſtu.
In paruas igitur partes diſpargitur humor:
Q uas oculi nulla poſſunt ratione uidere.

De anulo in digito & cæteris

Q Q uin etiam multum ſolis redeuntibus annis
Anulus in digito ſubter tenuatur habendo.
Stilcidiiq́ꝫ caſus lapidem cauat: uncus aratri
Ferreus occulte decreſcit uomer in aruis.

Strataq; iam uulgi pedibus detrita uiarum
Saxea conspicimus: tum portas propter hahena.
Signa manus dextras ostendunt attenuari
Sæpe salutantum tactu præterq; meantum.
Hæc igitur minui qum sint detrita uidemus.
Sed que corporea decedant in tempore quoque
Inuida preduxit spetiem natura uidendi.
Postremo quæcunque dies naturaq; rebus
Paulatim tribuit moderatim crescere cogens
Nulla potest oculorum acies contenta tueri.
Nec porro quæcunq; æuo macieq; senescunt.
Nec mare que impendent uesco sale saxa peresa.
Q uid queque amittant in tempore cernere posset.
Corporibus cecis igitur natura gerit res.
Nec tamen undiq; corpora stipata tenentur
Omnia. natura nanq; est in rebus inane.
Q uod tibi cognosse in multis erit utile rebus.
Nec sine errantem dubitare & quærere semper
De summa rerum & nostris diffidere dictis.

De inani.

Q ua ppter locus est intactuus inane: uacãsq;.
Q uod si non esset: nulla ratione moueri
Res posset. nãq; officium quod corporis extat
Officere atq; obstare: id in omni tempore adesset
Omnibus haud igitur quicquam procedere posset.
Principium quoniam cedendi nulla daret res.
At nunc per maria ac terras sublimaq; cæli
Multa modis multis uaria ratione moueri
Cernimus ante oculos: que si non esset inane
Non tam sollicito motu priuata carerent.

Quam genita omnino nulla ratiõe fuissent.
Vndiq; materies quoniam stipata quiesset.
Præterea q̄uis solidæ res esse putentur:
Hinc tamen esse licet: raro cum corpore cernas
In saxis ac speluncis permanat aquarum
Liquidus humor: & uberibus fluent omnia guttis
Dissipat in corpus se se cibus omne animantum
Crescunt arbusta: & fœtus in tempore fundunt.
Quod cibus in totas usq; a radicibus imis
Per truncos ac per ramos diffunditur omnis.
Inter septa meant uoces & clausa domorum
Transuolitant rigidum permanat frigus ad ossa.
Quod nisi inania possent corpora queque
Transire? haud ulla fieri ratione uideres.
Denique cur alias aliis præstare uiolemus
Pondere res rebus nihilo maiore figura?
Nam si tantũdem st in lanæ glomere quantum
Corporum in plumbo est: tantumdem pondere par est.
Corporum officiũ est: quoniã præmere omnia deorsũ.
Contra autem natura manet sine põdere inanis.
Ergo quod magnum est æque leuiusq; uidetur
Nimirum plus esse sibi declarat inanis.
Aut contra grauius plus in se corporum inesse
Dedicat: & multo uacuum minus intus habere.
Est igitur nimirum id quod ratione sagaci
Quærimus: admixtum rebus quod inane uocamus.

De piscibus in aqua.

Illud in his rebus ne re deducere uere
Possit. quod quidam fingũt præcurrere cogor:
Cedere squamigeris latices natantibus aiunt.

Et liquidas aperire uias: quia post loca pisces
Linquant quo possint cedentes confluere undæ.
Sic alias quoq; res inter se posse moueri
Et mutare locum: q̄uis sint omnia plena.
Scilicet id falsa totum ratione receptum est.
Nam quo squamigeri poterunt procedere tandem:
Ni spatium dederint latices? concedere porro
Q uæ poterant unde quo pisces ire nequibunt?
Aut igitur motu priuandum est corpora queque
Aut esse admixtum dicendum est rebus inane.
Vnde initium primum capiat res quæque mouendi.
Postremo duo de concurso corpora lata
Sic cita dissiliant nempe aer omne necesse est
Inter corpora quod flat possidat iuane·
Is porro q̄uis circum densantibus auris
Confluat haud poterit tamen uno tempore totum
Compleri spatium: nam primum quisq; necesse est
Occupet ille locum deinde omnia possideantur.
Q uod si forte aliquis quom corpora dissiluere:
Tum putat id fieri: quia se condenseat aer?
Errat. nam uacuum tum sit: quo non fuit ante.
Et repletur item uacuum: quod constitit ante.
Nec tali ratione potest densarier aer.
Nec si nam posset sine inani posset opinor
Ipse in se trahere & partis conducere in. unum
Q ua ꝑpter q̄uis causando multa moreris
Esse in rebus inane tamen fateare necessest.
Multaq; præterea tibi possum commemorando
Argumenta quidem dictis contradere nostris.
Verum animo satis hæc uestigia parua sagaci

Sunt per quæ possis cognoscere cætera tute
Namq; caues ut montiuagæ persæpe ferai
Naribus inueniunt in tectas fronde quietes
Q um semel institerunt uestigia certa uiai
Sic aliud ex alio per te tute ipse uidere
Talibus in rebus poteris. cæcasq; latebras
Insinuare omnis: & uerum protrahere inde.
Q uod nisi pigraris paulumue recesseris ab re
Hic tibi Deplano possum ꝓmittere memmi
Vsq; adeo largos haustus e fontibu magnis
Lingua meo suauis diti de pectore fundet.
Vt uerear ue tarda prius per membra senectus
Serpat: & in nobis uitai claustra resoluat
Q uam tibi de qua uis una re uersibus omnis
Argumentorum sit copia missa per aures.
Sed nunc ut repetam cœptum pertexere dictis.

Corpus & inane esse naturam rerum

Omnis ut est igitur per se natura duabus
Constitit in rebus: nam corpora sunt: & inane.
Hæc in quo sita sunt: & qua diuersa mouentur.
Corpus enim per se communes dedicat esse
Sensus. cui nisi prima fides fundata ualebit
Haud erit occultis de rebus quo referentes
Confirmare animos quoquā ratione queamus.
Tum porro locus ac spatium quod inane uocamus
Si nullum foret haud quiquā sita corpora possent
Esse: neq; omnino quaquā diuersa meare
Id quod iam supera tibi paulo ostendimus ante.
Tertiam naturam nullam esse rerum.

Praeterea nihil est quod possis dicere ab omni
Corpore se iunctum secretum esse ab inani
Quod quasi tertia sit rerũ natura reperta.
Nam quodcunque erit esse aliquid debebit id ipsum
Augmine uel grandi uel paruo deniq; dum sit.
Cui si tactus erit q̃uis leuis: exiguusq;:
Corporis augebit numerum summamq; sequetur.
Sin in tactile erit nulla de parte quod ullam
Rem prohibere queat per se transire meantem
Scilicet hoc id erit uacuum quod inane uocamus.
Praeterea per se quodcunq; erit: aut faciet quid:
Aut aliis fungi debebit agentibus ipsum:
Aut erit ut possint in eo res esse geriq;.
At facere & fungi sine corpore nulla potest res.
Nec prebere locum porro: nec inane uacansq;.
Ergo pater inane & corporis tertia per se
Nulla potest rerum in numero natura relinqui.
Nec quae sub sensus cadat ullo tempore nostros.
Nec ratione animi quam quisq̃ possit apisci.
Nam quecunque cluent: aut his coniuncta duabus
Rebus: ea inuenies: aut horum euenta uidebis.
Coiunctum est id quod nunq̃ sine perniciali
Discidio potis est seiungi seq; gregari.
Pondus uti saxis: calor ignis: liquorum aquarum.
Tactus corporibus cunctis: intactus inani.
Seruitium contra: paupertas. diuitiaeq;:
Libertas: bellum: concordia: caetera quorum
Aduentu manet incolumis natura: abituq;
Hec soliti sumus: ut par est euenta uocare.

Tempus item per se non est:sed rebus ab ipsis
Consequitur qum sensus transactum quid sit in æuo.
Tum quæ res instet quid porro deinde sequatur.
Nec per se quenq̄ tempus sentire fatendumst.
Semotum ab rerum motu placidaq; quiete.
Deniq; tyndariden raptam belloq; sub actas
Trouigenas gentis ut dicunt esse uidendumst:
Ne forte hæc per se cogant nos contra fateri
Quando ea secla hominũ quorum hæc euenta fuere
Inreuocabilis abstulerit iam præterita ætas.
Nanq; aliud terris aliud regionibus ipsis
Euentum dici poterit quodcunq; erit actum.
Deniq; materie: si rerum nulla fuisset.
Nec locus ac spatium res in quo quæque geruntur.
Nunq̄ tyndaridis formæ conflatus amore
Ignis alexandri phrygio sub pectore gliscens
Clara accendisset sæui certamina belli.
Nec clam durateus troianus pergama partu
Inflamasset equus nocturno graiugenarum.
Perspicere ut possit res gestas funditus omnis
Non ita uti corpus per se constare: neq; esse
Nec ratione: dure eadem qua constat inane.
Sed magis ut merito possis euenta uocare
Corporum atq; loci res: in quo quæque geruntur.
Corpora sunt porro partim primordia rerum
Partim concilio que constant principiorum.
Sed que sunt rerum primordia nulla potest uis
Stringere. nam solido euincunt ea corpora domum
Et si difficile esse uidetur forsitan quicquam
In rebus: solido reperiri corpore posse.

Tranſit enim fulmen cæli per ſepta domorum.
Clamor ut ad uoces: ferrum candeſcit in igne.
Diſſiliuntq; ferro feruenti ſaxa uapore.
Tum labefactatus rigor auri ſoluitur æſtu.
Tum glacies aeris flamma deuicta liqueſcit.
Permanat calor argentum penetraleq; frigus
Quando utrinque manu retinentes pocula rite
Senſimus infuſo lympſarum rore ſuperne.
Vſq; adeo in rebus ſolidi nihil eſſe uidetur.

Solidum eſſe

Sed quia rara tamen ratio naturaq; rerum
Cognita de paucis dum uerſibus expediamus
Eſſe & que ſolido atq; æterno corpore conſtent
Semina que rerum primordia que eſſe docemus.
Vnde omnis rerum nunc conſtet ſumma creata.
Principio quoniam duplex natura duarum
Diſſimilis rerum longe conſtare reperta eſt
Compum atque loci: res in quo queque geruntur:
Eſſe utranq; ſibi per ſe puramq; neceſſeſt.
Nam quocunque uocat ſpatium quod inane uocamus
Corpus eo non eſt: qua porro cunq; tenet ſe
Corpus: ea uacuum ut quaq̄ conſtat inane.
Sunt igitur ſolida ac ſine inani corpora prima.
Præterea quoniam genitus in rebus inanes
Materiem circum ſolidam conſtare neceſſeſt:
Nec res ulla poteſt uera ratione probari
Corpore inane ſuo cælare: atq; intus habere:
Si non quod cohibet ſolidum conſtare relinquas:
Id porro nihil eſſe poteſt: nec materiai
Concilium quod inane quæat rerum cohibere

Materies igitur solido quæ corpore constat
Esse æterna potest qum cætera dissoluantur.
Tum porro si nihil est quod inane uacaret.
Omne foret solidum: nec concta corpora certa
Esse que loca complerent quecunq; tenerent.
Omne quod est spatium uacuum constaret inane.
Alterius igitur nimirum corpus inani
Distinctum. quoniam nec plenum naniter extat.
Nec porro uacuum. sunt ergo corpora certa
Q ue spatium plena possint distinguere inani.
Hec neq; dissolui plagis extrinsecus ictu
Possunt. nec porro penitus penetrata retexi:
Nec ratione queant alia tentata labore.
Id quod iam supra tibi paulo ostendimus ante.
Nam neq; conlidi sine inani posse uidetur
Q uicquam: nec frangi: nec sindi in bina secando:
Nec capere humorem: nec item manabile frigus:
Nec penetralem ignem quibus omnia conficiantur.
Et quo quæcunq; magis cohibet res intus inane:
Tam magis his rebus penitus tentata labascit.
Ergo si solida ac sine inani corpora prima
Sunt: ita uti docui sint hec æterna necessest.
Præterea nec materies æterna fuisset.
Ante hac ad nihilum penitus res quæque redissent.
De nihilo quæsita forent quecunque uidemus.
At quoniam supra docui nil posse creari
De nihilo: neq; quod genitum est ad nil reuocari:
Esse immortali primordia corpora debent.
Dissolui quo queque supremo tempore possint.
Materies: ut suppectitet rebus reparandis.

Sunt igitur ſolida primordia ſimplicitate.
Nec ratione quæunt alia ſeruata per æuum
Ex infinito iam tempore res reparare.

Si nullũ finẽ natura paraſſet.

Deniq; ſi nullum finem natura paraſſet
Frangendis rebus: iam corpora materiaeq;
Vſq; reducta forent æuo frangente priore:
Vt nihil ex illis a certo tempore poſſet
Conceptum ſummum ætatis peruadere finem.
Nam quid uis citius diſſolui poſſe uidemus:
Quam rurſus refici. qua ꝓpter longa diei
Infinita etas ante acti temporis omnis
Quod fregiſſet adhuc diſturbans diſſoluenſq;
Reliquo id nunq̃ reparari tempore poſſet.
At nunc nimirum frangendi reddita finis
Certa manet: quoniam refici rem quanque uidemus.
At finita ſimul generatim tempora rebus.
Stare quibus poſſint: æui contingere florem.

De molli natura ut aqua.

Huc accedit uti ſolidiſſima materiai
Corpora qum cõſtãt poſſint tamẽ omnia reddi
Mollia que fiunt aer aqua terra uapores.
Quo pacto fiant: & qua ui queque generantur:
Admixtum quoniam ſemel eſt in rebus inane.
Ac concta ſi mollia ſint primordia rerum:
Vnde queant ualidi ſilices ferrumq; creari?
Non poterit ratio reddi. nam. funditus omnis
Principio fundamenti natura carebit.
Sunt igitur ſolida pollentia ſimplicitate.
Quorum condenſo magis omnia conciliatu

Arctari possunt ualidisq; ostendere uires:
Porro si nullast frangendis reddita finis
Corporibus: tamen ex æterno tempore quæque
Nunc etiam superare necessest corpora rebus
Que nōdum queant ullo tentata periclo.
At quoniam fragili natura predita constant
Discrepat æternum tempus potuisse manere
Innumerabilibus plagis uexata per æuum
Deniq; iam quoniam generatim reddita finis
Crescēdi rebus cōstat uitamq; tenēdi.
Et quid queque queāt per fœdera naturai
Quid porro nequeāt: sancitum quando quidem extat.
Nec communicatur quicq̄ quādo omnia cōstāt.
Vsq; adeo uariæ uolucres ut i ordine cūctæ
Ostēdunt macula generales corpore inesse
Immobiles materie quoque corpus habere
Debent nimirum nam si primordia rerum
Cōmitari aliqua possēt ratiōe reuicta.
Incertum quoq; iam constet quid possit oriri.
Quid nequeat. finita potestas denique cuiq;
Qua nam sit ratiōe atque alte terminus herēs.
Nec totiēs posset generatim secla referre
Naturam motus uictum moresque parētum.
Tum porro quoniam est extremum quodque cacumē
Corporum illius quod nostri cernere sensus
Iam nequeūt: id nimirum sine partibus extat.
Et minima cōstat natura: nec fuit unq̄
Per secretum: neq; post hec esse ualebit
Alterius. quoniam sūt ipsum pirmaq; & ima.
Inde aliæ atq; aliæ similes ex ordine partes

Agmine condenſo natura incorporum explent.
Q ue quoniam per ſe nequeant conſtare neceſſeſt
Aerens unde queat nulla ratione reuelli.
Sunt igitur ſolida primordia ſimplicitate
Q ue minimis ſtipata coherent partibus arcte
Non ex illorum conuentu conciliata:
Sed magis æterna pollentia ſimplicitate.
Vnde neq; auelli quicquam nec diminui iam
Concedit natura reſeruans ſemina rebus.
Præterea niſi erit minimum:paruiſſima queque
Corpora conſtabunt ex partibus infinitis.
Q uippe ubi dimidiæ partis pars ſemper habebit
Dimidiam partem:nec res prefiniet ulla.
Ergo rerum inter ſummam minimam quid eſſet
Nil erit ut diſtet.nam q̃uis funditur omnis
Summa ſit infinita.tamen paruiſſima que ſunt
Ex infinitis conſtabunt partibus æque:
Q uod quoniam non reclamat uera:negatq;
Credere poſſe animum:uictus fateare neceſſeſt
Eſſe ea que nullis iam prædita partibus extent.
Et minima conſtant natura:que quoniam ſunt
Illa quoq; eſſe tibi ſolida atq; æterna fatendum.
Deniq; ſi minimas in partes cuncta reſolui
Cogere conſueſſet rerum natura creatrix.
Iam nihil ex illis eadem reparare ualeret.
Propterea quia que nullis ſunt partibus aucta
Non poſſunt ea que debet genitalis habere
Materies:uarios connexus pondere plagas:
Concurſus:motus per quas res quæque geruntur

Contra Heraclitum

Q Qua propter qui materiem rerum esse putarũt
Ignem: atq; ex igni summam consistere solo.
Magno opere a uera lapsi ratione uidentur.
Heraclitus (scoteinos) quiti quorũ dux prœlia primus
Clarius obscuram linguam magis inter manos
Q uam de graiis inter graios qui uera requirunt.
Omnia enim stolidi magis admirantur amantq;
In uersis que sub uerbis latitantia cernunt.
Veraq; constituunt que bella tangere possunt
Aures. & lepido que sunt furata sonore
Nam cur tam uariæ res possent esse requiro
Ex uero si sunt igni puroq; creatæ.
Nil prodesset enim calidum denserier ignem
Nec rare fieri si partes ignis eandem
Naturam quam totus habet super ignis haberent.
Acrior ardor enim conductis partibus esset.
Languidior porro disiectisq; superatis.
Amplius hoc fieri nihil est quod posse rearis
Talibus in causis. ne dum uariantia rerum
Tantaq; accensis rarisq; ex ignibus esset.
Id quoque si faciant admixtum rebus inane
Denseri poterunt ignes rariq; relinqui:
Sed quia multa sibi cernunt contraria inesse
Et fugiãt in rebus inane relinquere purum
Ardua dum metuũt amittunt uera nec una
Nec rursum cernũt exemptum rebus inane
Omnia denseri. fieriq; ex omnibus unum
Corpus. nihil ab se quod possit mittere raptum
Aestifer ignis uti lumẽ iacit atque uaporem.
Vt uideas nõ e stipatis partibus esse.

Quod si forte una credunt ratione potesse
Ignis incœtus stringi massareque corpus
Scilicet ex nulla facere id si parte repareent
Occidit ad nihilum nimirum funditus ardor
Omnis & ex nihilo fient quecunque creantur.
Nam quodcunq; suis mutuatum finibus exit
Continuo hoc mors est illius quod fuit ante
Proinde aliquod superare necesse est in colume ollis
Ne tibi res redeant ad nihilum funditus omnes
De nihilo renata uirescat copia rerum.
Nunc igitur quoniam certissima corpora quedam
Sunt que conseruāt naturam semper eandem
Quorum abitu aut aditu: mutatoq; ordine: mutant
Naturam res & cōuertunt corpora se se
Scire licet non esse hec ignea corpora rerum.
Nil referret enim quedam descendere abire
Atq; alio attribui mutariq; ordine quedam
Si tantum ardoris naturam cuncta tenerent.
Ignis enim foret om ni modis quodcunq; crearet.
Verum ut opinor itast sunt quedam corpora quorum
Concursus: motus: ordo: positura: figuræ:
Efficiunt ignis. mutatoq; ordine mutant
Naturam: neque sunt igni similata. neque ulli
Præterea rei que corpora mittere posset
Sensibus & nostros aiectu tangere tactus.
Dicere porro sequi rem res omnis: neq; ullam
Rem ueram in numero rem constare: nec ignen
Quod facit hic: idem per delirus esse uidetur.
Nam contra sensus ab sensibus ipse repugnat.
Et labefactat eos unde omnia credita pendent.

Vnde hic cognitus est ipsi qui nominat ignem?
Credit enim sensus ignem cognoscere uere.
Cætera non credit nihilo quæ clara minus sunt.
Quod mihi cum uanum tum delirum esse uidetur.
Quo referemus enim quod nobis certius ipsis
Sensibus esse potest qui uera ac falsa notemus
Præterea quare quisquam magis omnia tollant.
Et uelut ardoris naturam linquere solam
Quam neget esse ignis summam tamē esse relinquat?
Neq; uidetur enim demētia dicere utrunque
Neque ignem neque aera neq; humorem principia esse.
Qua propter qui materiem rerum esse putarūt
Ignem: atq; ex igni summam cōsistere posse.
Et qui principium gignēdis aera rebus
Cōstituere: aut humorem quicūque putarūt
Fingere res ipsas per se terram ue creare
Omnia: & in rerum naturas uertier omnis:
Magno opere a uero longeq; errasse uidentur.
Adde etiam qui conduplicant primordia rerum
Aera iungētes igni: terramq; liquori.
Et qui quattuor ex rebus posse omnia rētur
Ex igni terra atq; animo ꝑcrescere & imbri.

Cōtra Eupedoclen

Quorum agrigitinus eū patris eupedocles est
Insula quem triquetris terrarum gessit in oris
Quam fluitās circū magnis anfractibus æquor
Ionium: glaucis aspergit littus ab undis.
Angustoq; fretu rapidum mare diuidit undis
Italiæ terrarum oras a finibus eius.
Hic est uasta carybdis: & hic aetnæa minātur

Murmura flamarum rursum se colligere iras
Faucibus eruptos iterum uis euomat ignis.
Ad cælumq; ferāt flamai fulgura rursum.
Q ue cum magna modis multis miranda uidentur.
Gentibus humanis regio uisenda: que fertur
Rebus opima bonis multa munita uirum ui.
Nil tamen hoc habuisse uiro preclarius in se:
Nec sāctū magis & mirū: carūq; uidet. (Laus eupedo.
Carmina quin etiam diuini pectoris eius
Vociferantur: & exponunt præclara reperta.
Vt uix humana uideatur stirpe creatus
Hic tamen: & supra quos diximus inferiores
Partibus egregiæ multis multoq; minores
Q uamq̄ multa bene ac diuinitis inuenientes
Ex adito tanq̄ cordis responsa dedere
Sanctius & multo certa ratione magisq̄
Pythia quæ tripodis phœbi lauro profatur:
Principiis tamē in rerum fecere ruinas.
Et grauiter magni magno cecideri ibi casu
Primumq; motus exempto rebus inani
Constituūt & res molles rarasq; relinquūt.
Aera solem ignem terras animalia fruges.
Nec tamen admiscēt in eorum corpus inane.
Denique & quod omnino finem nō esse secādis
Corporibus faciēt neque pausam stare fragori.
Nec prorsum in rebus nimirum consistere quiuit.
Q um uideamus id extremum cuiusq; cacumen
Esse: quod ad sensus nostros minimum esse uidetur.
Conicere ut posset ex hoc cernere nō quis
Extremum quod habent minimum cōsistere rebus.

Huc accedit item quoniam primordia rerum
Mollia constituunt que nos natiua uidemus
Esse:& mortali cum corpore funditus ut qui
Debeat ad nihilum iam rerum summa reuerti
De nihiloq; renata uigescere copia rerum.
Quorum utrunq; quid a uero iam distet habebis.
Deinde inimica modis multis:sunt atq; uenena
Ipsa inter se.qua re aut congressa peribunt.
Aut ita diffugient.ut tempestate coacta
Fulmina diffugere atq; imbres uentosq; uidemus.
Deniq; quattuor ex rebus si cunta creantur:
Atq; in eas rursum res omnes dissoluuntur:
Qui magis illa queunt rerum primordia dici
Quam contra res illorum retroq; putari?
Aeternis gignuntur enim mutantq; colorem,
Et totam inter se naturam tempore ab omni.
Fulmina diffugere atq; imbres uentosq;.
Sin ita forte putas ignis terreq; cohire
Corpus:& aereas auras roremq; liquorum.
Nihil in concilio naturam ut mutet eorum:
Nulla tibi ex illis poterit res esse creata.
Non animas non ex animo cum corpore ist arbos,
Quippe suam quisq; incœtum uariantis acerni
Naturam ostendit:mixtusq; uidebitur aer
Cum terra simul & quodam cum rore manere,
At primordia gignandis in rebus oportet
Naturam claudestinam cæcamq; adhibere
Denumerot nequid quod contra pugnet & obstet
Quo minus esse queat ꝓprie quodcunque creatur.
Quando etiam repetunt a cælo atq; ignibus eius.

Et primum faciunt ignem se uertere in auras
Aeris: hic ignem gigni. terramq; creari
Ex igni. retroq; in terram cuncta reuerti.
Humorem primum. post aera. deinde calorem.
Nec cessere hec inter se mutare meare
A cælo ad terram: de terra ad sydera mundi
Quod facere haud ullo debent primordia facto.
Immutabile enim quiddam superare necesse est.
Ne res ad nihilum redigantur funditus omnes.
Nam quodcunque suis mutatum finibus exit:
Continuo hoc mors est illius quod fuit ante.
Qua propter quoniam que paulo diximus ante.
In commutatum ueniunt: constare necesse est
Ex aliis ea que nequeant conuertier usq;.
Ne tibi res redeant ad nihilum funditus omnes.
Quin potius tali natura predita quedam
Corpora constituas: ignem si forte crearint
Posse eadem demptis paucis paucisq; tributis
Ordine mutato & motu facere aeris auram.
Sic alias aliis rebus mutarier omnes
Ac manifesta palam res indicat inquis in auram
Aeris e terra res omnis crescere aliq;
Et nisi tempestas indulget tempore fausto
Imbribus: & tale nymborum arbusta facillent:
Solq; sua pro parte fouet tribuitque calorem:
Crescere non possint fruges arbusta animantes.
Scilicet & nisi nos cibus aridus & tener humor
Adiuuerint: amisso iam tempore: uita quoque omnis
Omnibus e neruis atq; ossibus exoluatur:
Adiutamur enim dubio procul atq; alimur nos

Certis ab rebus certis: aliæ atq; aliæ res
Nimirum quia multimodis communia multis
Multarum rerum in rebus primordia mixta
Sunt ideo uariis uariæ res rebus aluntur.
Atq; eadem magni rrfert primordia sæpe
Cum quibus & quali positura contineantur:
Et quos inter se se dent motus: accipiantq;.
Nam eadem cælum mare terras flumina solem
Constituunt eadem fruges arbusta animantis.
Verum aliis alioq; modo commixta mouentur.
Q uando etiam passim in uersibus ipsis
Multa elementa uides multis communia bellis.
Q uin tamen inter se se uorsus ac uerba necessest
Confiteare & re & sonitu distare sonanti:
Tantum elementa queunt permutato ordine solo
Atq; rorum que sunt primordia plura adhibere
Possunt. inde queant uariæ res quæque creari.

Contra Anaxagoram.

Nūc & Anaxagore scrutemur homoeomerian
Q uā græci memorāt. nec nostra dicere lingua
Concedit nobis patrii sermonis egestas.
Sed tamen ipsam rem facilest exponere uerbis.
Principio rerū quā dicit homoeomerian. omoiomeria
Ossa uidelicet de pauxillis atq; minutis
Ossibus: sic & de pauxillis atq; minutis
Visceribus uiscus gigni sanguenq; creari:
Sanguinis inter se multis coeuntibu guttis.
Ex auriq; putat nucis consistere posse
Aurum. & de terris terra concrescere paruis.
Igni ex ignis. humorem humoribus esse.

Cætera consimili fingit ratione putatq;.
Nec tamen esse ulla parte idem in rebus inane
Concedit. neq; corporibus finem inesse secandis.
Quare in utraque mihi pariter ratione uidetur
Errare: atq; illis uir in quem diximus ante.
Adde quod imbecilla nimis primordia fingit.
Si primordia sunt simili que predita constant
Natura: atq; ipsæ res sunt æque q; laborant
Et pereunt: neq; ab exitio res ulla refrenat.
Nam quid in oppressu ualido durabit eorum
Vt mortem effugiat læti sub cœtibus ipsis
Ignis. an humor an aura quid horum sanguinis ad nos
Nihil ut opinor. ubi ex æquo res funditus omnis
Tam mortalis erit: q̄ que manifesta uidemus
Ex oculis nostris aliqua ui cuncta perire.
At neq; recedere ad nihilum res posse: neq; autem
Crescere de nihilo testor res ante probatas.
Præterea quoniam cibus auget corpus: alitq;.
Scire licet nobis uenas & sanguem & ossa.
Sine ci bo omnis commixto corpore dicent
Esse: & habere in se neruorum corpora parua:
Ossaq;: & omnino uenas partesq; cruoris.
Fiet uti cibus omnis & aridus & liquor ipse
Ex alienigenis rebus constare putetur
Ossibus: & neruis: sanisq;: & sanguine mixta.
Præterea quecunque e terra corpora crescunt:
Si sunt in terris terram constare necessest
Ex alienigenis que terris exoriuntur.
Transfer item totidem uerbis utare licebit
In lignis, si flama latet: fumusq;: cinisq;:

Ex alienigenis constant ligna necesse est.
Præterea tellus quæ corpora cunq; alit auget
Ex alienigenis quæ lignis oxoriuntur.
Linquitur hic tenuis copia quædam latitandi
Id quod Anaxagoras sibi sumit: & omnibus omnis
Res putet immixtas rebus latitare: sed illud
Apparere unum cuius sint plurima mixta
Et magis in promptu primaq; in fronte locata.
Quod tamen a uera longe ratione repulsumst.
Cōueniebat enim fruges quoq; sæpe minacis (minutas
Robore cum in saxi franguntur mittere signum
Sanguinis: aut aliquid nostro que corpore aluntur
Qum lapidem in lapidem terimus manare cruorem.
Consimili ratione herbis quoq; sæpe decebat
Et latices dulcis guttas: simíliq; sapore
Mittere lanigere quales sunt ubere lactis.
Scilicet & glebis terrarum sæpe simatis
Herbarum genera & fruges frondesq; uideri
Dispertita: & in terram latitare minutæ:
Postremo in lignis cinerem fumumq; uideri
Cum præfracta forent ignisq; latere minutos.
Quorum nihil fieri quoniam manifesta docet res.
Scire licet non esse in rebus res ita mixtas.
Verum semina multimodis in mixta latere
Multarum rerum in rebus communia debent.
At sæpe in magnis fit montibus inquis: ut altis
Arboribus uicina cacumina summa terantur
Inter se: ualidis fulgere id cogentibus austris
Donec coorto fulserunt flame fulgore.
Scilicet & nō est lignis tamen insitus ignis.

Verum semina sunt arboris multa terendo.
Que cum fluxere: creant incendia siluis.
Quod si facta foret siluis abscondita flama:
Non possent ullum tempus celarier ignes.
Conficerent uolgo siluas arbusta cremarent.
Iam ne uides igitur paulo quod diximus ante
Per magni referre eadem primordia sæpe
Cum quibus & quali positura contingantur.
Et quos inter se dent motus: accipiantq;.
Atque eadem paulo inter se mutata creare
Ignes e lignis. quo pacto uerba quoque ipsa
In ter se paulo mutatis sunt elementis.
Qum ligna atque ignes distincta uoce notemus.
Denique iam quecunque in rebus cernis apertis
Si fieri non posse putas quin materiai
Corpora consimili natura predita fingas.
Hac ratione tibi pereunt primordia rerum
Fiet uti risu tremulo concussa cachinnent
Et lachrimis salsis humectent ora: genasq;.
Nūc age quod super est cognosce: & clarius aude
Nec me animi fallit q̄ sint obscura: sed acri
Percursit thyrso laudis spes magna meum cor.
Et simul incussit suauem mi in pectus amorem
Musarum. quo nunc indistinctus mente uigenti
Auia pieridum peragro. locus nullius ante
Trita solo: iuuat integros accedere fontis.
Atque haurire iuuat nouos decerpere flores.
Insignemq; meo capiti petere inde coronam.
Vnde prius nulli uelarint tempora musæ.
Primum quod magis decet de rebus & arctis

Relligionum animum nodis exoluere pergo.
Deinde quod obscura de re tam lucida pango
Carmina musæo contingens cuncta lepore.
Id quoque enim non ab nulla ratione uidetur.
Sed ueluti pueris absinthia tetra medentes
Q um dare conantur prius oras pocula circum
Contingunt mellis dulci flauoq; liquore:
Vt puerorum ætas improuida ludificetur
Labrorum tenus: interea perpotet amarum
Absinthi laticem deceptaq; non capiatur:
Sed potius tali facto recreata ualescat.
Sic ego nunc quoniam hæc ratio plerunq; uidetur
Tristior esse quibus non est tractata: ideoq;
Volgus abhorret ab hac: uolui tibi suaui loquenti
Carmina pierio rationem exponere nostram.
Ec quasi musæo dulci contingere melle.
Si tibi forte animum tali ratione tenere
Versibus in nostris possem dum perspicis omnem
Naturam rerum: qua constet cuncta figura.

De fine corporum solidorum.

Sed quoniam docui solidissima materiai
Corpora perpetuo uolitare inuicta per æuum.
Hũc age summa audi q nam sit finis eorum.
Nec sic euoluamus item quod inane repertost
Seu locus ac spatium res: in quo quicquid geratur
Peruideamus utrum finitum funditus omne
Constet: & an immensum paceat adusq; profundum.
Omne quod est igitur nulla regione uiarum
Finitost: namq; extremum debebat habere.
Extremum porro nullius posse uidetur

Esse:nisi ultra sit quod finiat ut uideatur.
Quod non longius hæc sensus natura sequatur.
Nunc extra summum quoniam nihil esse fatendum:
Nõ habet extremum.caret ergo fine modoq;.
Nec refert quibus adsistas regionibus eius.
Vsque adeo quam quisque possedit:in omnis
Tantundem partis infinitum omne relinquit.
Præterea si iam finitum constituatur
Omne quod spatium:si quis percurrat ad oras
Vltimus extremas:iaciatq; uolatile telum
Inualidis utrum contortim uiribus ire
Quod fuerit missum maius longeq; uolare:
An prohibere aliquid censes obstareq; posse?
Alterutrum fatearis enim:summasq; necesse est.
Quorum utrunque tibi effugium præcludit:& omne
Cogit:ut exempta concedas fine patere.
Nam siue est aliquid quod præbeat:efficiatq;
Quo minus missum est ueniat finiq; locet se:
Siue foras fertur:non est a fine profectum.
Hoc pacto sequar:atq; oras obitumq; locaris
Extremas:quæram quid tælo deniq; fiat.
Fiet uti nusq̃ possit consistere finis.
Effugiumq; fugæ prolatet copia semper.
Præterea spatium summai totius omne
Vndique si inclusum certis consisteret oris:
Finitumq; foret.iam copia materiai
Vndique ponderibus solidis confluxit ad imum.
Nec res ulla geri sub cæli tegmine posset.
Nec foret omnino cælum:neque lumina solis.
Quippe ibi materies omnis cumulata iaceret

Ex infinito iam tempore sub sidendo.
At nunc nimirum requies data principiorum
Corporibus: nullast: quia nihil est funditus imum
Quo quare confluere & sedes ubi ponere possent.
Semper in assiduo motu res quæque geruntur
Partibus in cunctis: infernaq; suppeditantur
Ex infinito cito corpora materiai.
Postremo ante oculos res iam finire uidetur.
Aer dissepit collis: atq; aera montes.
Terra: mare. & contra mare: terras terminat omnis.
Omne quidem uero nihil est quod finiat extra
Est igitur natura loci spatiumq; profundi
Quod neq; clara suo percurrere flumina cursu
Perpetuo possunt æui labentia tractu.
Nec prorsum facere: ut restet minus in remanendo.
Vsq; adeo passim patet ingens copia rebus
Finibus exemptis in cunctas undiq; partis.
Ipsa modũ porro: sibi rerum summa parare
Ne possit natura tenet. quia corpus inane
Ec quod nũc autemst finiri corpore cogit.
Vt sic alterius infinita omnia reddat.
Aut etiam alterutrũ nisi terminat altetum eorum
Simplici e natura pateat tamen immoderatum.
Nec mare: nec tellus neq; cæli lucida templa:
Nec mortale genus: nec diuum corpora sancta:
Exiguum possent horai sistere tempus.
Nam dispulsa suo de coitu materiai (motu)
Copia ferretur magnum per inane soluta
Siue adeo potius nunq̃ concreta creasset
Vllam rem: quoniam cogi disiecta nequisset.

Nam certe neq; consilio primordia rerum
Ordine se suo. neq; sagaci mente locarunt.
Sed quia multa modis multis mutata per omne
Ex infinito nexantur percita plagis.
Omne genus motus & cœtus experiundo
Tandem deueniunt in tales dispositures
Qualibet hec rebus consistit summa creata
Et multos etiam magnos seruata per annos
Vt semel in motus coniectast conuenientis
Efficit ut largis auidum mare fluminis undis
Integerent amnes. & solis terra uapore
Tota mouet fœtus summa qua genus animantum
Floreat & uiuant labentis ætheris ignes.
Quod nullo facerent pacto nisi materiai
Ex infinito subiri copia posset.
Vnde amissa solent reparare in tempore quoq;.
Nam ueluti priuata cibo natura animantũ
Diffluit amittens corpus; sic omnia debent
Dissolui simul ac defficit suppeditare
Materies aliqua ratione auersa uiai.
Nec plagæ possunt. extrinsecus undiq; summam
Conseruare omne quæ cum est conciliata.
Cudere enim crebro possunt. partemq; morari
Dum ueniant aliæ ac suppleri summa queatur.
Inter resilire tamen coguntur & una
Principium rerum spatium tempusq; fugai
Largiri ut possint a cœtu libera ferri.
Quare etiam atq; etiam sub oriri multa necesse est.
Et tamen ut plagæ quoq; possint suppetere ipse.
Infinita opus est uis undiq; materiai.

Is to messon phora dilatio tp̃ris:
Illud in his rebus longe fuga credere memni
In medium summæ: quod dicunt omnia niti
Atq; ideo mundi naturam stare: sine ullis
Ictibus aternis: neque quoquam posse resolui
Summa atq; ima. quod in medium sint omnia cuxa.
Ipsum si quicq̃ posse in se sistere credis
Et que pondera sunt sub terris omnia rursum
Nitier: intereaq; retro requiescere posta.
Vt per aquas que nunc rerum simulachra uidemus
Et simili ratione animalia supra uagari
Contendunt: neq; posse e terris in loca cæli
Recidere inferiora magis q̃ corpora nostra
Sponte sua possint in cæli templa uolare
Illi qum uideant solem nos sydera noctis
Cernere: & alternis nobiscum tempora cæli
Diuidere: & noctes parilis agitare diebus.
Sed anus stolidis hec
Amplexi quod habent peru
Iam medium nihil esse potest
Infinita deniq; omnino si iam
Possit ibi quicq̃ consistere
Quam quauis alia longe ratione.
Omnis enim locus ac spatium quod inane uocamus
Per medium per non medium concedere
Aequis ponderibus motus quacunq; feruntur
Nec quisq̃ locus est quo corpora conuenere
Ponderis amissa ui possint stare inani
Nec quod inane autem est ullius subsistere debet
Quin sua quod natura petit concedere pergat

Hac igitur possunt tali ratione teneri
Res. in concilium medii cupidine uictæ
Præterea quoniam non omnia corpora singũt
In medium niti: sed terrarum atq; liquorum
Et quasi terreno que corpore contineantur
Humorem ponti: magnasq; e montibus undas.
At contra tenuis exponunt artus in auras.
Et calidos simul amedio differier ignis.
Et solis flamam per cæli cerula pasti
Quod calor a medio fugiens sibi conligat omnis.
Nec prorsum arboribus summos frondescere ramos
Posse: nisi a terris paulatim cines cibatum
Ne uolucri ritu flamarum mœnia mundi
Diffugiant subito magnum per inane soluta.
Ec ne cætera consimili ratione sequantur.
Ne ue ruant cæli penetralia templa superne
Terraq; se pedibus raptim subducat: & omnis
Inter permixtas rerum cæliq; ruinas
Corpora soluentes abeant per inane profundum
Temporum ut puncto nihil extet reliquiarum
Desertim præter spatium & primordia cæca.
Nam quecunq; prima de parti corpora deesse
Constitues hæc rebus erit pars ianua læti.
Hac se turba foras dabit omnis materiai.
Hec si per nosces parua perductus opella
Neq; aliud ex alio clarescet nec tibi cæca
Nox iter eripiet: quando ultima naturai
Perui deas ita res accedent lumina rebus.

Capitula primi libri.

Prohemium. Omnis natura per se esse diuum.
Laus inuentorum. Finis doloris.
Exemplum relliginis. Nihil de nihilo gigni.
Nihil ad nihilum interire. Corpora que nõ uidentur.
De uento De odore:colore:frigore:& uoce.
Vestes uesti & aresci. De anulo in digito & cæteris.
De inani. De piscibus in aqua.
Corpus & inane esse naturam rerum.
Tertiam naturam nullam esse rerum.
Solidũ esse. Si nullum finem natura parasset.
De molli natura ut aqua aer & cæteris.
Contra Heraclitum. Contra Eupedoclen.
Contra Anaxagorem.
De fine corporum solidorũ.
Is to messon phora dilatio tẽporis.

T. Lucreti. Cari. poetæ antiquissimi de rerũ natura
Liber primus explicit fœliciter:

Incipit liber secundus eiusdem poetæ.

Sarcoseus id est sarcos eustates cata schema.

Suaue mari magno turbãtib9 æquora uẽtis
E terra magnũ alterius spectare laborem.
Nõ quia uexari quẽpiamst iocũda uoluptas.
Sed qbus ipe malis careas: qa cerneꝛ suauest
Per campos instructa tua sine parte pericli.
Suaue etiam belli certamina magna tueri.
Sed nihil dulcius est bone q̃ munita tenere

Edita doctrina sapientum templa serena.
Despicere unde queas alios: passimq; uidere
Errare ingenio: contendere nobilitate.
Noctes atq; dies niti præstante labore
Ad summas emergere opes: rerumq; potiri
O miseras hominum mentes o pectora cæca
Qualibet in tenebris uitae quantisq; periclis
Degitur hoc æui quodcunq; est: nonne uidetis
Nihil aliud sibi naturam latrare. nec ut qui
Corpore seiunctus dolor absit mente: fruatur
Iucundo sensu cura semota metuq;
Ergo corpoream ad naturam pauca uidemus
Esse opus omnino que demant cunq; dolorem.
Delicias quoq; uti multas substernere possint
Gratius interdum. neq; natura ipsa requiret.
Si non aurea sunt iuuenum simulacra per ædes
Lampadas igniferas manibus retinentia dextris
Lumina nocturnis epulis ut suppeditentur.
Nec domus argento fulget: auroq; renidet.
Nec cytharæ laqueat roboantia aurataq; templa.
Nec cytharis roboant laqueata
Qum tamen inter se prostrati in gramine molli
Propter aquæ riuum: sub ramis arboris alcæ
Non magnis opibus iocunde corpora curant.
Præsertim qum tempestas arridet: & anni
Tempora conspergunt uiridantis floribus herbas.
Nec calidæ citius decedunt corpore febres
Textilibus si in picturis ostroq; rubenti
Lacteris: q̄ in plebera ueste cubandum est.
Qua propter quoniam nihil nostro in corpore gere

Proficiunt neq; nobilitas nec gloria regni.
Quod super est animo quoq; nil prodesse putandum.
Si non forte tuas legiones puer loca campi
Feruere qum uideas belli simulacra cientis
Subsidiis magnis epicuri constabilitas
Ornatas armis ita statuas stantesq; animatas.
His tibi cum rebus tumefactæ religiones
Effugiant animo pauidæ mortisq; timores.
Tum uacuum tempus linquunt:curaq; solutum.
Quod si ridicula hec ludibraq; esse uidemus
Reuera:quæ metus hominum:curæq; sequaces:
Nec metuunt sonitus: nec fera tela.
Audacterq; inter reges rerumq; potentes
Versantur:neq; fulgorem reuerentur ab auro.
Nec clarun uestis splendorem purpureai.
Quid dubitas quando omnis sit hæc rationis potestas?
Omnis qum in tenebris presertim uita laboret.
Nam ueluti pueri trepidant:atq; omnia cæcis
In tenebris metuunt:sic nos in luce timemus
Interdum nihilo que sunt metuenda:magis q̃
Que pueri in tenebris pauitant:finguntq; futura.
Hunc igitur terrem animi tenebrasq; necesse est
Non radii solis neq; lucida tæla diei
Discutiant:sed naturae species ratioq;.

De motu principiorum & isinita esse.

Nunc age quo motu genitalia materiai
Corpora: res uarias gignant:genitasq; resoluāt
Et qua ui facere id cogantur:quæq; sit illis
Reddita mobilitas magnum per inane meandi
Expediam,tu te dictis prebere memento.

Nam certe non inter se stipata coheret
Materies: quoniam minui rem quamq; uidemus.
Et qua longinquo fluere omnia terminus æuo.
Ex oculisq; uetustatem subducere nostris.
Q um tamen in colomis uideatur summa manere.
Propterea quia que decedunt corpora cuiq;
Vnde abeunt minuunt quo uenere agmine donant.
Illa senescere: at hec contra florescere cogunt.
Nec remorantur ibi. sic rerum summa nouatur
Semper. & inter se mortales mutua uiuunt.
Augescunt aliæ gentes: aliæ minuuntur.
Inq; breui spatio mutantur sæcla animantum.
Et quasi cursores uitai lampada traduntur.
Si cessare putas rerum primordia posse:
Cessandoq; nouos rerum progignere motus:
Auius a uera longe ratione uagaris.
Nam quoniam per inane uagantur cuncta necessest
Aut grauitate sua ferri primordia rerum:
Aut ictu forte alterius. nam cita superne
Obuia confluxere ut uti diuersa repente
Dissiliant. neq; enim mirũ durissima que sint
Ponderibus solidis neq; quicquã a tergibus obstet.

Imum nihil esse.

Et quo iactari magis omnia materiai
Corpora peruideas reminiscere totius imum
Nil esse in suma. neq; habere ubi corpora prima
Consistant quoniam spatium sine fine modoq; st.
Immensumq; patere. in cunctas undiq; partis
Pluribus ostendit. certa & ratione probatum est.
Q uod quoniam constat nimirum nulla quies est:

Reddita corporibus primis per inane profundum.
Sed magis assiduo varioq; exercita motu
Partim inter vallis magnis consulta resultant.
Pars etiam breuibus spatiis nexantur ab ictu.
Et quecunque magis condenso conciliatu.
Exiguis inter vallis connecta resultant.
Indupedita suis perplexis ipsa figuris.
Hæc validas saxi radices & fera ferri
Corpora constituunt. & cætera de genere horum.
Paucula que porro magnum inane uagantur.
Cætera dissiliunt longe: longeq; recursant
In magnis interuallis. hec aera rarum
Sufficiunt nobis & splendina lumina solis.
Multaq; præterea magnum per inane uagantur
Concilias rerum que sunt reiecta: nec usq̄
Consonare etiam motus potuere recepta
Que in solis radiis apparent.
Cuius uti memoror rei simulachrum & imago
Ante oculos semper nobis uersatur & instat.
Contemplator enim solis lumina qumq;
Insertim fundant radios per opaca domorum
Multa minuta modis multis per inane uidebis
Corpora misceri radiorum lumine in ipso.
Et uelut æterno certamine prælia pignas
Edere turmatim certantia: nec dare pausam
Conciliis & discidiis exercita crebris.
Coniicere ut possis ex hoc primordia rerum
Quale sic in magno iactari semper inani
Dum taxat rerum magnarum parua potest res
Exemplare dare & uestigia noticiai.

Hoc etiam magis hec animum te aduere par est.
Corpora que in solis radiis turbare uidentur
Quod tales turbæ motus quoq; materiai
Significant claudestinos cæcosq; subesse.
Multa uidebis enim plagis ibi percita cæcis
Commutare uiam retroq; repulsa reuerti.
Nunc huc nunc illuc in cunctas undique partis.
Silicet hic a principiis est omnibus error.
Prima mouentur enim per se primordia rerum.
Inde ea quæ paruo sunt corpora conciliatu
Ec quai proxima sunt ad uires principiorum.
Letibus illorum cæcis impulsa cientur.
Ipsa que porro paulo maiora lacessunt.
Sic a principiis ascendit motus & exit
Paulatim nostros ad sensus: ut moueantur
Illa quoque in solis que lumine cernere quimus
Nec quibus id faciant plagis apparet aperte.

De celeritate motus.

Nunc quæ mobilitas sit reddita materiai
Corpibus paucis licet hic cognoscere memmi
Primũ aurora nouo qũ spgit lumie terras (Vir
Et uariæ uolucres nemora auia peruolitantes
Aera pertenerum liquidis loca uocibus opplent.
Quam subito soleat sol ortus tempore tali
Conuestire sua profundens omnia luce.
Omnibus in promptu manifestumq; esse uidemus
Ac uaporis quem sol mittit lumenq; serenum
Non per inane meat uacuum: quo tardius ire
Cogitur aereas quod sol diueberat undas.
Nec singulatim corpuscula queque uapores

Sed complexa meant inter se cunq; globata.
Qua propter simul inter se trahuntur: & extra
Officiuntur. uti cogantur tardius ire.
At que sunt solida primordia simplicitate
Qum per inane meant uacuum ne crescere morast
Vlla foris: atq; ipsa suis e partibus unum
Vnum in quem cæpere locum connixa feruntur
Debent nimirum præcellere mobilitate.
Et multo citius ferri q̃ lumina solis.
Multiplexq; loci spacium transcurrere eodem
Tempore: quo solis per uolgant fulgura cælum
Nec persectari primordia singula queque
Vt uideant qua quicque geratur cum ratione
At quidam contra hec ignorari materiai
Naturam non posse deum sine numine reddi.
Tanto opere humani rationibus: ac moderate
Tempora mutare annorum frugesq; creare.
Etiam cætera mortalis que suadet adire
Ipsaq; deducit dux uitæ dia uoluptas
Et res per ueneris blanditum secla propagent.
Ne genus occidat humanum: quorum omnia causa
Constituisse deos consingunt omnibus rebus:
Magno opere a uera lapsi ratione uidentur.
Nam q̃uis rerum ignorem primordia que sint
Hoc tamen ex ipsis cæli rationibus ausim
Confirmare aliis que ex rebus reddere multis
Ne quaq̃ nobis diuinitus esse creatam
Naturam mundi: quamque hec sint prædita culpa.
Que tibi posterius memmi faciemus aperta.
Nunc id quod super est de motibus expediemus.

Nihil sursum ferri corpusulorum:
Sed pressa a radicibus exurgere corpa.
Nũc locus est ut opinor ĩ his illud quoqꝫ rebus
Confirmare tibi nullam rem, posse suaui
Corpoream sursum ferri sursumqꝫ meari
Ne tibi dent timeo flammarum corpora fraudem.
Sursus enim uersus gignuntur & augmina sumunt
Et sursum itidem fruges arbustaqꝫ crescunt
Pondera quãtum in se est qum deorsum cuncta ferãtur
Nec qum subsiliunt ignes ad tecta domorum.
Ec celeri flama degustant tigna trabesqꝫ.
Sponte sua facte id sine ui subiecta putandumst.
Quod genus e nostro cum missus corpore sanguis
Emicat exultans alte spargitqꝫ cruorem
Nonne uides etiam quanta ui tigna trabesqꝫ
Respuat humor aquæ: nam quo magis urgimus alta
Directa & magna ui multa pressimus egere altu
Tam cupido sursum remouet magis atque remittit.
Plus ut parte foras emergant exiliantqꝫ.
Nec tamen hec quantum est in se dubitamus opinor?
Quin uacuum per inane deorsum cuncta ferantur.
Sic igitur quoque debent flamæ posse per auras
Aeris expresse sursum succedere: quãq̃
Pondera quantum inest deorsum ducere pugnẽt.
Nocturnasqꝫ faces cæli sub lunæ uolantis.
Nonne uides longos flamarum ducere tractus
In quascunque dedit partes natura meatum
Non cadere in terram stellas & sydera cernis?
Sol etiam summo de uertice dissipat omnis
Ardorem in partis & lumine conserit arua.

In terras igitur quoq; solis uergitur ardor.
Transuersosq; uolare per imbris fulmina cernis.
Nunc hinc nunc illinc abrupti nubibus ignes
Concursant. cadit in terras uis flamea uulgo.
Illud in his quoque te rebus cognoscere habemus
Corpora qum deorsum rectum per inane feruntur:
Ponderibus propriis in certo tempore firme
In certisq; locis spacio depellere paulum.
Tantum quod minimum mutatum dicere possis.

De declinatiõe motus

Quod nisi declinare solerent omnia deorsum:
Imbres ut guttæ caderent per inane profundũ.
Nec foret offensus natus nec plaga creata
Principiis ita nihil unq̃ natura creasset.
Quod si forte aliquis credit grauiora potesse
Corpora: quo citius rectum per inane feruntur
Incidere exupero leuioribus: atq; ita plagis
Gignere: que possit genitalis reddere motus.
Auius a uera longe ratione recedat.
Nam per aquas cadunt atq; aera quecunque deorsum
Hec pro ponderibus casus celerare necesse est.
Propterea quia corpus aquæ naturaq; tenuis
Aeris haud possunt æque rem quamque morari.
Sed citius cedunt grauioribus exuperatae.
At contra nulli de nulla parte: neque ullo
Tẽpore inane potest uacuum subsistere rei.
Qum sua quod natura petit concedere pergat.
Omnia quia propter debent per inane quietum
Aeque ponderibus non æquis concita ferri.
Haud igitur potuerunt leuioribus incidere unq;

Exupero grauiora: neq; ictus gignere per se.
Qui uarient motus per quos natura gerat res.
Quare etiam atq; etiam paulum inclinare necesse est
Corpora: nec plusq̄ minimum: ne fingere motus
Obliquos uideamur: & id res uera refutet.
Namq; hoc in promptu manifestumq; esse uidemus
Pondera quantum inest non posse obliqua meare
Exupero qum precipitant: quod cernere possis.
Sed nihil omnino recta regione uiai
Declinare quis est: qui possit cernere sese.
Deniq; si semper motus connectitur omnis
Et uetere exoritur semper nouus: ordine certo.
Ne declinando faciunt primordia motus
Principium quoddam: quod fati fœdera rumpat
Et infinito ne causam causa sequatur.
Libera per terras unde hæc animantibus extat.
Vnde est hæc inq̄ fatis auolsa uoluptas?
Per quam progredimur: quo ducit quæque uoluptas.
Declinamus item motus: nec tempore certo
Nec regione loci certa: sed ubi ipsa tulit mens.
Nam dubio procul his rebus suauiq; uoluntas
Principium dat & hinc per membra rigantur.
Nonne uides etiam patefactis tempore puncto
Carceribus: non posse tamen prorumpere quorum
Vim cupidam tam de subito: quam mens habet ipsa.
Omnis enim totum per corpus materiai
Copia conquiri debet: concita per artus
Omnis: ut studium mentis connexa sequatur.
Vt uideas initium motus a corde creari.
Ex animiq; uoluntate id procedere primum.

Inde dari porro per totum corpus & artus.
Nec simile est ut cum impulsi procedimus ictu.
Viribus alterius magnis magnoq; coactu.
Nam tum materiem totius corporis omnem
Perspicuum est nobis inuitis ire rapiq;.
Donec causa refrenauit per membra uoluntas.
Iam'ne uides igitur quamq̃ uis extrema multos
Fallat: ius uitos cogat procedere sæpe
Precipitesq; rapit: tamen esse iniector(in pectore nostro
Quoddam quod contra pugnare obstareq; possit.
Cuius ad arbitrium quoq; copia materiai
Cogitur interdum flecti per membra per artus.
Et proiecta refrenatur retroq; residet.
Quare in seminibus quoq; idem fateare necessest:
Esse aliam præter plagas & pondera causam
Motibus: unde hæc nobis inata potestas.
De nihilo quoniam fieri nihil posse uidemus.
Pondus enim prohibet ne plagis omnia fiant
Externa quasi ui: sed ne res ipsa necessum
Intestinum habeat cunctis in rebus agendis
Ec deuicta quasi cogatur ferre pati que
Id facit exiguum clinamen principiorum.
Nec regione loci certa: nec tempore certo:
Nec stipata magis fultum quam materiai
Copia: nec porro maioribus interuallis.
Nam neq; ad augescit quicquam: nec deperit inde
Qua propter quo nunc in motu pricipiorum
Corpora sunt: in eodem anteacta ætate fuere.
Et post hec semper simili ratione ferentur.
Et que consuerint gigni: gignentur eadem

Conditione:& erunt & crescent: uiq; ualebunt:
Quantum cuiq; datum est per fœdera naturai.
Nec rerum summam commutare ulla potest uis.
Nam neque quo possit genus ullum materiai
Effugere ex omni quicquam est: neq; partis in omnes
Vnde cohorta queat noua uis irrumpere: & omnem
Naturam rerum mutare & uertere motus.
Illud in his rebus non est mirabile: quare
Omnia qum rerum primordia sint in motu
Summa tamen summa uideatur stare quiete.
Præter q̄ si quid proprio dat corpore motus.
Omnis enim longe nostris absentibus infra
Primorum natura iacet: qua propter ubi ipsum
Cernere iam nequeas motus quoq; asurpere debent
Præsertim qum que possumus cernere celent.
Sæpe tamen motus spacio deducta locorum.
Nam sæpe in colli tondentes pabula læta
Lanigere raptant pecudes quo quāq; uocantes
Immutant herbæ geminantes rore recenti.
Et saciati agni ludunt blandæq; croniscant
Omnia: que nobis longe confusa uidentur.
Et ueluti in uiridi candore cōsistere colli.
Præterea magne legiones cum loca cursu
Camporum complent belli simulachra cientes
Fulgur ubi ad cælum se tullit totaq; circum (Vir.
Aere renitescit tellus: subterq; uirum ui
Excitur pedibus sonitus: clamorem quoque montes
Icti reiectant uoces ad sydera mundi.
Et circum uolitant equites: mediosq; repente.
Tramittunt ualido quatientes impetu campos.

Et tamen est quidam locus altis montibus: unde
Stare uidetur: & in campis consistere fulgur.

De figura acomorum.

Nunc age iam deinceps cunctarũ exordia rerũ:
Qualia sint: & q̃ longe distantia formis.
Percipe multigenis quam sint uariata figuræ.
Non quo multa parum simili sint prædita forma.
Sed quia non uolgo paria omnibus omnia constant.
Nec mirum. nam qum sit eorum copia tanta:
Vt neq; finis uti docui: neq; summa sit ulla.
Debent nimirum non omnibus omnia prorsum
Esse pari filo simili affectu figura.
Præterea genus humanum mutæq; natantes
Squamigerum pecudes: & læta arbusta feræq;
Et uariæ uolucres lætantia quæ loca aquarum
Concelebrant: cirum ipsas fontisq; lacusq;
Et qua peruogant nemora auia peruolitantes.
Quorum unum quod uis generatim summere perge:
Inuenies tamen inter se distare figuris.
Nec ratione alia proles cognoscere matrem.
Nec mater posset prolem: quod posse uidemus.
Nec minus atq; homines inter se uoca cluire.
Nam sæpe ante deum nitulus delubra decora
Turieremas propter mactatus concidit aras
Sanguinis expirans calidum de pectore flumen.
At mater uirides saltus orbata peragrans.
Nam quid humi pedibus uestigia pressa bisulcis
Omnia conuisens oculis loca: si queat usquam
Conspicere amissum fœtum: completq; quærelis
Frondiferum nemus adsistens & crebra remisit

Ad stabulum desiderio perfixa iuuenci.
Nec tenere salices: atq; herbæ rore uigentes.
Flumina que ulla queunt summis labentia ripis
Oblectare animum: subitamq; auertere curam.
Nec uitulorum aliæ speties per pabula læta
Deriuare queunt animum: curamq; leuare.
Vsq; adeo quiddam proprium notumq; requirit.
Præterea teneri tremulis cum uocibus hedi
Corní, geras notunt matres: agniq; petulci
Balatum pecudis: ita quod natura reposcit
Ad sua quisque feri decurrunt ubera lactis.
Postremo quod uis frumentum non tamen omne
Q uidq; suo genere inter simile esse uidebis
Q uando inter currat quædam distantia formis.
Concarumq; genus parili ratione uidemus
Pingere telluris gremum: qua mollibus undis
Littoris incurui bibulam pauit æquor harenam.
Q uare etiam atq; etiam simili ratione necessest
Natura quoniam constant neq; facta manu sunt
Vnius ad certam formam primordia rerum:
Dissimili inter se quædam uolitare figura:
Perfacile est animi ratione exoluere nobis.
Q uare fulmineis multo penetrabilius ignis:
Q uam noster fluat & tædis terrestribus artus.
Dicere eam possis cælestem fulminis ignem
Subtilem magis e paruis constare figuræ.
Atq; ideo transire foramina que nequit ignis
Noster e lignis ortus tædaq; creatus.
Præterea lumen per cornu transit: ac imber
Respuitur: quare? nisi luminis illa minora

Corpora sunt: q̃ de quibus est liquor alinus aquarum.
Et q̃uis subito per colum uina uidemus
Perfluere: at contra tardum conctatur oliuam.
Aut magis hamatis inter se plicates
Aut quia nimirum maioribus est elementis.
Atq; ideo fit uti non deducta repente
Inter se possint primordia singula queque
Singula per cuiusq; foramina permanare.
Huc accedit uti mellis lactisq; liquores
Iocundo sensu lenguæ tractentur in ore.

De Absinthio

At contra terra absinti natura: fecimus
Centauri fœdo pertorquent ora sapore.
Vt facile agnoscis e leuibus atq; rotundis
Esse ea que sensus iocunde tangere possunt.
At contra que amara atq; aspera cunque uidentur
Hec magis hamatis inter se nexa teneri.
Præterea que solere uias rescindere nostris
Sensibus: introituq; suo perrumpere corpus.
Omnia postremo bona sensibus & mala tactu:
Dissimili inter se pugnant perfecta figura.

De Serræ stridore.

Ne tu forte putes serræ stridentis acerbum
Horrorem constare elementis leuibus æque
Ac musæ melle per cordas: organicaq;
Nobilibus digitis expergefacta figurant.
Neu simili penetrale putes primordia forma
In nares hominum: qum terra cadauera corrent.
Et qum scena croco cilici perfusa recens est.
Araq; panchæos exalat ꝓpter odores.

Neue bonos rerum simili constare colores
Semine constituas: oculos qui pascere possunt.
Et qui conpungiunt aciem lacrimareq; cogunt.
Aut fœda spetie cæli turpesq; uidentur.
Omnis enim sensus que mulcet cunque uidentur.
Aut sine principali aliquo leuiore creata est.
Aut contra quæcunque molesta atq; aspera constat
Non aliquo sine materiæ squalore reperta st.
Sunt etiam que rara nec leuia iure putantur
Esse: neq; omnino flexis muttonibus unca
Sed magis angul ulis paulum prostantibus æque
Titillare magis sensus: q̄ ledere possint.
Fecula iam quo de genere est uiniq; sapores.
Deniq; iam calidos ignes: gelidamq; pruinam:
Dissimili tentata modo conpungere sensus
Corpore: inditio nobis est tactus uterque.
Tactus enim tactus proh diuum numina sancta:
Corpore esse sensus: uel qum res extera se se
Insinuat: uel qum lædit quæ in corpore nata st.
Aut iuuat gradiens genitalis per uenere res.
Aut ex offensa qum turbant corpore in ipso
Semina: confundunt inter se toncita sensum.
Vc si forte manu quamus corpore ipse
Tute tibi partem ferias atq; experiare
Q ua propter longe formas distare necesse st.
Princi piis uarios quæ possint ædere sensus.
Deniq; que nobis durata ac spissa uidentur:
Hæc m agis hamatis inter se se necesse st.
Et qu asi ramis alte compacta teneri.

De adamante ferro silice aere

In quo iam genere in primis adamantina saxa
Prima acie constant: ictus contemnere sueta.
Et ualidi silices ac dura robora ferri
Aeraq3: queque claustris restantia uoce ferantur?
Illa quidem debent ex leuibus atq3 rotundis
Esse magis: fluuido que corpore liquida constant.
Namq3 papaueris haustus itemst facilis quod aquarum
Nec retinentur enim inter se glomeramina queque.
Et perculsus item procliue uolubilis extat.
Omnia postremo que puncto tempore cernis
Affugere ut fumum nebulas flamasq3 necessest.
Si minus omnia sunt e leuibus atq3 rotundis.
At non esse tamen perplexis indupedita.
Pangere uti possunt corpus penetrareq3 saxa.
Nec tamen herere inter se quodcunque uidemus
Sensibus esse datum facile ut cognoscere possis
Non e perplexis: sed acutis esse elementis.

De sudore salso.

Sed quod amara uides eadē que fluuida cōstāt
Sudor uti maris. est minime mirabile cuiquam
Nam quod fluuidum est e leuibus atq3 rotundis
Est. e leuibus atq3 rotundis admixta dolore
Corpora: nec tamen hec retinere hamata necessum
Scilicet est globosa tamen cum squalida constent
Prouolui simul ut possint & ledere sensus.

De aqua marina.

Et quid mixta putes magis aspera leuibus esse
Principiis: unde est neptuni corpus acerbum:
Est ratio se cernendi seorsumq3 uidendi.
Humor dulcis ubi per terras crebrius idem
Percolatur: ut in foueam fluat: ac mansuescat

Nequit enim separare primordia uiri
Aspera: quo magis in terris horrescere possint.

Figuras esse multas.

Quod quoniã docui pergã cõnectere rem quæ
Ex hoc apta fidem ducat primordia rerum
Finitas uariare figurarum rationes.
Quod si non ita sit rursum iam semina quedam
Esse infinito debebant corporum auctu.
Namq; in eadem una cuiusuis in breuitate
Corporis inter multum uariare figuræ
Non possunt. fatemur minimis e partibus esse
Corpora prima præ tribus uel paulo pluribus auge.
Nempe ubi eas partis unius corporis omnis
Summa atq; ima locans transmutas: dextera leuis.
Omnimodo expertus eris: quam quisq; det orto
Formarum spetiem totius corporis eius
Quod super est si forte uales uariare figuras.
Ergo formarum nouitatem corporum augmen.
Subsequitur. quare non est ut credere possis
Esse infinitis distantia semina formis.
Ne quædam cogas immani maximitate
Esse. supra quod iam docui non posse probare.
Iam tibi barbaricæ uestes melibœaq; fulgens
Purpura: thessalico concarum tecta colore.
Aurea pauonum rident imbuta pauore lepore
Sed noua si rerum superata colore iacerent.
Et contemptus odor smyrnæ: mellisq; sapores
Et cygnea mele: phœbeaq; dædala chordis
Carmina consimili ratione oppressa silerent.
Namq; aliis aliud præstantius exoriretur.

Cedere item retro possent in deteriores.
Omnia sic partis: ut diximus in meliores
Namq; aliis aliud retroq; ut acrius esset
Naribus auribus atq; oculis orisq; sapori.
Que quoniam non sunt in rebus reddita: circa
Finis utrinque tenet summam: fateare necessest.
Materiem quoque infinitis differre figuris.
Deniq; ab ignibus ad gelidas hyemisq; pruinas
Finitumst: retroq; pari ratione remensumst.
Omnis enim calor ac frigus mediique tepores
Inter utrasque iacent explentes ordine summam.
Ergo finita distant ratione creata
Ancipiti quoniam mucroni utrinque notantur.
Hinc flamis: illinc rigidis infensa pruinis.

In terra semina esse.

Quod quoniã docui pergã connectere rẽ quæ
Ex hoc apta fidem ducit: primordia rerum
Inter se simili quæ sunt perfecta figura.
Infinita eluere enim distantia qum sit
Formarum finita: necesse est quæ similes sint
Esse infinitas: aut summam materiai
Finitam constare id quod non esse probam
Versibus ostendam corpuscula materiai
Ex infinito summam rerum usque tenere.
Vndique procelo plagarum continuato.
Nam quod rara uides magis esse animalia quedam.
Fœcundamque magis naturam cernis in illis
Multa licet genera esse in eo: numerumque repleri
Sicuti quadripedum: cum primis esse uidemus
In genere angui manus elephantos: india: quorum

Melibus e multis uallo munitur eburno
Vt pęnitus nequeat penetrari tanta ferarum
Vis est: quarum nos per pauca exempla uidemus.
Sed tamen id quoq; uti concedam quam libet esto
Vnica res quædam natiuo corpore sola.
Cui similis toto terrarum non sit in orbe.
Infinita tamen nisi erit uis materiai
Vnde ea progigni possit concepta creari
Non poterit: neq; quod super est procrescere aliq;.
Q uippe & enim sumant oculi finita per omne
Corpora iactari unius genitalia rei
Vnde: ubi: qua ui: & quo pacto congressa coibunt.
Materiae tanto in pelago turbaq; aliena?
Non ut opinor habent rationem conciliandi.
Sed quasi naufragiis magnis multisq; cohortis
Disiectare solet magnum mare: transtra carinas
Antemnas: proram malos: consasq; natantis:
Per terrarum omnis oras fluitantia plaustra
Vt uideantur & inditium mortalibus ædant
Infidi maris insidias: uiresq; dolumq;
Vt uitare uelint: ne ue ullo tempore credant
Subdola qum ridet placidi pellacia ponti
Sic tibi si finita semel primordia quedam
Constitues: aeuum debebunt sparsa per omnem
Disiectare æstus diuersi materiai
Nunq̃ in concilium ut possint compulsa coire.
Nec remorari in concilio: nec crescere adaucta.
Q uorum utrumque palam fieri manifesta docet res.
Et res progigni & genitas procrescere posse.
Esse igitur genere: in quo uis primordia rerum

Infinita palam est: unde omnia suppeditantur.
Nec superare queunt motus itaq; exitiales
Perpetuo: neq; in æternum sepelire salutem.
Nec porro rerum genitales auctificiq;
Motus perpetuo possunt seruare creata.
Sic equo geritur certamine principiorum
Ex infinito contractum tempore. bellum
Nunc hic nunc illic superant rictalia rerum.
Et superantur item. miscetur funere uigor
Quem pueri tollunt uisentes luminis oras.
Nec nos ulla diem: neq; noctem aurora secuta est:
Quare non audierit mixtos uagitibus egris
Ploratus: mortis comites & funeris atri.
Illud in his obsignatum quoq; rebus habere
Conuenit. & memori mandatum mente tenere
Nihil esse in promptu quorum natura uidetur.
Quod genere ex uno consistat principiorum.
Nec quicquam quod non permixto semine constet.
Et quæcunque magis uis multas possidet in se.
Atq; potestates ita plurima principiorum
In se se genera ac uarias docet esse figuras.

In terra semina insunt.

Principio tellus habet in se corpora prima.
Vnde mare immensum uoluẽtes frigora fontes
Assidue remouent: habet ignes unde oriantur.
Nam multis succensa locis ardent sola terræ
Eximis uero furit ignibus impetus æthnæ.
Tum porro nitidas fruges arbustaq; læta
Gentibus humanis habet unde extollere possit.
Vnde etiam fluuios: frondes: & pabula læta

Montiuago generi possit prebere ferarum.

De matre magna.

Q uare magna deum mater: materq; ferarum
Et nostri genitrix hæc dicta est corporis una
Hanc ueteres graium docti cecinere poetæ
Sedibus in curru biiugos agitare leones.
Aeris in spatio magnam pendere docentes
Tellurem: neq; posse in cerra sistere terram.
Adiunxere feras: quod q̄uis effera proles
Officiis debet molliri uicta parentum.
Muraliq; caput summum cinxere corona
Eximis munita locis quod sustinet urbes.
Q uo nunc insigni per magnas predita: terras
Horrifice fertur diuine matres imago.
Hanc uarie gentes antiquo more sacrorum
Ideam uocitant matrem: phrygiasq; cateruas
Dant comites: quia primum ex illis finibus edunt
Per terrarum orbes fruges cœpisse creari
Gallos attribuunt: quia numen qui uiolarint
Matris & ingrati genitoribus inuenti sunt
Significare uolunt indignos esse putandos
Viuam progeniem qui in oras luminis edant.
Tympana tenta: tonant palmis: & cimbala circum
Concaua: rauci sonoq; minantur cornua cantu.
Et phrygio stimulat numero cana tibia mentis
Telaq; preportant uiolenti signa furoris
Ingratos animos atq; impia pectora uolgi
Conuertere metu que possint numine diuæ.
Ergo qum primum magnas inuecta per urbes
Munificat tacita mortalis muta salute:

Aere atq; argento sternunt iter: omnia mirum
Largifica stipe ditantes: uincuntq; rosarum
Floribus imbrantes matrem comitumq; cateruas.
Hic armata manus curetas nomine græci
Quos memorant phrygios inter se forte caterua
Ludunt: in numerumq; exultant sanguine freti.
Terrificas capitum quatientes numine cristas.
Dicteos referunt curetas qui Iouis illum
Vagitum in creta quondam occultasse feruntur.
Qum pueri circum puerum pernice chorea
Armati in numerum starent pernice chorea
Armati in numerum pulsarent aeribus aera.
Ne saturnus eum malis mandaret adeptus.
Aeternumq; daret matri sub pectore uulnus.
Propterea magnam armati matrem comitantur.
Aut quia significant diuam predicere: ut armis
Ac uirtute uelint patriam defendere terram.
Presidioq; parent decoriq; parentibus esse.
Que bene & exinie q̃uis disposta ferantur.
Longe sunt tamen a uera ratione repulsa.
To macarion kai aphparton.
Omnis enim per se diuum natura necessest
Immortali æuo suma cum pace fruatur.
Semota a nostris rebus seiunctaq; longe
Nam priuata dolore omni priuata periclis
Ipsa suis pollens opibus nihil indiga nostri
Nec bene pro meritis capitur neq; tangitur ira.
Terra quidem uero caret omni tempore sensu.
Et quia multarum potitur primordia rerum
Multa modis multis effert in lumina solis.

Hic si quis mare neptunum cereremq; uocare
Constitue fruges & bacchi numine abuti.
Ma uult q̄ laticis ꝓprium ꝓferre uocamen.
Concedamus ut hic terrarum dictitet orbem
Esse deum matrem: dum uera re tamen ipse.
Sæpe itaq; ex uno tondentes gramina campo
Lanigere pecudes & equorum duellica proles
Bucceriæ greges: eodem sub tegmine cæli
Ex unoq; sitim sedantes flumine aquai.
Dissimili uiuunt spetie retinente parente
Naturam & mores generatim queque mutantur.
Tanta est in quouis genere herbæ materiai:
Dissimilis ratio: tanta est in flumine quoq;.
Hinc porro quemuis animantem ex omnibus una
Ossa cruor uenæ calor humor uiscera nerui
Constituunt. que sunt porro distantia longe
Dissimili perfecta figura principiorum.
Tum porro quecunque igni flamata cremantur.
Si il preterea tamen hec incorpore tradunt.
Vnde ignem iacere & lumen submittere possint.
Scintillasq; agere ag late differre fauillam.]
Cætera cum simili mentis ratione peragrans.
Inuenies igitur multarum semina rerum
Corpora cælare: & uarias cohibere figuras.
Denique multa uides quibus & color & sapor una
Relligione animum turpi contingere parto:
Reddita sunt cum dolore in primis pleraq; dona.
Hec igitur uariis debent constare figuris.
Nidor enim penetrat qua sucus non it in artus.
Sucus item sursum qua sapor insinuatur.

Sensibus ut noscas primis differre figuris.
Dissimiles igitur formæ glomeramen in unum
Conueniunt. & res permixto semine constant.
Quando etiam passim nostris in uersibus ipsis
Multa elementa uides multis communia uerbis.
Qum tamen inter se uersus ac uerba necessest
Confiteare alia ex aliis comstare elementis.
Nam quo multa parum communis littera curat:
Aut nulla inter se duo sint ex omnibus idem.
Sed quia non uolgo paria omnibus omnia constant.
Sic aliis in rebus item communia multa
Multarum rerum qum sint primordia rerum
Dissimili tamen inter se consistere summa
Possunt: ut merito ex aliis constare ferantur.
Humanum genus & fruges arbustaq; læta.
Nec tamen omnimodis connecta posse putandumst.
Omnia nam uolgo fieri portenta uideres.
Semiferas hominum speties existere: & altos
Interdum ramos e gigni corpore uiuo.
Multaq; connecta terrestria menbra marinis.
Tum flamam tetro spirantis ore chimeras
Pascere naturam per terras omni parentis.
Quorum nihil fieri manifestumst: omnia quando
Seminibus certis certa genitrice creata
Conseruare genus cresentia posse uidemus:
Scilicet id certa fieri ratione necessest
Nam sua cuiq; cibis ex omnibus intus in artus
Corpora discedunt: connexaq; conuenientis
Efficiunt motus: ac contra aliena uidemus
Reiicere in terras naturam: multaq; cæris

Corporibus fugiunt e corpore precita plagis.
Q ue neq; connecti quo q̄ potuere: neq; intra
Vitalis motus consentire atq; imitari.
Sed ne forte putes animalia sola teneri
Legibus his. quædam ratio disterminat omnis
Nam ueluti tota natura dissimiles sunt
Inter se genitæ res quæque: ita cumq; necessest
Dissimili constare figura principiorum.
Non quo multa parum simili sint prædita forma:
Sed quod non uolgo paria omnibus omnia constent.
Semina tum porro distent differre necessest.
Interualla: uias: connexus: pondera. plagas.
Concursus: motusq; non animalia solum
Corpore se iungunt: sed terras ac mare totum
Secernunt: cælumq; a terris omne retentant.

Non necessario alba ex albis principiis fieri

Nunc age dicta meo dulci que sita labore
Percipe: ne forte hec alba ex albis rearis
Principiis esse. ante oculos que candida cernis
Aut ea que nigrant nigro de semine nata.
Neue alium quem uis: que sunt imbuta colorem.
Propterea gerere hunc credas quod materiai
Corpora consimili sint eius tincta colore
Nullus enim color est omnino materiai
Corporibus neq; par rebus: neq; deniq; dispar
In que corpora si nullus tibi forte uidetur
Posse animi iniectus fieri procul auius erras.
Nam qum cecigem solis qui numina nunq̄
Despexere: tamen cognoscant corpora tactu
Ex inemite æuo nullo coniuncta colore.

Scire licet nostræ quoqꝫ menti corpora posse
Verti in notitiam nullo circum lita fuco.
Deniqꝫ nos ipsi cæcis quæcunqꝫ tenebris
Tangimus haud ullo sentimus tincta colore.
Quod quoniam uinco fieri: nunc esse docebo.
Omnis enim color omnino mutatur. & omnis.
Quod facere haud ullo debent primordia pacto.
Immutabile enim quoddam superare necessest:
Ne res ad nihilum redigantur funditus omnes.
Nam quodcunqꝫ suis mutatum finibus exit
Continuo hoc mors est illius quod fuit ante.

Colores non esse.

Proinde colore caue contingas semina rerum.
Ne tibi res redeant ad nihilum fundius omnes.
Præterea si nulla coloris principia est
Reddita natura. & uariis sunt prædita formis.
E quibus omnigenos gignunt uariantqꝫ colores.
Præterea magni quod refert semina queque
Cum quibus & qualibus positura contineatur.
Et quos inter se dent motus accipiantqꝫ.
Per facile exemplo rationem reddere possis.
Cur ea que nigro fuerint paulo ante colore
Marmores fieri possunt candore repente.
Vt mare quom magni commorunt æquora uenti
Vertitur in canos candente marmore fluctus
Dicere enim possis nigrum quod sæpe uidemus
Materies ubi permixta est ullius & ordo
Principio mutatus: & addita demptaqꝫ quedam.
Continuo id fieri ut cadens uideatur & album.
Quod si ceruleis constarent æquora ponti

Seminibus: nullo possent albescere pacto.
Nam quocunq; modo perturbes cærula quæsint:
Nunq̃ in marmoreum possunt migrare colorem.
Sin alio atq; alio sint semina tincta colore
Quæ maris efficiunt unum purumq; nitorem.
Vt sæpe ex aliis formis uariisq; figuris
Efficitur quoddam quadratum unaq; figura
Conueniebat uti in quadrato cernimus esse
Dissimiles formas ita cernere in æquore ponti.
Aut alio in quo uis uno puroq; nitore
Dissimiles longe inter se uariosq; colores.
Præterea nihil officiunt obstantq; figuræ
Dissimiles quod quadratum minus omne sit extra.
At uarii rerum impediunt prohibentq; colores
Quo minus esse uno possit res tota nitore.
Tum porro quæ ducit inlicitu tribuamus.
Principiis rerum non nunq̃ causa coloris
Occidit: ex albis quoniam non alba creantur
Neq; nigra eluent de nigris: sed uariis ea
Quippe & enim multo procliuius exorientur
Candida de nullo quam nigro nata colore.
Aut alio quo uis qui contra pugnet & obstet.
Præterea quoniam nequeunt sine luce colores
Esse: neq; in lucem existunt primordia rerum.
Scire licet q̃ sint nullo uelata colore.
Qualis enim cæcis poterit color esse tenebris?
Lumine qui in ipso mutatur: propterea quod
Recta aut obliqua percussis luce refulget.

De colore columbarum.

Pluma columbarum quo pacto in sole uidetur
Q uæsita ceruices circum collumq; coronat.
Namq; alia fit uti claro sit rubra pyropo.
Interdum quodam sensu fit: uti uideatur
Inter ceruleum uirgis miscere smaragdos.
De cauda pauonis.
Caudaq; pauonis larga cum luce repleta est:
Consimili mutat ratione obuersa colores.
Q ue quoniam quodam gignũtur luminis ictu
Scire licet sine eo fieri non posse putandum.
Et quoniam plage quoddam genus excipit in se
Pupula. qum sentire colorem dicitur album:
Atq; aliud porro: nigrum qum & cætera sentit.
Nec refert ea que tangit quo forte colore
Prædita sunt: uerum quali magis apta figura
Scire licet nihil principiis opus esse colore.
Sed uariis formis uariantes edere tactus.
Præterea quoniam non certis certa figuris
Est natura coloris. & omnia principiorum
Formamenta queunt in quo uis esse nitore.
Cur ea que constant ex illis non pariter sunt
Omnigenis perfusa coloribus in genene omni?
Conueniebat enim coruos quoq; sæpe uolantes
Ex albis album pinnis iactare colorem.
Et nigros fieri nigro de semine cygnos.
Aut alio quo uis uno uarioq; colore.
Q uin etiam quanto in partes res quæque minutas
Distrahitur magis hoc magis est ut cernere possis
Euanescere paulatim stinguiq; colorem.
Vt fit ubi in paruas partes discerpitur aurum.

Purpura pœnitensq; color clarissimus multo omni.
Filatim qum distractum est dispenditur omnis.
Noscere ut hinc possis prius omnem efflare colorem
Particulas: q̄ descendant ad semina rerum.
Postremo quoniam non omnia corpora uocem
Mittere concedas: neq; odorem. propterea fit
Vt non omnibus adtribuas sonitus & odores.
Sic oculis: quoniam non omnia cernere quimus
Scire licet quedam tam constare orba colore:
Quam sine odore ullo quedam sonituq; remota.
Nec minus hec animum cognoscere posse sagacem
Quam que sunt aliis rebus priuata nota quæ.
Sed ne forte putes solo spoliata colore
Corpora prima manere. etiam secreta teporis
Sunt ac frigoris omnino calidiq; uapores
Et sonitu sterilla & suco: atq; una teruntur.
Nec iaciunt ullum proprium de corpore odorem
Sicut amaracini blandumq; stactæq; liquorem
Et nardi florem nectar qui naribus alat
Cum facere instituas cum primis quærere par est
Quod licet Hac possis reperire in olentis oliui
Naturam nullam: quæ mittat naribus auram.
Quam minime ut possit mixtos in corpore odores
Concoctosq; suo contractus perdere iure.
Propterea eundem debent primordia rerum
Non adhibere suum gignendis rebus odorem.
Nec sonitum quoniam nihil ab se mittere possunt
Nec simili ratione saporem deniq; quenquam.
Nec frigus neq; item calidum tepidumq; uaporem.
Cætera quecunque ita sunt tamen ut mortalia constent

Mollia: lenta fragrosa putricaua corpore raro
Omnia sint a principiis seiuncta necesse est.
Immortalia si uolumus subiungere rebus
Fundamenta: quibus nitatur suma salutis.
Ne tibi res reddeant ad nihilum funditus omnes.

De insensibili sensibile gigni.

Nunc ea que sentire uidemus cunque necessest
Ex insensilibus tamen omnia confiteare
Principiis constare: neq; id manifesta reputant
Nec contra pugnant impromptu cognita quesunt.
Sed magis ipsa manu ducunt & credere cogunt:
Ex insensilibus quod dico animalia gigni.
Quippe uidere licet uiuos existere uermes
Stercore de tetro: putorem qum sibi nata est
In tempestiuis ex imbribus humida tellus.
Præterea cunctas in idem res uertere se se.
Vertunt se fluuii in frondes: & pabula læta
In pecudes uertunt: pecudes in corpora nostra.
Naturam & nostro de corpore sæpe ferarum
Augescunt uires in corpore pennipotentum.
Ergo omnes natura cibos in corpora uiua
Vertit &. hinc sensus animantum procreat omnes:
Non alia longe ratione: atq; arida ligna
Explicat in flammas: & ignis omnia uersat.
Iam ne uides igitur magni primordia rerum
Referre in quali sint ordine queque locata?
Et commixta: quibus dent motus accipiantq;.
Tum porro quid id est animum quod percutit ipsum
Quod mouet & uarios sensus expromere cogit
Ex insensilibus ne credas sensile gigni.

Nimirum lapides & ligna & terra quod una
Mixta. tamen nequeunt uitalem reddere sensum.
Illud in his igitur fœdus meminisse decebit.
Non ex omnibus omnino quecunque creant res.
Sensilia exemplo me gigni dicere sensus
Sed magni referre ea primum quantula constent
Sensile que faciunt & qua sint prædita forma
Motibus: ordinibus: posituris: deniq; que sint
Quarum nihil rerum in lignis glebisq; uidemus.
Et tamen hæc qum sint quasi putrefacta per imbres
Vermiculos pariunt quia corpora materiai
Antiquis ex ordinibus permota nouare
Conciliantur: ita ut debent animalia gigni.
Deinde ex sensilibus qui sensile posse creari
Constituunt. porro ex aliis sentire sueti
Mollia qum faciunt nam sensus iungitur omnis
Visceribus. neruis: uenis: quecunque uidemus
Mollia mortali consistere corpore creta
Sed tamen esto iam posse hæc æterna manere
Nempe tamen debent aut sensum partis habere.
Aut similis totis animalibus esse putari.
At nequeant per se partes sentire necessest.
Namq; alios sensus membrorum respuit omnis.
Nec manus a nobis potis est secreta: neq; ulla
Corporum omnino sensum pars sola tenere.
Linquitur ut totis animalibus assimulentur
Vitali ut possint consentire undiq; sensu
Qui poterunt igitur rerum primordia dici
Ec læti uitare uias: animalia qum sint.
Atq; animalibus mortalibus una eademq;.

Quid tamen ut possint ab eo ortu conciliocp (Coitu
Nihil facient preter uolgum turbamcp animatum.
Scilicet ut nequeant homines armenta feræcp
Inter se se ullam rem gignere conueniendo.
Sic itidem que sentimus sentire necesse est.
Quod si forte suum demittunt corpore sensum
Atcp alium capiunt quid opus fuit attribui quod
Detrahitur: dum præterea quod fugimus ante
Quatenus in pullos animalis uertier oua
Cernimus alituum uermiscp efferuere terram
In tempestiuus quem putor cepit ob imbris
Scire licet gigni posse ex non sensibilibus sensus.
Quod si forte aliquis dicet dumtaxat oriri
Posse ea non sensu sensus mutabilitate:
Aut aliqao tanq̃ partum quod proditum ext ra.
Huic satis illud erit planum facere atcp probare
Non fieri partum: nec concilio ante coacto
Nec quicquam commutari sine conciliatu.
Principio nequeunt ullius corporis esse
Sensum ante læsam genitam naturam animantum.
Nimirum quia materies disiecta tenetur
Aere fluminibus terris terracp creatis.
Nec congressa modo uitalis conuenientes
Contulit inter se motus: quibus omne tuentes
Accensi sensus animantum quancp tuentur.
Præterea q̃uis animantem grandior ictus:
Quam patitur natura repente afligit & omnis
Corporis atcp animi pergit confundere sensus.
Dissoluuntur enim positurae principiorum.
Et penitus motus uitales impediuntur.

Donec materies omnis concussa per artus
Vitalis animæ nodoso corpore soluit:
Dispersamq; foras per cauas eiicit omnis.
Nam quid præterea facere ictum posse reamur
Oblatum: nisi discutere ac dissoluere queque?
Fit quoq; uti soleant minus oblato acriter ictu
Relique motus uitales uincere sæpe
Vincere: & ingentis plage sedare tumultus.
Inq; suos quicquam rursus reuocare meatus.
Et quasi iam læti dominantem in corpore motū
Discutere: ac pene amissos accendere sensus
Nam quare potius læti iam lumine ab ipso
Ad uitam possint coniecta mente reuerti
Quam quo discursum propeiam si & ire & ab ire.
Præterea quoniam dolor est ubi materiai
Corpora ui quadam per uiscera uiua per artus
Solicitata suis trepidant in sedibus intus
Inq; locum quando remigrat fit blanda uoluptas.
Scire licet nullo primordia posse dolore
Tentari. nullamq; uoluptatem capere ex se
Quando quidem non sunt ex ullis principiorum
Corporibus: quorum motus nouitate laborent.
Aut aliquem fructum capiant dulcedinis almæ.
Aut igitur debent ullo prædita sensu.
Deniq; uti possunt sentire animalia queque
Principiis si iam est sensus tribuendus eorum
Quid genus humanum propriū de quibus auctumst.
Scilicet & risu tremulo concussa cachinnant.
Et lacrimis spargunt rorantibus ora genasq;.
Multaq; de rerum mixtura dicere callent.

Et sibi propono que sint primordia. quærunt.
Quando quidem totis mortalibus assimulata
Ipsa quoqꝫ ex aliis debent constare elementis.
Inde alia ex aliis nusq̄ consistere: ut ausis.
Quippe sequar quodcūqꝫ loqui ridereqꝫ deces (disces
Et sapere ex aliis eadem hec facientibus ut sit.
Quod si dedita hec furiosaqꝫ cernimus esse.
Et ridere potest non ex ridentibus auctus.
Et sapere & doctis rationem reddere dictis:
Non ex seminibus sapientibus atqꝫ disertis.
Qui minus esse queant ea que sentire uidemus
Seminibus permixta carentibus undiqꝫ sensu?
Deniqꝫ cælesti sumus omnes semine oriundi.
Omnibus ille idem pater est: unde alma liquentis
Humorum guttas mater cum terra recepit
Fœta parit nitidas fruges arbustaqꝫ læta.
Et genus humanum parit omnia secla ferarum.
Pabula cum prebet quibus omnes corpora pascunt
Et dulcem ducent uitam prolemqꝫ propagant.
Qua propter merito maternum nomen adepta est.
Cedit item retro de terra quod fuit ante
In terras. & quod missumst ex ætheris oris
Id rursum cæli relatum templa receptant.
Hec si interemit mors ut res materiai.
Corpora conficiat. sed totum dissipat ollis?
Inde aliis aliud coniungit & efficit omnes
Res. ita conuertant formas mutantqꝫ colores
Et capiant sensus & puncto tempore reddant.
Vt noscas referre earum primordia rerum.
Cum quibus & quali positura contineantur

Et quos inter se dent motus accipiantq;.
Neue putas æterna penes resídere potesse
Corpora prima: quod in summis fluitare uidemus
Rebus: & interdum subito nasci subitoq; perire:
Quando etiam refert nostris in uersibus ipsis
Cum quibus & quali sint ordine queque locata.
Namq; eadem cælum mare terras flumina solem
Significant eadem fruges: arbusta: animantis
Si non omnia sint at multo maxima pars est
Consimilis uerum: positura discrepitant res.
Sic ipsis in rebus ita iam materiei
Interualla: uias connexus: pondera: plagas:
Concursus: motus: ordo positura: figuræ
Cum permutantur: mutari res quoq; debent.
Nunc animum nobis adhibe ueram ad rationem.
Nam tibi uehementes noua res molitur ad aures
Accedere. & noua se speties ostendere rerum
Sed neq; tam facilis res ulla est: quando ea primum
Difficilis magis ad credendum crescet. itemq;
Nihil adeo magnum neq; tam mirabile quicquam
Quod non paulatim minuant minarier omnes.
Principio cæli clarum purumq; colorem
Quenque in se cohibent palantia sydera passim
Lunamq; & solis præclara luce nitorem
Omnia que nunc si primum mortalibus essent:
Ex improuiso si sint obiecta repente.
Quid magis his rebus poterat mirabile dici?
Aut minus ante quo clauderent fore credere gentes?
Nil ut opinor ita hæc speties miranda fuisset.
Quam tibi iam nemo fessus saciare uidendo

Suspicere in cæli: dignatur lucida templa.
Desine qua propropter nouitate excerritus ipsa
Expuere ex animo rationem. sed magis acri
Iudicio perpende. & si tibi uera uidentur
Dede manus. aut si falsum est accingere contra.
Q uærit enim rationem animus cum summa loci sit
Infinita foris hec extra mœnia mundi.
Q uid si tibi porro quo ꝓspicere usqꝫ uelit mens
Atqꝫ animi tactus liber quo uelit ipse.

Omne infinitum in omnes partes.

Principio nobis incunctas undiqꝫ partes
Et latere ex utroque superqꝫ per omne
Nulla est finis uti docui. res ipsa per se
Vociferatur: & elucet natura ꝓfundi.
Nullo iam pacto uerisimile esse putandumst.
Vndeqꝫ qum uorsum spatium uacet infinitum
Seminaqꝫ in numero numero summaqꝫ profunda
Multimodis uolitant æterno percita motu.
Hunc unum terrarum orbem cælumqꝫ creatum
Nil agere illa foris tot corpora materiai.

Cum presertim hic sit natura factus & ipsa
Sponte sua forte offensando semina rerum
Multimodis tenere incassum frustaqꝫ iacta
Tandem coartant ea que coniecta repente
Magnarum rerum fierent exordine semper
Terra maris & cæli generisqꝫ animantum.
Q uare etiam atqꝫ etiam talis fateare necessest
Esse alios alibi congresus materiai.
Q ualis hic est auido complexu qum tenet æther.

Præterea qum materies eſt multa parata
Q um locus eſt præſto: nec res nec cauſa moratur
Vlla: geri debent nimirum & conſieri res
Nunc & ſeminibus ſi tenta eſt copia: quantam
Enumerare ætas animantum non queat omnis.
Vis eadem natura mouet que ſemina rerum
Coniicere in loca que queat ſimili ratione.
Atq; huc ſinit coniecta: neceſſe eſt confiteare
Eſſe alios aliis terrarum in partibus orbis.
Et uarias hominum gentes & ſecla ferarum. (Fœda
Huc accedit ut in ſumma res nulla ſit una
V nica que gignantur: & unica ſola quæ creſcat.
Q uando cuius ſi & ſecli per multaq; eodem
Sint genere in primis animalibus: indice mente
Inueniſſe: ſic montiuagum genus eſſe ferarum.
Sic hominum geminam prolem: ſic deniq; mutas
Squamigerum: pecudes: & corpora cuncta uolantum.
Q ua propter cælum ſimili ratione fatendum eſt
Terramq; & ſolem lunam mare cætera que ſunt
Non eſſe unica: ſed numero magis in numerali
Q uando quidem uitæ depactus ter manus alte
Tam manet. hæc etiam natiuo corpore conſtant.
Q uã genus omne quod his generat in rebus abundãs:
Q ue bene cognita ſint onis natura uidetur
Libera continuo dominis priuata ſuperbis.
Ipſa ſuum inter ſe ſponte omnia diſpergere expers.
Nam proh ſancta deum tranquilla pectora pace.
Q ue placido degunt aeuo multamq; ſerenam
Q uis regere immenſi ſummam quis habere profundi
Indu manu ualidas potis eſt moderantur habenas?

Quis pariter cælos omnis conuerteret: omnes
Ignibus ætherëis terras suffice feracis.
Omnibus in ue locis esse omni tempore presto
Nubibus ut tenebras faciat cæliq; serena
Concuciat sonitu cum fulmina mittat & ædis
Sæpe suas disturbet: & in deserta decedens
Seuiat exercens telum quo sæpe nocentes
Præterit exanimatq; indignos inq; merentes.
Mundum natū & multos similis
Multaq; post mundi tempus genitale: diemq;
Primigenum maris & terræ solisq; cohortum
Addita corpora sūt extrinsecus: addita circum
Semina que magnum iaculando contulit omne.
Vnde mare & terræ possent augescere. & unde
Apparet spatium cæli domus: altaq; tecta
Tolleret a terris procul: & consurgeret aer.
Nam sua cuiq; locis ex omnibus omnia plagis.
Corpora distribuuntur: & ad sua secla recedunt.
Humor ad humorem: terreno corpore terra
Crescit: & ignem ignes procudunt: ætheraq; æther.
Deniq; ad extremum crescendi perfice finem.
Omnia perduxit rerum natura creatrix.
Vt sit ubi nihilo iam plus est quod datur intra
Vitales uenas quam quod fluit atq; recedit.
Omnibus his ætas debet consistere rebus.
Hic natura suis refrenat uiribus auctum.
Nam quecunque uides hilari grandescere ad auctum
Paulatimq; gradus ætatis scandere adultæ
Plura sibi ad summunt: q̄ de se corpora mittunt.
Dum facile in uenas cibus omnis diditur. & dum

Non ita sunt latae dispersa ut multa remittant.
Et plus dispendi faciant: q̄ uestitur ætas.
Nam certe fluere atq; recedere corpora rebus
Multa manus dandum est: sed plura accedere debent.
Donec alescendi summum tetigere cacumen
Inde minutatim uires & robur adultum
Frangit: & in partem peiorem loquitur ætas.
Quippe &.n. quāto ē res amplius augmine adempto
Et quo latior est in cunctas undiq; partes.
Plura modo dispergit ætas: & corpora mittit.
Nec facile in uenas cibus omnis deditur ei:
Nec satis est pre quam largos exæstuat æstus
Vnde queant tantū sub oriri ac sub peditare.
Iure igitur pereunt cum rare facta fluendo
Sunt: & cum externis sub cumbunt omnia plagis.
Quando quidem grandi cibus æuo denique desit.
Nec tuditantia rem cessant extrinsecus ullam
Corpora conficere: & plagis infesta domare.
Iam seuem mundum & omnia pusilla nasci.
Sic igitur magni quoque circum mœnia mundi
Expugnata dabunt labem putrisque ruinas
Omnia. debet enim cibus integra renouando
Et fulcire cibis & omnia sustentare.
Nec quicquam quoniam nec uene perspiciuntur
Quod satis est neque quātū opus est natura ministrat.
Iamque adeo fracta est ætas: effetaque tellus.
Vix animalia parua creat que cuncta creauit
Secla. deditque ferarum ingentia corpora partu.
Haud ut opinor immortalia sæcla supernæ
Aurea de cælo dimisit funis in arua.

Nec mare nec fluctus plangentis saxa crearunt.
Sed genuit tellus eadem que nunc alit ex se.
Præterea nitidas fruges uinctaq; læta.
Sponte sua primum mõtalibus ipsa creauit.
Ipsa dedit dulces fœtus & pabula læta.
Q ue nunc uix nostro grandescunt cuncta labore.
Conterimusq; boues & uiribus agricolarum
Conficimus ferrint uix arius suppeditari.
Vsq; adeo pariunt fœtus augentq; labore.
Iamq; caput quassans grandis suspirat arator
Crebrius in cassum magnum cecidisse laborem
Et cum tempore temporibus præsentia confert
Præteritis: laudat fortunas sæpe parentis.
Tristis item utilæ uiti sator atq; fatigat
Et crepat antiquum genus ut pietate repletum
Perfacile angustis toleraret finibus æuum
Q um minor esset agri multi modus ante uiritim
Nec tenet omnia paulatim tabescere & ire
Ad scopulum spatio ætatis defessa uetusto.

Capitula huius secundi libri.

Omnis natura per se esse diuum
Non necessario alba ex albis principiis fieri
Colores non esse De colore columbarum
De cauda pauonis De insensibili sensibile gigni
Omne infinitū in oēs ptes. Mūdū natū & multos similis

T. Lucreti Cari. de rerum natura liber secundus explicit
Incipit eiusdem liber tertius.

E tenebris tantis tam clarum extollere lumen
Qui primus posuisti in lustrans cōmoda uitæ
Te sequor o graiæ gentis decus : inqꝫ tuis nūc
Ficta pedum pono præssis uestigia signis.
Non ita certandi cupidus: que propter amorem
Quod te inuitare habeo, quid enim contendat hirūdo
Cygnus aut quid nam tremulis facere artubus hedi
Consimile in cursu possint & fortis equi uis?
Tu pater es rerum inuentor: tu patria nobis
Sub peditus præcepta: tuisqꝫ ex in clute chartis
Floriferis ut apes in saltibus omnia liinant.
Omnia nos itidem depascimur aurea dicta
Aurea perpetua semper dignissima uita.
Nam simul ac ratio tua repit uociferari
Naturam rerum diuina mente coortam
Diffugiunt animi terrores: mœnia mundi
Discedunt: totum uideo per inane geri res.
Apparet diuum numen sedesqꝫ quietæ
Quas neqꝫ concutiunt uenti nec nubila nymbis
Aspergunt: neqꝫ nix aeri concreta pruina
Cana cadens uiolat semper in nubibus æther

Integer & large diffuso lumine ridit
Omnia subpeditat porro natura: neq; ulla
Res animi pacem delibat tempore in illo.
At contra nusq̃ apparent acherusia templa.
Nec tellus obstat qui omnia despiciantur
Subpedibus: quecunque infra per inane geruntur.
His ubi me rebus quædam diuina uoluptas
Percipit: atq; error quod signatur a tua tui.
Tam manifesta patens ex omni parte retorta est
Et quum docui cunctorum exordia rerum
Qualia sint & q̃ uariis distantia formis
Sponte sua uolitent alterno perita motu
Quo ue modo possint res ex his quæque creari:
Hasce secundum res: animi natura uidetur
Atq; animæ claranda meis iam uersibus esse.
Et metus ille foras præceps acheruntis agendus.
Funditus humanam qui uitam turbat ab imo.
Omnia suffundans mortis uigore. ne ullam
Esse uoluptatem liquidam: puramq; reliquit.

Homines mortem maxime timere.

Nãq; sæpe hoïes morbos magis esse timendos.
Infameq; ferunt uitam: quam tartara leti
Et se scire animi naturam sanguinis esse.
Nec prorsum quicq̃ nostræ rationis egere
Hinc licet aduertas animum: magis omnia laudis
Aut etiam uenti si fert ita forte uoluptas
Iactari causam: quam quod res ipsa probetur.
Ex torres idem patria: longeq; fugati
Conspectu ex hominum fœdati crimine turpi
Omnibus erumnis affecti deniq; uiuunt.

Et quocunq; tamen miseri uenere: parentant
Et nigras mactant pecudes. manibusq; diuisq;
Inferias mittunt multoq; in rebus acerbis
Acrius aduertunt animos ad religionem.
Q uo magis in dubiis homines spectare periclis
Conuenit: aduersisq; in rebus noscere quid sit.
Nam uere uoces tum demum pectore ab imo
Eliciuntur: & eripitur persona manere.
Deniq; auarities & honorum cæca cupido
Q ue miseros homines cogunt transcendere fines
Iuris: & interdum socios sederis atq; ministros
Noctes atq; dies niti præstante laborem
Ad summas emergere opes hæc uulnera uitæ
Non minimam partem mortis formidine aluntur.
Turpis enim formæ contemptus & acris ægestas
Semota ab dulci uita stabiliq; uidetur.
Et quasi læti portas cunctarier ante.
Vnde homines dum se falso terrore coacti
Effugisse uolunt longe: longeq; remosse
Sanguine ciuili rem conflant diuitiasq;
Conduplicant auidi: cædem cæde accumulantes.
Crudeles gaudent in tristi funere fratres.
Et sanguineum mensas odore: timentq;
Consimili ratione: ab eodem sæpe timore.
Macerat inuidia ante oculos illum esse potentem
Illum aspectari: claro qui incedit honore.
Ipsi se in tenebris uolui cænoq; queruntur.
Intereunt partim statim & nominis ergo
Et sæpe usq; adeo mortis formidine uitæ
Percipit humanos odium lucisq; uidendæ.

Vt sibi conciscant morienti pectore lætum:
Obliti fontem curarum habent esse timorem.
Habent uexare pudorem habent naricula amicitiai
Rumpere: & in summa pietate euertere suadet.
Nam iam sæpe homines patriam carosq; parentes
Prodiderunt uitare acherusia templa petentes.
Nam ueluti pueri trepidant: atq; omnia cæcis
In tenebris metuunt: sic nos in luce timemus
Interdum nihilo que sunt metuenda magis q̃
Q ue pueri in tenebris pauitant fugiuntq; futura.
Nunc igitur terrorem animi tenebrasq; necesse est
Non radii solis: neq; lucida tæla diei
Discutiant: sed naturæ speties ratioq;.

De animi & animæ natura sensuq;.

Primum animũ dico mentẽ quẽ sæpe uocamus
In quo consilium uitae regimenq; uocatum est
Esse hominis partem nihilominus: ac manus: &
Pes: atq; oculi partes animantis totius extant.
Sensum animi certa non esse in parte locatum
Vtrum habitum quendam uitalem corporis esse:
Harmoniam graii quam dicunt: quod fatiat nos:
Viuere cum sensu. nulla cum in parte siet mens.
Vt bona posset ualitudo cum dicitur esse
Corpore: & non est: tamen hæc pars illa ualentis.
Sic animi sensum non certa parte reponunt.
Magno opere in quo mi diuersi errare uidentur.
Sæpe itaq; in promptu corpus: quod cernitur ægrum
Q uum tamen ex alia lætamur parte lateriti:
Et retro fit: ubi contra fit sæpe uicissim.
Cum miser ex animo letatur corpore toto

Non alio pacto q̃ ſi pes qum dolet egri
In nullo caput interea ſi forte dolore.
Præterea molli cum ſomno dedita membra
Effuſumq; iacet ſine ſenſu corpus honuſtum.
Eſt aliud tamen in nobis quod tempore in illo
Multimodis agitatur & omnis accipit in ſe
Lætitie motus: & curas cordis inanis.
Nunc animam quoq; ut in membris cognoſcere poſſis
Eſſe: neq; harmonia corpus interire ſolere
Principio fit uti detracto corpore multo
Sæpe tamen nobis in membris uita moretur.
Atq; eadem rurſum cum corpora pauca calore
Diffugere: foraſq; per os eſt editus aer.
Deſerit ex templo uenas atq; oſſa relinquit.
Noſcere ut hinc poſſis non æquas omnia partes
Corpora habere: neq; ex æquo fulcire ſalutem
Sed magis hec uenti que ſunt calidiq; uaporis
Semina: curare in membris ut uita moretur.
Eſt igitur calor ac uentus uitalis in ipſo
Corpore: qui nobis moribundos deſerit artus.
Qua propter: quoniam eſt animi natura reperta
Atq; animæ: quaſi pars hominis reddit harmoniam
Nomen ab organico ſaltem delatum heliconis
Siue aliunde ipſi porro traxere & in illam
Tranſtulere proprio quæ cum res nomine egebat
Quicquid ideſt habeant tu cætera percipe dicta.

Animum & animam coniuncta eſſe.

Nunc animũ atq; animã dico coniuncta teneri
Inter ſe: atq; unam naturam conficere ex ſe.
Sed caput eſſe quaſi dominari in corpore toto

Consilium:quod nos animum mentemq; uocamus.
Idq; situm media regione in pectoris heret
Hic exultat enim pauor ac metus. hæc loca circum
Letitiæ mulcet. hic ergo simens animusq; est.
Cætera pars animæ per totum dissita corpus
Paret:& ad numen mentis nomenq; mouetur:
Idq; sibi solum per se sapit & sibi gaudet.
Qum neq; res animam neq; corpus commouet una.
Et quasi qum caput aut oculus tentante dolore
Læditur in nobis:non omni concruciamur
Corpore. sic animus nonnunq̃ læditur ipse
Lætitiaq; urget qum cætera pars animai
Per membra atq; artus nulla nouitate cietur.
Verum ubi uenienti magis est commota metu mens
Consentire animam totam per membra uidemus
Sudoresq; ita palloremq; existere toto
Corpore:& infringi linguam uocemq; ab oriri.
Calligare oculo:sonare aures succidere artus.
Deniq; concidere ex animi terrore uidemus
Sæpe homines:facile ut qui uis hinc noscere possit
Esse animam cum animo cõiunctam quæ cum animi ui
Percussas extra corpus propellit & icit.
Hæc eadem ratio naturam animi atq; animai
Corpoream docet esse. ubi enim propellere membra
Corripere ex somno corpus mutareq; uoltum
Atq; hominem totum regere ac uersare uidetur.
Quorum nihil fieri sine tactu posse uidemus.
Nec tactum porro sine corpore. nonne fatendum est
Corporea natura animum constare animamq;?
Præterea pariter fungi rem cum corpore:& una

Consentire animum nobis in corpore cernis.
Si minus offendit uitam uis horrida læti
Ossibus ac neruis disclusis: intus adacta
Attamen insequitur languor terræq; q; petitus
Suauis: & in terra mentes qui gnignitur æstus.
Interdumq; quasi exurgendi incerta uoluntas.
Ergo corpoream naturam animi esse necessest.
Corporeis quoniam telis ictuq; laborat.
Is tibi nunc animus quali sit corpore & unde
Constiterit: pergam rationem reddere dictis.
Principio esse aio per sutilem atq; minutis
Per quam corporibus factum. constare id ita esse
Hinc licet aduertas animum ut pernoscere possit.

De nobilitate animi.

Nil adeo fieri celeri ratione uidetur:
Quam si mens fieri ꝓponit & inchoat ipsa.
Ociuus ergo animus q̃ res se perciet ulla.
Ante oculos quorum in promptu natura uidetur.
Aut quod mobile tanto opere est constare rotundis
Per quam seminibus debet per quam que minutis.
Inomine uti paruo possint impulsa moueri.
Namq; mouetur aqua & tantillo nomine flutat
Quippe uolubilibus paruisq; creata figuris
At contra mellis constantior est natura.
Et pigri latices magis: & cunctantior ictus.
Heret enim inter se magis omnis materiai
Copia. nimirum qui non tam leuibus extat
Corporibus: neq; tam subtilibus atq; rotundis.
Namq; papaueris aura potest suspensa leuisq;
Cogere: ut ab summo tibi diffluat altus aceruus

At contra lapidum coniectum spiculorumq;
Nulla potest igitur paruissima corpora per quam
Ec leuissima sunt ita mobilitate fruuntur.
At contra quecunque magis cum pondere magno
Asperaq; inueniuntur: eo stabilita magis sunt.
Nunc igitur quoniam animi natura reperta
Mobilis: egregie per quam constans necessest
Corporibus paruis & leuibus atq; rotundis.
Quæ tibi cognita res in multis o bone rebus
Vtilis inuenietur & oportune cluebit.
Hæc quoq; res etiam naturam dedicat eius
Quam tenui constet textura: quãq; loco se
Contineat paruo: si posset conglomerari
Quod simul atq; hominem leti secura quies est
Indepta: atq; animi natura animæq; recessit
Nihil ibi libatum de toto corpore cernas.
Ad spetiem: nihil ad pondus: mors omnia præstat
Vitalem præter sensum calidumq; uaporem.
Ergo animam totam per paruis esse necesse est
Seminibus uixam per uenas: uiscera: neruos.
Quatenus omnis ubi e toto iam corpore cessit:
Extima membrorum circum cæsura tamen se
In columen præstat: nec desit ponderis hilum.
Quod genus est bacchi qum flos euanuit. aut qum
Spiritus unguenti suaues diffugit in auras.
Aut aliquo qum iam succus de corpore cessit.
Nihil oculis tamen esse minor res ipsa uidetur.
Præterea: neq; detractum de pondere quicquam.
Nimirum: quia multa minutaq; semina sucos
Efficiunt: & odorem in toto corpore rerum.

Tertiam animam esse mentem:

Quare etiã atq; etiã mentis naturam animæq;
Scire licet per quam pauxillis esse creatam
Seminibus: quoniã fugiẽs nihil põderis aufert
Nec tamen hæc simplex nobis natura putanda est.
Tenuis enim quædam moribundos deserit aura
Mixta uapore. uapor porro trahit aere secum
Nec calor est quisquam cui non sit mixtus & aer
Rara quod eius enim constat natura: necesse est
Aeris in cereum primordia multa moueri
Iam triplex animi est igitur natura reperta.
Nec tamen hec sat sunt ad sensum cuncta creandum.
Nihil horum quoniam recipit mens posse creare
Sensiferos motus quædam quæ mente uolutat.

Quartam sine nomine animam.

Quarta quoq; his igit' quædã natura necesse st
Adtribuatur ea st omnino nominis expers.
Qua neq; mobilius qcquã neq; tenuius extat.
Nec magis e paruis & leuibus excrementis.
Sensiferos motus que dedit prima per artus.
Prima cietur enim paruis perfecta figuris.
Inde calor motus & uenti ceca potestas
Accipit inde aer: inde omnia mobilitantur.
Concutitur: tum sanguis per sentes uiscera uint
Omnia. postremis datur ossibus atq; medullis.
Siue uoluptas est siue est contrarius ardor.
Nec temere huc dolor usq; potest penetrare: neq; aere
Permanare malum: quando omnia perturbentur.
Vsq; adeo uitæ desit locus: atq; animai
Diffugiant partes per culmas corporis omnis

Sed plerumq; fit in somno quasi corpore finis
Motibus: hanc obrem uitam retinere ualemus.
Nunc ea quo pacto inter se se mixta quibusq;
Compta modis uigeant: rationem reddere habentem
Abstrahit inuitum patrii sermonis egestas.
Sed tamen ut potero summatim attingere tangam.

Coniunctio animi & animarum

Inter enim cursant primordia principiorum
Motibus inter se nihil: ut sternere unum
Possit: nec spatio fieri diuisa potestas
Sed quasi multa eius unius corporis extant.
Quod genus in quo uis animantum uisere uulgo
Est odor & quidam calor & sapor: & tamen ex his
Omnibus est unum perfectum corporis augmen.
Sic calor atq; aer & uenti ceca potestas.
Mixta creant unam naturam & mobilis illa
Vis inuitam: motus ab se quæ diuidit illis.
Sensifer unde oritur primum per uiscera motus.
Nam penitus prorsum latet hec natura sub estq;.
Nec magis hac quicquā infra quicquā ē in corpe nostro
Atq; anima est animæ pro porro totius ipsa.
Quod genus in nostris membris & in corpore toto
Mixta latens animus est animæq; potestas
E corporibus quia de paruis paucisq; creatast.
Sic tibi nominis hec expers uis facta minutis
Corporibus: late atq; animæ quasi totius ipsa.
Pro porrost anima: & comminatur corpore toto.
Consimili ratione necessest uentus & aer
Et calor inter se uigeant commixta per artus
Atq; aliis aliud sub sit magis emineatq;

Vt quidam fieri uideatur ab omnibus unum
Ne calor ac uentus seorsum seorsum potestas.
Aeris interimant se n sum deductaq; solunt.

De uarietate animi.

Est etiam color ille animo quem sumit in ira
Q um feruescit & ex oculis micat acrius ardor
Est & frigida multa comes formidinis aura:
Q ua ciet horrorem membris & concitat artus.
Est etiam quoq; pacati status aeris ille:
Pectore tranquillo sit qui uultuq; sereno.
Sed cælidi plus est illis quibus aeria corda
Iracundaq; facile efferuescit in ira.
Q uo genere in primis uis est uiolenta leonum.
Pectora qui fremitu rumpunt plerunq; gementes.
Nec capere irarum fluctus in pectore possunt.
At uentosa magis ceruorum frigida mens est.
Et gelidas citius per uiscera concitat auras.
Q ue tremulum faciunt membri existere motum.
At natura boum placido magis aere uiuit
Nec minus irai fax nunq̃ subdita parcit
Fumidas effundens cæcæ caliginis umbras.
Nec gelidis torpet telis perfixa uaporis
Inter utrasq; s tas ceruos seuosq; leones.
Sic hominum genus est. q̃uis doctrina politos
Constituat pariter: quosdam tamen illa relinquit
Natura cuiusq; animi uestigia prima.
Nec radicitus euelli mala posse putandumst.
Q uando procliuius hic iras decurrat ad acris
Ille metu citius paulo terretur: at ille
Tertius accipiat quedam clementius equo.

Inq; aliis rebus multis differre necesse est
Naturas hominum uarias: moresq; sequaces.
Quorum ego nunc nequæo cæcas exponere causas.
Nec reperire figurarum tot nomina quot sunt
Principiis: unde hec oritur uariantia rerum
Illud in his rebus uide firmare potesse
Vsq; adeo naturarum uestigia linqui
Paruula: que nequeat ratio depellere noctis
Vt nihil impediat dignam diis degere uitam
Hæc igitur natura tenetur corpore ab omni.
Ipsaq; corporis est custos: & causa salutis.
Nam communibus inter se radicibus herent.
Nec sine pernitie diuelli posse uidentur.
Quod genus est turis glebis euellere odorem
Haud facile est quin intereat natura quoq; eius.
Sic animi atq; animæ naturam corpore toto
Extrahere haud facile est quin omnia dissoluantur.
Implexis ita principiis ab orgine prima
Inter se consorti fiunt prædita uitæ.
Nec sibi queque sine alterius in posse uidetur
Corporis atq; animi seorsum stare potestas.
Sed communibus inter eos conflatur utrinque
Motibus. accensus nobis per uiscera sensus.
Præterea corpus per se nec gignitur unq̃.
Nec crescit: neq; potest mortem aurare uidetur.
Non enim: ut humor aquæ dimittit sæpe uaporem.
Qui datus est: neq; a causa conuellitur ipse
Sed manet incolumis: non inquam sic animai
Discidium inter artus perferre relicti.
Sed penitus pereunt conuulsi: cunq; putrescunt.

Ex ineunte æuo ſic corpus atq; animai
Natura uitalis diſcunt contagia motus.
Maternis etiam membris aluoq; repoſto
Diſcidium nequeat fieri ſine peſte maloq;
Vt uideas: quoniam coniuncta eſt cauſa ſalutis
Coniunctam quoq; naturam conſiſtere eorum.

De ſenſu corporis & animi.

Quod ſuper eſt: ſiquis corpus ſentire refutat
Atq; animam credit permixtam corpore toto
Suſcipere hunc motũ: quẽ ſenſum nomicamus
Vel manifeſtas res contra ueras quæ repugnat
Quid ſit enim corpus ſentire quis afferet unq̃
Si non ipſa palam quod res dedit ac docuit nos?
At dimiſſa anima corpus caret undiq; ſenſu:
Perdit enim quod non proprium fuit eius in æuo.
Multaq; præterea perdit qum expellitur æuo.
Dicere porro oculos nullam rem cernere poſſe.
Sed per eos animum ut foribus ſpectare recluſis
Difficile eſt contra qum ſenſus ducat eorum.
Senſus enim trahit atq; aties detrudit ad ipſas
Fulgida preſertim qum cernere ſæpe nequimus
Lumina luminibus: quia nobis prepediuntur.
Quod foribus non fit: neq; enim qua cernimus ipſi.
Oſtia ſuſcipiunt ullum recluſa laborem.
Præterea ſi pro foribus ſunt lumina noſtra
Iam magis exemptis: oculis debere uidetur
Cernere rem animus ſub latis poſtibus ipſis.
Illud in his rebus nequaq̃ ſumere poſſis
Democriti quod ſancta uiri ſententia ponit.
Corporis atq; animi primordia ſingula primis

Apposita alternis uariare ac nectere membra.
Nam qum multo sunt animæ elementa minora
Quam quibus & corpus nobis & uiscera constant.
Tum numero quoq; concedunt & rara per artus
Dissita sunt dumtaxat: ut hoc permittere possis
Quantula prima queant nobis iniecta ciere.

Contra Democritũ de animo & anima.

Corpus non sentire per se sine animi motu.

Corpora sensiferos motus in corpore tanta
Interualla tenere exordia prima animai.
Nam neq; pulueris interdũ sentimus adhesum
Corpore: nec membris incussam sidere cretam.
Nec nebulam noctu: neq; arani tenuia fila.
Obuia sentimus: quando obretimur euntes.
Nec super ea caput eiusdem cecidisse uictam
Vestem: nec plumas auium paposq; uolantis
Qui nimia leuitate cadunt plerunq; grauatim.
Nec repente situm cum suis cunq; animantis
Sentimus: nec priua pedum uestigia queque
Corpore que in nostro culices & cetera ponunt.
Vsq; adeo prius est in nobis multa ciendo
Quam primordia sentificant concussa animai
Semina corporibus nostris in mixta per artus.
Et quantis interuallis tuditantia possint
Concussa recoire: & dissultare uicissim.
Et magis est animus uitai claustra cohercens
Et dominatior aduitam q̃uis animai.
Nam sine mente animoq; nequid residere per artus
Temporis exigui partem pars ulla animai.
Sed comes insequitur: facile discedit in auras,

Et gelidos artus in leti frigore linquit.
At manet in uita cui mens animusq; remansit.
Quãuis est cretum cæsis lacer undiq; membris.
Truncus adempta anima circum membrisq; remotis
Viuit & aethereas uitalis suscipit auras.
Si non omnimodis ac magna parte animai.
Priuatus tamen inuita cunctatur & heret.
Vt lacerato oculo circum si pupula mansit
In columis: stat cernendi: iuuata potestas.
Omnimodo ne totum corrumpas luminis orbem
Et circumcidas aciem solamq; relinquas
Id quoq; enim sine pernitie non fiet eorum.
At si tantula pars oculi media illa per aesa est.
Occidit ex templo lumen tenebræq; sequuntur.
In columis q̃uis alioquin splendidus orbis
Hoc anima atq; animus iuncti sunt fœdere semper.

Animam natiuam & mortalem esse.

Nunc age natiuos: animantibus & mortales
Esse animos animasq; leuis ut noscere possis
Conquisita diu dulciq; reperta labore
Digna tua pergam disponere carmina uita
Tu fac utrunq; uno subiungas nomen eorum
Atq; animam uerbi causa qum dicere pergam
Mortalem esse docens animum quoq; dicere credas.
Quatenus est unum inter se coniunctaq; res est.
Principio quoniam tenuem constare minutis
Corporibus docui: multoq; minoribus esse
Principiis factam: quam liquidus humor aquai
Aut nebula aut fumus. nam longe mobilitate
Præstat: & a tenui causa magis icta mouetur

Quippe ubi imaginibus fumi nebulæq; mouentur
Quod genus in somnis sopiti: ubi cernimus alta
Exalare uapore altaria ferreq; fumum
Nam procul hæc dubio nobis simulachra geruntur.
Nunc igitur quoniam quassantis undiq; uasis
Difluere humorem & laticem discedere cernis
Et nebula ac fumus quoniam discedit in auras.
Crede animam quoq; diffundi multoq; per ire
Ocius ac citius dissolui corpora prima
Cum semel ex omnibus membris ablata recessit.
Quippe etenim corpus quod uas quasi constitit eius
Cum cohibere nequit conquassatum ex aliqua re
Acrare factum detracto sanguine uenis
Aere: qui credas posse han cohiberier ullo
Corpore qui nostro rarus magis incohibescit.

Anima & corpus simul nasci & crescere
Et simul interire.

Præterea gigni pariter cum corpore ut una
Crescere sentimus: pariterq; senescere mentem:
Nam uelut infirmi pueri tenereq; uagantur
Corpore. sic animi sequitur sententia tenus.
Inde ubi robustis adoleuit uiribus actas aetas
Consilium quoq; maius & auctor est animi uis.
Post ubi iam ualidis quassatum est uiribus æui
Corpus: & obtusis ceciderunt uiribus artus
Claudicat ingenium: delira linguaq; mensq;.
Omnia deficiunt atq; uno tempore desunt.
Ergo dissolui conuenit omnem animai
Naturam ceu fumus in altas aeris auras.
Quando quidem gigni pariter pariterq; uidemus

Crescere & docui simul æuo fessa fatisci.
Huc accedit: uti uidemus corpus ut ipsum
Suscipere immanis morbos durumq; laborem.
Sic animum curas acris luctumq; metumq;.
Q uare participem leti quoq; conuenit esse.
Q uinetiá etiam morbis in corporis auius erret.
Sepe animus dementis enim deliraq; fatur.
Interdumq; graui lethargo fertur in altum
Aeternumq; soporem oculi nutuq; cadenti.
Vnde neq; exaudit uoces: nec noscere uultus.
Illorum potis est ad uitam qui reuocantes
Circum stant lachrimis rorantes ora genasq;.
Q uare animum quoq; dissolui necesse est.
Q uando quidem penetrant in eum contagia morbi
Nam dolor ac morbus læti fabricator uterquest.
Multorum exitio perdocti quam sumus ante
Et quoniam mentem sanari corpus inani.
Deniq; cor hominum qum uim uis penetrauit
Aeris & in uenas discessit deditus ardor
Consequitur grauitas membrorum. præpediuntur
Crura uacillanti. tardescit lingua madet mens
Nant oculi clamor. singultus. iūgia gliscunt.
Etiam cætera de genere hoc quecunque sequantur.
Cur ea sunt nisi quod uehemens uiolentia uiui
Contrahere animam consueuit corpore in ipso.
At quecunque queunt conturbari inq; pediri
Significant paulo si durior insinuarit
Causa fore ut pereant æuo priuata futuro.
Q uando etiam subito ui morbi sæpe coactus
Ante oculos aliquis nostros ut fulminis ictu

Concidit: & spumas agit: ingemit & tremit artus
Dissipit extentatq; neruos: torquetur: anhelat
Inconstanter: & in iactando membra fatigat.
Nimirum quia uis morbi distracta per artus
Turbat agens animam spumantis in æquore salso
Ventorum ualidis frenescunt uiribus unde.
Exprimitur porro gemitus: quia membra dolore
Afficiuntur. & omnino quod semina uocis
Eliciuntur. & ore foras glomerata feruntur
Q ua quasi consuerunt & sunt munita uiai
De sipientia fit. qum uis animi atq; animai.
Conturbatur & ut domi diuisa seorsum
Disiectatur eodem illo distracta ueneno:
Inde ubi iam morbi reflexit causa reditq;
In latebras ater corrupti corporis humor.
Tum quis uacillans primum consurgit & omnis
Paulatim redit in sensus animamq; receptat.
Hec igitur tantis ubi morbis corpore in ipso
Iactentur: miserisq; modis distracta laborent.
Cur eadem credis sine corpore in aere aperto
Cum ualidis uentis ætatem degere posse?
Et quoniam mentem sanari corpus ut ægrum
Cernimus & flecti medicinam posse uidemus
Id quoq; presagit mortalem uiuere mentem
Addere enim partis aut ordine traicere equumst
Aut aliquid prorsum de summa trahere hillum.
Commutare animum quecunque adoritur & insit.
Aut aliam quamuis naturam flectere querit.
Atq; neq; terra ferri sibi partis nec tribui uult
Immortale quod est quicquam neq; defluere hilum.

Nam quod cum suis mutatum finibus exit
Continuo hoc mors est illius quod fuit ante.
Ergo animus siue ægrescit mortalia signa
Mittit: ut e docui: seu flectitur a medicina
Vsq; adeo false rationis uera uidetur
Res occurrere & effugium precludere eunti.
Ancipitiq; refutatur conuincere falsum
Deniq; sæpe hominem paulatim cernimus ire
Et membratim uitalem deperdere sensum.
In pedibus primum digitos liuescere & ungues
Inde pedes & crura mori: post inde per artus
Ire alios tractim gelidi uestigia læti.
Scinditur: atq; animo hæc quoniam natura nec uno
Tempore sincera existit mortalis habendast.
Quod si forte putas ipsam se posse per artus
Introrsum trahere & partis conducere in unum
Atq; adeo cunctis sensum deducere membris.
At locus ille tamen quo copia tanta animai
Cogitur in sensu debet maiore uideri.
Qui quoniam nusq̃ est. nimirum ut diximus ante
Dilaniata foras dispergitur. niterit ergo.
Quando etiam si iam libeat concedere falsum
Et dare posse animam glomerari in corpore eorum:
Lumina qui linquunt moribundi particulatim.
Mortalem tamen esse animam fateare necessest.
Nec refert utrum pereat dispersa per auras
An contracta suis e partibus obrutescat.
Quando hominem totũ magis ac magis undiq; sensus
Defficit: & uitæ minus & minus undiq; restat.
Et quoniam mens est hominis pars una: locoq;

Fixa manet certo: uelut aures atq; oculi sunt
Atq; alii sensus qui uitam cunq; gubernant.
Et ueluti manus atq; oculus naresue seorsum
Secreta ab nobis nequeunt sentire neq; esse.
Sed tamen in paruo linquuntur tempore tali
Sic animus per se non quid sine corpore. & ipso
Esse homine illius quasi quod nos esse uidetur.
Siue aliud quid uis potius connectiuus ei
Fingere. quando quidem connexu corpus adheret
Deniq; corporis atq; animi uiuata potestas
Inter se coniuncta ualent uitaq; feruntur.
Nec sine corpore enim uitalis edere motus
Sola potest animi per se natura: nec autem
Cassum anima corpus durare & sensibus uti
Scilicet auulsis radicibus: ut nequit illam
Dispicere oculus ipse rem: seorsum corpore toto
Sic anima atq; animus per se nil posse uidetur.
Nimirum quia per uenas & uiscera mixtim
Per neruos atq; ossa tenentur corpore ab omni.
Nec magnis interuallis primordia possunt
Libera. dissoluere ideo conclusa mouentur.
Sensiferos motus quos extra corpus in auras
Aeris: aut possunt post mortem eiecta mouere.
Propterea quia non simili ratione tenentur.
Corpus enim atq; animam serit aer sic cohibere
Sic cohibere atq; in eos poterit concludere motus.
Quos ante in neris & in ipso corpore agebat.
Quare etiam atq; etiam resoluto corporis omni
Tegmine: & eiectis extra uitalibus auris
Dissolui sensus animi fateare necessest.

Atq; animam quoniam coniunctamst causa duobus
Deniq; qum corpus nequeat perferre animai
Discidium: quando in tetro tabescat odore.
Quid dubitas quando ea imo pœnitus sibiq; coorta
Et manarit uti fumus diffusa animæ uis.
Atq; ideo tanta mutatum pute ruina
Conciderit corpus penitus: quia mota loco sunt:
Fundamenta foras manant animæq; per artus
Perq; uiarum omnis flexus in corpore qui sunt.
Atq; foramina multimodis ut noscere possis
Dispertitam animæ naturam exisse per artus.
Ec prius esse sibi distractam corpore in ipso
Quam prolapsa foras enatat in aeris auras.
Quando etiam finis dum uitæ uertitur intra
Sæpe aliqua tamen e causa labefacta uidetur.
Ire anima ac toto solui de corpore omnia membra.
Quod genus est animo malefactum qum perhiberet
Aut animam liquisse ubi iam trepidatur & omnes
Extremum cupiunt uitæ reprehendere uinclum.
Conquassatur enim tum mens animeq; potestas
Omnis: & hoc ipso cum corpore con labescunt.
Vt grauior paulo possit dissoluere causa.
Quid dubitas tandem quando extra perdita corpus
Imbecilla foras in aperto tegmine dempto
Non modo nō omnem possit durare per æuum
Sed minimum quod uis nequeat cōsistere tempus
Nec sibi enim quisquam moriēs sentire uidetur.
Ire foras animam in columen de corpore toto
Nec prius ad iugulum & superas accedere fauces
Verum deficere in certa regione locatum.

Vt sensus alios impti quenque suasit
Dissolui: quod si mortalis nostra foret mens
Non tam se moriēs dissolui cōqueretur.
Sed magis ire foras uestēq relinquere ut anguis.
Deniq cur animi nunq mēs cōsiliumq
Gignitur icapitur aut pedibus manibusue. sed imis
Sedibus & certis regiōibus oibus heret.
Si nō certa loca ad nascēdum reddita cuique
Sūt: & ubi quiquam possit durare creatum
Atq ita multimodis per totis artubus esse
Membrorum ut nūq existat preposterus ordo
Vsq adeo sequitur res rem neq flamma creari
Fulminibus solita neq in igni gignier algor

De sensibus animæ & animi.

Præterea si immortalis natura animaist
Et sentire potest secreta a corpore nostro.
Quādo ut opinor eā faciundū est sēsibus auctā
Nec ratiōe alia nosmet pponere nobis
Possimus ifernas animas Acherūte uocare.
Pictores itaq & scriptorum secla priora
Sic animas itroduxerūt sensibus auctas.
At neq seorsum oculi neq nares nec manus ipsa
Esse potest anima: neq seorsum lingua neq aures
Auditum p se possūt sentire neq esse.
Et quoniam toto sentimus corpore inesse
Vitalem sensum & totum esse animale uidemus
Si subito medium celeri presciderit ictu
Vis aliqua ut seorsum parētem se cernat utrāque
Dipertita procul dubio quoq uis animai
Et discissa simul cum corpore dissiitietur.

At quod scinditur & partem discedit in ullam
Scilicet æternam sibi naturam abunit esse.
Falciferos memorant currus abscindere membra
Sæpe ita de subito permixta cæde cadentis.
Vt tremere in terra uideatur ab artubus id quod
Occidit abscissum qum mens acqꝫ hominis uis
Mobilitate mali non quit sentire dolorem
Et similis in pugnæ studio quod dedita mens est
Corpore cum reliquo pugnam cædesqꝫ potestas.
Nec tenet amissam leuam cum tegmine sæpe
Inter equos abstrasse rotas falcesqꝫ rapaces.
Nec cecidisse alius dextram qum scandit & instat.
Inde alius conatur adempto surgere crure
Qum digitos agitat moribundus humi pes
Et caput abcissum calido uiuente qꝫ trunco
Seruat humi uoltum uitalem oculosqꝫ patentes.
Donec reliquias animai reddidit omnes.
Quin etiam tibi si lingua uibrante minanti
Serpentis cauda procero corpore utrunqꝫ
Sit libitum in multas partis discindere ferro
Omnia iam seorsum cernes auersa recenti
Vulnera tortari & terram conspergere tabo.
Ipsam seqꝫ retro partam petere ore priorem
Volucris ardenti ut morsu premat icta dolore
Omnibus esse igitur totas dicemus in illis
Particulis animas: at ea ratione sequetur.
Vnam animantem animas habuisse in corpore multas.
Ergo diuisa est ea: quæ fuit una simul cum
Corpore. qua propter mortale utrumqꝫ putandum est.
In multas quoniam partes discinditur æque.

Præterea si mortalis natura animai
Constat: & in corpus nascentibus insinuatur
Cur superante actam ætatem meminisse nequimus
Interisse. & quæ nunc est nunc esse creatam
Nec uestigia gestarum rerum ulla tenemus?
Nam si tanto opere animist mutata potestas
Omnium ut actarum exciderit retinentia rerum
Non at opinor id ableto iam longius errat
Qua propter fateare necessest quæ fuit ante
Interisse: & quæ nunc est nunc esse creatam.
Præterea si iam profecto corpore nobis
Inferri solita animist uiuata potestas:
Tum qum gignimur: & uitæ cum lumen inimus
Haud ita conueniebat uti cum corpore & una
Cum membris uideatur in ipso sanguine cresse:
Sed uelut in cauea per se sibi uiuere solam:
Conuenit ut sensu corpus tamen affluat omne.
Quare etiam atq; etiam neq; originis esse putandumst.
Ex partis animas nec uti lege solutas
Nam neq; tanto opere adnecti potuisse putandumst.
Corporibus nostris extrinsecus insinuatas.
Quod fieri totum contra manifesta docet res.
Nam quæ ita connexa est per uenas uiscera neruos
Ossaq;: uti dentes queque sensu participentur:
Morbibus ut indicat gelidi stringor aquai
Et lapis oppressus subitis e frugibus asper.
Nec tam contexte: cum sint exire uidetur
In columes posse & solos exoluere se se
Omnibus e neruis atq; ossibus articulisq;.
Quo si forte putas extrinsecus insinuatam

Permanere animam nobis per membra solere
Tanto quiq; magis cum corpore fusa peribit
Quod primo enim dissoluitur: interit ergo.
Dispertitur ergo per cauas corporis omnis.
Vt cibus in membra atq; artus qum ducitur oís
Disperit atq; aliam naturam sufficit ex se.
Sic anima atq; animus q̄uis est integra: recens
Corpus eunt tamen in manando dissoluuntur.
Dum quasi per causas omnis diduntur in artus.
Particulæ quibus hic animi natura creatur.
Quæ nunc in nostro dominatur corpore nata
Ex illa quæ tum peritat partita per artus.

De natali aíam nō eē paratā. (priuatā

Qua ꝓpter neq; natali priuata uidetur
Esse die natura animæ: nec funeris expers
Semina præterea linquuntur nec ue animai
Corpore in ex animo quod si linquuntur & insunt
Aut erit ut merito immortalis possit haberi
Partibus amissis quoniam libata recessit.
Sin ita sinceris membris ablata profugit
Vt nullas partis morpore liquetur ex se
Vnde cadere pro cadauere recēti iam uiuere uermes
Expirant: atq; unde animantum copia tanta
Ex eos & exanguis timidos perfluctuat artus
Quod si forte animas extrinsecus insinuari
Vermibus: & priuasse si corpore posse uenire
Credis: nec reputas cur milia multa animarum
Conueniant: unde una recesserit. hoc tamen est ut
Querendum uideatur & in discrimen agendum
Vtrum tandem animæ ueneantur semina queque

Vermiculorum ipsaq; sibi fabricentur ubi sint
An quasi corporibus perfectis insinuẽtur?
At neq; cur faciant ipse quare ue laborẽt
Dicere suppeditat: neq; enim sine corpore cum sũt
Solicitæ euolitãt morbis algoq; famæq;.
Corpus enim magis his uitiis & fine laborat.
Ec mala multa animis contage fingitur eius.
Sed tamen his esto q̃uis facile utile corpus
Cum subeant atq; possint uia nulla uidetur.
Haud igitur faciũt animæ sibi corpora & artus.
Nec tamẽ est ut qui cum perfectis insinuẽtur
Corporibus: neq; enim poterunt subtiliter esse
Cõnexere. neq; cum sensu cõtagia fiẽt.
Deniq; cur acris uiolẽtia triste leonum
Seminium sequitur uulpes dolus: & fuga ceruis.
A patribus datur: & patrius pauor incitat artus.
Et iam cetera de genere hoc cur oĩa mẽbris
Ex ineunte æuo generascũt in gemoq;
Si nõ certa: suo quia semine seminioq;
Vis animi pariter crescit cum corpore quoq;
Quod si immortalis foret: & mutare soleret
Corpora: permixtis animãtes corpora moribus essent.
Effugeret canis hircano de semine: sæpe
Cornigeri icursum cerui: tremeretq; per auras
Aeris accipiter fugiẽs ueniẽte columba.
Desiperent homines: saperent fera sæcla ferarum.
Illud enim falsa fertur ratione quod agunt
Immortalem animam mutato corpore flecti.
Quod mutatur enim dissoluitur interit ergo.
Traiiciuntur enim partes; atq; ordine migrant.

Quare dissolui quoq; debent posse per artus.
Deniq; intereant una cum corpore cunctæ.
Sic animas hominum decent in corpora semper
Iræ humanæ tamen cure sapienti
Stulta queat fieri: nec prudens sit puer ullus.
Si non certa suo: quia semine seminioq;.
Nec tam doctus æque pullus: q̃ doctus equinis
Silicet in tenero tenerascere corpore mentem
Confugient. quod si iam fit fateare necessest
Mortalem fore animam: quoniam natura per artus
Tanto opere amittit uitam sensumq; priorem.
Quo ue modo poterit pariter cum corpore quoq;
Confirmata capitum actatis tangere florem?
Vis animi nisi erit consors in origine prima?
Quid ue foras sibi uult membris exire senectus?
An metuit concussa manere in corpore putri?
Et domus actatis spatio ne fessa uetusto
Obruat: at non sunt iam immortalia ulla pericla?
Deniq; connubia ad ueneris partusq; ferarum
Esse animas præsto diridiculum esse uidetur:
Expectare immortalē mortalia membra.
Innumero numero certare que properantur
Inter se que prima potissimaq; insinuetur
Si non forte ita sunt animarum fœdera pacta
Vt que prima uolans aduenerit insinuetur
Prima neq; inter se contendat uiribus hilum
Deniq; in æthere non arbor non æquore in alto
Nubes esse queunt: nec pisces uiuere in aruis.
Nec cruor in lignis: nec saxis sucus inesse.
Certum dispositumst ubi quicquam crescat & insit?

Sic animi natura nequi t sine corpore oriri.
Sola: neq; a neruis & sanguine longius esse
Quod si posset enim multo prius ipsa animi uis
In capite aut humeris aut imis talibus esse
Posset: & innasci quãuis in parte soleret.
Tandem in eodem homine: atq; in eodem uase manere
Quod quoniam nostro quoq; constat corpore certum
Dispositumq; uidetur ubi esse & crescere possit.
Seorsum anima atq; animus tanto magis inficiandum
Totum posse extra corpus durare geniq;.
Quare corpus ubi interiit perisse necessest
Conficiente animam distractam in corpore toto
Quippe & enim mortalem aeterno iungere & una
Constare putare & fungi mutua posse
Desiperest: quid enim diuersus esse putandumst
Aut magis inter se disiunctum discrepitansq;
Quam mortale quod est immortali atq; perhemni
Iunctum in concilio saluas tollerare procellas.
Præterea quecunque manent æterna necessest
Aut quia sunt solido cum corpore respuere ictus
Nec penetrare pati sibi quicquam. quod queat & artus
Dissociare: intus partus & materiai.
Corpora sunt quorum naturam ostendimus ante.
Aut ideo durare ætatem posse per omnem
Plagarum. quia sunt expertia: sicut inanest
Quod manet intactum: neq; ab ictu figitur hilum.
Aut igitur: quia nulla loci sit copia circum
Quod quasi res possint discedere dissoluiq;
Sicuti sumarum summa est æterna: neq; extra
Quis locus est quo diffugiant neq; corpora sunt que

Poſſint incidere & ualida diſſoluere plaga
Quod ſi forte ideo magis immortalis habenda eſt
Quod in talibus ab rebus munita tenetur
Aut quia non ueniunt omnino aliena ſalutis
Aut quia que ueniunt aliqua ratione recedunt
Pulſa prius q̃ qui noceant ſentire queamus
Propter egri q̃ quod morbiſt qum corpus egrotat
Aduenit id quod eam de rebus ſæpe futuris
Maceret: inq; metu male habet curiſq; fatigat.
Præteritiſq; male admiſſa peccata remordent.
Adde furorem animi ꝓprium atq; obliuia rerum
Adde quod in nigras lethargi mergitur undas.
Nil igitur mors eſt ad nos neq; pertinet hilum
Quando quidem natura animi mortalis habetur
Et uelut ante acto nil tempore ſenſimus ægri.
Ad confligendum uenientibus undiq; pœnis.
Omnia cum belli trepido concuſſa tumultu
Horrida cotremuere ſub altis ætheris auris.
Ni dubio que fuere utroque ad regna cadendum
Omnibus humanis eſſet terra mariq;
Sic ubi nõ erimus cum corporis atq; animai
Diſcidium fuerit quibus heſimus uniter apti
Scilicet haud nobis quicquam qum non erimus tam
Accidere omnino poterit ſenſumq; mouere
Non ſi terra mari miſcebitur & mare cælo.
Et ſi iam noſtro ſentit de corpore poſtq̃
Diſtractaſt animi natura animæq; poteſtas.
Nil tamen eſt ad nos comptu(cœtu) coniugioq;
Corporis atq; animæ conſiſtimus uniter apti.
Nec ſi materiam noſtram conlegerit ætas

Post obitum rursum quæ redegerit ut sita nunc est
Atq; iterum nobis fuerint data lumina uitæ.
Pertimeat quicquam tamen ad nos id quoq; factum
Interrupta semel cum sit repentia nostris.
Et nunc nihil ad nos de nobis attinet ante
Qui fuimus. iam de illis nos affigit angor.
Nam qum respicias immensi temporis omne
Præteritum spatium: tum motus materiai
Multimodi quam sint facile hoc ad credere possis.
Semina sæpe in eodem ut nunc sunt ordine posta.
Nec memori tamen id quimus reprehendere mente.
Inter enim iectast uitæ pausa: uageq;
De erunt passim motus ab sensibus omnes.
Debet enim miser est forte ægereq; futurumst
Ipse quoq; esse in eo cum tempore cui male possit
Accidere id. quoniam mox eximit esse inde
Illum cui possint incommoda conciliari.
Nec eadem: quibus nunc nos sumus ante fuisse
Scire licet nobis: nihil esse in morte timendum
Nec miseris fieri qui nonest posse. neq; hilum
Differre: a nullo fuerit iam tempore natus.
Mortalem uitam mors qum immortalis ademit.
Proinde ubi se uideas hominem indignarier ipsum
Post mortem fore: ut aut putes corpore posto
Aut flammis intet fiat malis ue ferarum
Scire licet nos in cerum sonere atq; sub esse
Cæcum aliquem cordi stimulum. q̄uis neget ipse
Credere se quenquam sibi sensum in morte futurum.
Non ut opinor enim dat quod ꝓmittit: & inde
Nec radi citius e uita se tollit & icit.

Sed facit esse sui quiddam super iustius ipse
Vnus enim sibi qum proponit quisq; futurum
Corpus uti uolucres lacerent in morte feraeq;
Ipse sui miser & neq; enim se diuidit illum.
Nec remouet satis a proiecto corpore: & illum
Se fingit sensuq; suo contaminat adstans:
Hinc indignatur se mortalem esse creatum.
Nec uidetur in uera nullum fore morte alium se:
Cui possit unius sibi se lugere peremptum
Stansq; iacentem lacerari utiue dolore.
Nam si in morte malumst malis morsuq; ferarum
Tractari non inuenio qui non sit acerbum
Ignibus impositum calidis terrere se flammis.
Aut in melle situm suffocari: atq; rigere
Frigore cum summo gelidi cubat æquore saxi.
Vrgeiue superne obrutum pondere terræ
At uiam non domus accipiet te leta neq; uxor
Oprima: nec dulces occurrent oscula nati
Percipere: & tacita pectus dulcedine tangent.
Non poteris facti florentibus esse tuisq;
Persidium misero misere aiuunt. omnia demit
Vna dies infesta tibi tot præmia uitæ.
Illud in his rebus non addunt: nec tibi earum
Iam desiderium rerum super insit: & una
Quod bene se uideant animo dictisq; sequantur
Dissoluant animi magno se angore metuq;.
Tu quidem ut es leto sopitus: sic eris æui
Quod super est conde priuatis doloribus æger
At nos horrifico temefacti te prope busto
Insaciabiliter deflebimus æternumq;.

Nulla dies nobis mœrorem e pectore demet.
Illud ob hoc igitur querendumst quod sic amari.
Tanto opere ad somnum si res redit atq; quietem.
Cur quisquam æterno possit tabescere luctu:
Nec etiam faciunt ubi distribuere tenentq;
Pocula sæpe homines: & inumbrant ora coronis.
Ex animo ut dicant breuis hic est fructus homullis
Iam fuerit, neq; post unq̄ reuocare licebit.
Tanq̄ in morte mali cum primis hoc sit eorum
Quod sitis exurat miseros atq; arida torrat.
Aut alie cuius desiderium insideat rei
Nec sibi enim quisquam tum se uitamq; requiret.
Qum pariter mens & corpus sopita quiescunt.
Nam licet æternum per nos sic esse soporem
Nec desiderium nostri nos idigit ullum.
Et tamen haud quaq̄ nostros tunc illa per artus
Longe ab sensiferis primordia motibus errant
Qum correptus homo ex somno se colligit ipse
Multo igitur mortem minus ad nos esse putandumst
Si minus esse potest q̄ quod nihil esse uidemus.
Maior enim turbæ disiectus materiei
Consequitur leto nec quisquam expergitus extat.
Frigida quem semel est uitai pausa sequuta
Deniq; si uocem rerum natura repente
Mittat & hoc alicui nostrum sic increpet ipsa.
Quid tibi tanto opere est mortalis quod nimis egris
Luctibus indulges? quid mortem congeris, & fles?
Nam grati fuit tibi uita ante acta priorq;
Et non omnia pertusum congesta quasi in uas
Commoda perfluxere atq; ingrata interiere.

Cur non ut plenus uitæ communia recedis.
Aequo animoq; capis securam stulte quietem.
Siue æque fluctus cumq; es periere profusa
Vitaq; inoffensost cur amplius addere quæres?
Rursum quod pereat mali & ingratum accidat omne.
Nunc potius uitæ finem iacis atq; laboris
Nam tibi præterea quod machiner inueniamq;
Quod placeat nihil est. eadem sunt omnia semper
Si tibi non annis corpus iam maceret artus
Confecti languent eadem tamen omnia restant.
Omnia si perges uiuendo uincere secla.
Atq; etiam potus si nūq̄ sis moriturus.
Quid respondemus si iustam incendere litem
Naturam & ueram uerbis exponere causam
Atq; obitum lamentetur miser amplius æquo
Non merito inclamet magis & uoce increpet acri
Aufer ab hinc lachrimas baratte & compesce querelas:
Grandior hic uero si iam seniorq; queratur
Omnia per samctos uitari premia martes.
Sed quia semper abes quod abest presentia tenis
Imperfecte tibi elapsast ingrataq; uita
Et nec opinati mors ad caput astitit ante
Quam satur ac plenus possis discedere rerum.
Nunc aliena tua tamen ætate omnia uitte
Aequo animo que agedum magnis concede necessest.
Inte ut opinor agat iure increpet inciletq;.
Cedit enim rerum nouitate extrusa uetustas
Semper & ex aliis aliud reparare necesse est
Nec quisquam in baratrum nec tartara deditur atra.
Materies opus est ne crescunt postera secla.
Que tamen omnia te uita perfuncta sequentur.

Nec minus ergo ante hec quam cecidere cadentq;.
Sic aliud ex alio nunq̃ desistet oriri.
Vitaq; mancipio nulli datur: omnibus usu.
Respice item quam nihil ad nos ante acta uetustas
Temporis æterni fuerit: quam nascimur ante:
Hoc igitur speculum nobis natura futuri
Temporis exponit post mortem deniq; nostram
Nunq̃ quid ibi horribile apparet num triste uidetur
Quiquam tam omni somno securus extat?
Que ad inferos ducátur ea uitæ uitia esse
Atq; animarũ etiam quecũque acherũte ꝓfũdo
Posita sinit esse in uita sunt omnia nobis
Nec miser impendens magnũ timet aere saxum
Tantalus: ut famast cassa formidine torpens
Sed magis in uita diuum metus urget inanis.
Mortales casumq; timent quem cuiq; ferat fors.
Nec tityon uolucres metuunt acherunte iacentem
Nequid sub magno scrutentur pectore quicquam
Perpetuam ætatem possent reperire profecto
Quálibet immani pro ictu corporis extet.
Qui non sola nouem dispersis iugera membris
Optineat: sed qui terrai totius orbem.
Non tamen æternum poterit perferre dolorem
Nec prebere cibum proprio de corpore semper.
Sed tityus nobis hic & in amore iacentem
Quem uolucres lacerant. atq; ex est anxius angor.
Aut alia quamuis scindunt torpedine cure
Sisyphus in uita quoq; nobis ante oculos est.
Qui petere a populo fasces sæuasq; secures
Imbibit: & semper uictus tristisq; recedit.

Nam petere imperium quod inane est: nec datur unquã
Atq; meo semper durum sufferre laborem:
Hoc est aduerso nixantem trudere monte
Saxum. quod tamen summo iam uertice rursum
Voluitur: & plani raptim petit æquora campi.
Deinde animi ingratam naturam pascere semper.
Atq; explere bonis rebus saciareq; nunquã.
Quod faciunt nobis annorum tempora circum.
Cum redeunt fœtusq; ferunt uariosq; lepores.
Nec tamen explemur uitai fructibus unquã.
Hoc opinor id est æuo florente puellas
Quod memorant laticem pertusum cogere in uas
Quod expleri nulla ratione potestur.
Cerberus & uie iam uero & lucis egenus
Tartarus horriferos eructans faucibus æstus:
Qui neq; sunt usq̃: nec possunt esse profecto.
Sed metus in uita penarum pro malefactis
Est in signibus insignis scelerisq; numela
Carcer: & horribilis de saxo iactus eorum
Verbera: carnifices robur: pix lamina tede:
Que tamen & si absunt: at mens sibi conscia factis
Præmetuens adhibet stimulos torretq; flagellis.
Nec uidet interea qui terminus esse malorum
Possit: nec qui sit pœnarum deniq; finis
Atq; eadem metuit magis hec ue in morte grauescant
Hic acherusia stultorum deniq; uita:
Hoc etiam tibi tu te interdum dicere possis.
Lumina sis oculis etiam bonus ancus reliquit
Qui melior multis q̃ tu fuit improbe rebus
Inde alii multi reges rerumq; potentes

Occiderunt magnis qui gentibus imperitarunt.
Ille quoq; ipse uiam qui quondam per mare magnum.
Strauit: iterq; dedit legionibus ire per altum
Ac pedibus salsas docuit superare lucanas.
Et contusit equis insultans marmora ponti
Lumine adempto animam moribundo corpore fugit
Scipiades: belli fulmen Carthaginis horror
Ossa dedit terræ proinde ac famul improbus esset.
Adde repertores doctrinarum atq; leporum.
Adde heliconia dum comites: quorum unus homerus
Saepera potius: eadem aliis sopitus quietest.
Deniq; democritum postq̄ natura uetustas
Admonuit memores motus languescere mentis
Sponte sua leto caput obuius obtulit ipse.
Ipse Epycurus obiit de cursu lumine uitæ:
Qui genus humanum ingenio superauit & omnis
Restrinxit stellas exortus: ut aerius sol.
Tu uero dubitabis & indignabere obire
Mortua cui uita est prope iam uiuo atq; uidenti:
Qui somno partem maiorem conteris æui:
Et uigilare stertis: nec somnia cernere cessas.
Sollicitamq; geris: cassa formidine mentem.
Nec reperire potes quid sit tibi sæpe mali: qum
Ebrius urgeris multis inseris undiq; curis.
Atq; animo incerto fluitās errore uagoris.
Si possent homines proinde ac sentire uidentur.
Pondus inesse animo quod se grauitate fatiget
Et quibus id fiat causis quoq; noscere & unde
Tanta mali tanq̄ moles tu pectore constet
Haud ita uitam agerent ut nunc plerunq; uidemus.

Quid sibi quisque uelit nescire: & quærere semper
Commutare locum quasi onus disponere possit.
Exiit sæpe foras magnis ex edibus ille
Esse domi quem pertesum est: subitoq;
Quippe faris nihilo melius qui sentiat esse.
Currit agens in annos ad uillam precipitanter
Auxilium tectis quasi ferre ardentibus instans.
Oscitat exemplo tetigit: cum lumina uillæ.
Aut abit in somnum grauis atq; obliua quærit.
Aut etiam properans urbem petit atq; reuisit.
Hoc se quisque modo fugit: ad quem scilicet ut fit
Effugere haud potis est: initus heret & adit.
Præterea morbi quia causam non tenet æger
Quam bene si uideat: iam rebus quisque relictis
Naturam primi studeat cognoscere rerum.
Aeterni temporis quoniam unius horæ
Ambigitur status in quo sit mortalibus omnis
Aetas post mortem: que testa cunque manendo.
Deniq; tanto opere indubiis trepidare periclis
Quæ mala nos subigit uitai tanta cupido?
Certe quidem finis uitæ mortalibus adstat
Nec deuitari lectum pote quando obeamus.
Præterea uersamur ibidem atq; in sumus usq;
Nec noua uidendo procuditur ulla uoluptas.
Sed dum obest quod habemus id exuperare uidetur.
Cætera post aliud qum contigit illud haberemus:
Et satis æqua tenet uitai semper hiantis.
Postea que in dubiost fortuna quam uehat ætas.
Quid ue referat nobis casu quiue exitus inesset?
Nec prorsum uitam ducendo demus hilum

Tempore de mortis nec deliberarē ualemus.
Quid minus esse diu possimus forte perempti
Proinde licet quod uis uiuendo condere sæcla.
Mors æterna tamen nihilo minus illa manebit.
Nec minus ille diu iam non erit ex hodierno
Lumine: qui finem uitai fecit: & ille
Mensibus atq; annis qui multis accidit ante.

Capitula præcedentis libri tertii.

T. Lucreti. Cari. de rerum natura liber tertius finit.
Incipit eiusdem poetæ liber quartus.

Capitula sequentis libri quarti.

que sunt in tenebris non posse uideri. Plures imagines cur fiant. De turribus. De umbra hominis & aliarū mobiliū rerum. De uisu. De uero sensu qui cognosci tur De falso sensu. De auditis. Corporeā esse uocē. De uocis imaginibus. Qua uisus non tranet: uocē tranare De sapore. Quare alia ex aliis sint cōtraria. De odore De animi motu. Quare id quod libuerit statim cogite mus. De motu membrorum: hoc est prius oculos lin guā aures esse natas: q̄ eorū usum deambulādo. De so/ mno quēadmodū fiat. De somniis De rebus uenereis.

Omnia pieridum perago loca: nullius ante
Trita solo: iuuat integros accedere fontis
Atq; haurire: iuuatq; nouos decerpere flores.
Insignemq; meo capiti petere inde coronam.
Vnde prius nulli uelarint tempora musæ.
Primum quod magnis doceo de rebus & arctis
Religionum animum nodis exoluere pergo.
Deinde quod obscura de re tam lucida pando
Carmina: musæo contingens cuncta lepore:
Id quoq; enim non ab nulla ratione uidetur.
Nam ueluti pueris absinthia terra medentes
Cum dare conamur: prius oras pocula circum
Contingunt mellis dulci flauoq; liquore.
Vt pueorum aetas improuida ludificetur.
Labrorum tenuis: interea perpotet amarum
Absinthii laticem: decepta quæ non capiatur.
Sed potius tali a tactu recreata ualescat.
Sic ergo nunc quoniam hæc ratio plerunq; uidetur
Tristior esse quibus tractata retroq;

Vulgus abhorret ab hac uolui tibi suaue loquenti
Carmine pierio rationem exponere nostram.
Et quasi musæo dulci contingere melle.
Si tibi forte animum tali ratione tenere
Versibus in nostris possem dum percipis omnem
Naturam rerum. ac per presentis utilitatem.
Atq; animi quoniam docui natura quid esset
Et quibus e rebus cum corpore compta uigere
Q uo ue modo distracta rediret in ordia prima.

De simulachris

Nũc ager e incipiã tibi qđ uehemẽter ad has res
Attinet: esse ea que rerum simulacra uocamus.
Q uæ quasi membrane summo de corpore rerũ
Direptæ uolitant ultro citroq; per auras.
Atq; eadem nobis uigilantibus obuia mentes
Terrificant. atq; in somnis qum sæpe figuras
Contuimur miras simulacraq; luce carentum.
Q ue nos horrifice languentis sæpe sopore
Excierunt ne forte animas acherunte reamur
Effugere: aut umbras inter uiuos uolitare.
Ne ue aliquid nostri post mortem posse relinqui
Cum corpus simul atq; animi natura perempta
In sua discessum dederint primordia quæque.
Dico igitur rerum effigies tenuisq; figuras
Mittier ab rebus summo de cortice eorum
Id licet hinc q̃uis hebeti cognoscere corde.
Sed quoniam docui cunctarum exordia rerum
Q ualia sint: & q̃ uariis distantia formis
Sponte sua uolitent alterno percita motu
Q uoq; modo possit res ex his quæque creari.

Nunc agere incipiam tibi quod uehementer ad has res
Attinet esse ea que rerum simulachra uocamus.
Quæ quasi membranæ uel cortex nominandast.
Quod speciem & formam similem gerit eius imago
Cuiuscunque eluet de corpore fusta uagari.
Principio quoniam mittunt in rebus apertis:
Corpora res multæ partim diffusa solutæ
Robora ceu fumum mittunt ignesq; uaporem
Et partim contexta magis condensaq; ut olim
Cum cæteris ponunt tunicas æstate cicadæ:
Et uituli cum membranas de corpore summo
Nascentes mittunt: & item cum lubrica serpens
Exiit iuspis uestem: nam sæpe uidemus.
Illorum spoliis uepres uolitantibus auctas:
Quæ quoniam fiunt: tenuis quoq; debet imago
Ab rebus mitti summo de corpore rerum:
Nam cur illa cadant magis ab rebus quæ recedant
Quam que tenuia sunt: ostendit nulla potestas:
Præsertim cum sint in summis corpora rebus
Multa minuta iaci: quæ possint ordine rerum
Quo fuerint: & formæ seruare figuram.
Et multo citius quanto minus indupediri
Pauca queunt: ut sint prima fronte locata.
Nam certe iacere cogeri multa uidemus
Non solum ex alto penitusq;: ut diximus ante
Verum de summis ipsum quoq; sæpe colorem.
Et uu lgo faciunt id lutea tusaq; uela.
Et ferrugina cum magnis intenta theatris
Per malos uulgata trabesq; trementia pendent.
Namq; ibi concessum cauea subter & omnem

Sceualem speciem patrum matrumq; deorumq;
In ficiunt: coguntq; sico fluitare colore.
Et quanto circum mage sunt in claustra theatri
Mœnia tam magnis hec intus perfusa lepore
Omnia corrident concepta luce diei.
Ergo lintea de summo cum corpore fucum
Mittunt effigies quoq; debent mittere tenuis.
Res quæque ex summo qum iaculentur utræque
Sunt igitur iam formarum uestigia certa.
Que uulgo uolitant subtili prædita filo.
Nec singulatim possunt secreta uideri.
Præterea omnis odor fumus uapor. atq; aliares
Consimiles ideo diffusæ rebus abundant
Ex alta. quia dum ueniunt extrinsecus ortæ
Scinduntur per iter flexum: nec recta uiarum
Hostia sunt: qua contendunt exire coorta.
At contra tenuis summi membrana coloris
Cum iacitur: nihil est quod eam discerpere possit
In proptum quoniam est in prima fronte locata.

De imaginibus.

Postremo speculis in aqua splendoreq; in omni
Quecũque apparẽt nobis simulachra necessest
Quando quidem simili spetie sunt prædita rerũ
Ex imaginibus missis consistere eorum.
Nam cur illa cadant magis ab rebusq; recedant?
Nam que tenuia sunt ostendist nulla potestas.
Sunt igitur tenues formarum dissimiles
Effigies: singulatim quas cernere nemo
Cum possit: tamen assiduo crebroq; repulsu
Reictare reddunt speculorum ex æquore uisum

Nec ratione alia seruari posse uidentur
Tanto opere ut similes reddantur cuiq; figuræ.
Nunc age quam tenui natura constet imago
Percipe: & in primis quoniam primordia tantum
Sunt infra nostros sensus tantoq; minora
Quam quæ primum oculi ceptant non posse tueri
Nunc tamen id quoq; uti conformē exordia rerum
Cunctarum quam sint subtilia percipe paucis.

Quam parua sint animalia.

Primū animalia sunt iam partim tantula eorum.
Tertia pars nulla possit ratione uideri.
Harū intestinū quod uis quale esse putādumst?
Quid cordis globus? aut oculi: quid membra quid artus
Quantula sunt? quid præterea primordia quæque?
Vnde anima atq; animi constet natura necessumst
Nonne uides q̄ sint subtilia q̄q; minuta?
Præterea quæcunque suo de corpore odorem
Expirant aerem: panaces: absinthia tetra
Abrotaniq; graues & tristia centaura
Quorum unum quoduis leuiter si forte duobus
Quando potis nostras res simulacra uagari
Multa modis multis nulla ui cassaq; sensu
Sed ne forte putes ea demum sola uagari
Quecunq; ab rebus res simulacra recedunt

Esse item maiora animalia.

Sunt etiam quæ sponte sua gignuntur & ipsa
Consti tuuntur in hoc celo qui dicitur aer
Vt nubes facile interdum concrescere in altum
Cernimus & mundi speciem uiolasse serenam
Aera mulcentes in motum sepe gigantum

Ora aiolasse uidentur & umbram ducere latæ
Interdum montes magnos auulsaq; saxa
Montibus anteire & solem succedere preter
Inde alios trahere atq; inducere belua nimbos
Hec speciem mutare suam liquentia cessant
Et cuiuscemam formarũ uertere in oras
Nunc ea quæ facili & celeri ratione gerantur
Perpetuo que fluant ab rebus lapsaq; cedant
Semper enim summum quicũq; de rebus abundat
Quod iaculentur & hoc alias cum peruenit iras
Transit ut in primis uestem ubi aspera saxa
Aut immateriem ligni peruenit ubi iam
Scinditur ut nulũ simulachrum redere possit
Aut cũ splendida quæ constant opposta fuerunt
Densaq; ut in primis speculum est nihil occidit horum
Nam neq; uti uestem possunt trãsire neq; ante
Scindi q̃ meminit lenior præstare salutem
Quapropter fit ut hinc nobis simulacra gerantur
Et quãuis subito quiuouis in tempore quoq̃
Rem contra speculum ponas apparet immago
Perpetuo fluere ut nosca e corpore summo
Texturas rerum tenuis : tenuisq; figuras
Ergo multa breui spacio simulacra geruntur
Vt merito celeris rebus:rebus dicatur origo
E quasi multa breui spacio submittere debet
Lumina sol ut perpetuo sint omnia plena
Sic a rebus idẽ simili ratione necesse ẽ
Tẽporis in puncto rerum simulacra ferantur
Multa modis multis in cunctas undiq; partis
Quando quidẽ speculũ quodquũq; aduertimus illud

Res ſibi reſpondent ſimili forma atq; colore
Preterea modo cum fuerit liquidiſſima celi
Tempeſtas per quam ſubito fit turbida fœde
Vndiq; uti tenebras omnis acherunte retecto
Liquiſſe & magnas celi compleſſe cauernas
Vſq; adeo terra nimborum nocte coorta
Impendent ator formidinis ora ſuperne
Quorum quantula pars ſit imago dicere nemo eſt
Qui poſſit neq; eam rationem redere dictis

Nunc age q̃ celeri motu ſimulacra ferantur
Et que nobilitas olis tramantibus auras
Redita ſit longo ſpacio ut breuis hora feratur
In quẽcunq; locũ diuerſo numine tendit
Suauidicus potius q̃ multis uerſibus edam
Paruus ut eſt cigni melior canor ille gruũq;
Clamor in æteriis diſperſo nubibus auſtri
Principio perſepe leuis res atq; minutis
Corporibus ſtantes celeris licet eſſe uidere
In quo iam genere eſt ſolis lux & uapor eius
Propterea quia ſunt e primis facta minutis
Que quaſi cuduntur per que aeris inter uoluuntur
Non dubitant tranſire ſequenti cõcita plaga
Suppeditatur enim confeſtim lumine lumen
Et quaſi pro telo ſimulatur fulgure fulgur
Qua propter quecũq; ſimulacra pari ratione neceſſeſt
Immemorabile per ſpatium tranſcurrere poſſe
Temporis in puncto: primum ꝙ paruula cauſa
Eſt procul a tergo quæ prouehat atq; propellat.
Quod ſuper eſt ubi tam uolucri leuitate ferantur

Deinde quod usq; adeo textura prædita rara
Mittuntur facile ut qua uis penetrare queat res.
Et quasi permanere per aeris interuallum.
Præterea si quæ penitus corpuscula rerum
Exalto quæ foras mittuntur: solis uti lux.
Ac uapor: hæc puncto. cernuntur lapsa diei
Per totum cæli spatium diffundere sese.
Perq; uolare more ac terras cælumq; rigore.
Quid quæ sunt igitur iam prima fronte parata?
Cum iaciuntur: & emissum res nulla moratur.
Quo ue uides citius debere & longius ire.
Multiplicis que loci spatium transcurrere eodem
Tempore quo solis peruolgant lumina cælum.
Hoc etiam in primis specimen uci esse uidetur.
Quam celeri motu rerum simulacra ferantur.
Quod simulac primum sub diuo splendor aquai
Ponitur exemplo cælo stellante: serena
Sydera respondent in aqua radiantia mundi.
Iam ne uides igitur quam puncto tempore imago
Aeteris exoris in terrarum accidit oras?
Quare etiam atq; etiam mira fateare necessest
Corpora que fereant oculos uisumq; lacessant
Perpetuo que fluant certis sub rebus odores.
Frigus ut a fluuis: calor a sole: aestus ab undis
Aequorum exesor meorum littora circum
Nec uariæ cessant uoces uolitare per auras.
Deniq; in os ssalsi uenit humor sæpe saporis.
Cum mare uersamur ꝑpter diluta que contra
Cum tuimur miseri absinthia tangit amaror
Vsq; adeo omnibus ab rebus res queque fluenter

Fertur:& in cunctas dimittitur undiq; partes.
Nec mora nec requies incerdatur ulla fluendi
Perpetuo quoniam sentimus & omnia semper
Cernere odorari licet & sentire sonare.
Præterea quoniam manibus tractata figura
In tenebris quædam cognoscitut esse eademq;.
Cernitur in luce & claro candore:necessest.
Consimili causa tactum.uisumq; moueri.
Nunc igitur si quadratum temptamus & id nos
Commouet in tenebris in luci quæ poterit res
Accedere ad spetiem quadrata nisi eius imago.
Esse in imaginibus:qua ꝓpter causa uidetur.
Cernendi neq; posse sine his res ulla uideri.
Nunc ea que dico rerum simulachra feruntur
Vndeq; & in cunctas iaciuntur dedita partis.
Verum nos oculos quia solis cernere quimus.
Præterea fit uti speciem quo uertimus omnes
Res ubi causa contra feriant forma atq; colore
Et quantum queque ab nobis res absit:imago
Efficit.ut uideamus & inter nostere curat.
Nam qum mittitur ex templo protudit agitq;
Aer a qui inter se cunque oculosq; locatus
Isq; ita per nostras acies perlabitur omnes.
Et quasi preterget pupillas atq; ita transit
Res quæque:& quanto plus aeris ante agitatur
Propterea fit uti uideamus q̃ procul absit.
Et nostros oculos perterget longior aura.
Tam procul esse magis res quæque remotu uidetur.
Scilicet hec summe celeri ratione geruntur.
Quale sit ut uideamus & una quam procul absit

Illud in his rebus minime mirabile habendumst.
Cur ea quæ feriant oculos simulachra uideri
Singula qum nequeant res ipsæ perspiciantur.
Ventus enim quoq; paulatim qum uerberat. & qum
Particulam uenti statire & frigoris eius
At refluit frigus non primam quamq; solemus
Sed magis morsum: fieriq; perinde uidemus
Corpore tum plagas in nostro tanq̃ aliquæ res
Verberet: atq; sui det sensum corporis extra.
Præterea lapidem digito contudimus ipsum
Tangimus extremum saxi summumq; colorem.
Nec sentimus cum tactu uerum magis ipsam
Duritiem penitus saxi sentimus in alto.

Vltra speculum cur uideatur.

Nunc age cur ultra speculum uideatur imago
Percipe. nam certe penitus remota uidetur.
Quod genus illa foris quæ uere transpiciuntur
Ianua tum per se inspectum prebet apertum.
Multa facit que foris ex ædibus ut uideantur.
Ipso enim duplici geminoq; fit aere uisis.
Primus enim citra postes qum cernitur aer.
Inde fores ipse dextra leuaq; sequuntur.
Post extraria lux oculos pertinget: & aer
Alter & illa foris quæ uere transpiciuntur.
Sic ubi se primum speculi proiecit imago
Dum uenit ad nostras acies procudit agitq;
Aera qui inter se cunquest oculosq; locatus.
Et facit ut prius habent omnem sentire queamus
Quam speculũ. sed ubi in speculũ quoq; sensim⁹ ipsum
Continuo a nobis in eum que fertur imago

Peruenit: & nostros oculos reiecta reuisit.
Atq; alium præ se propellens aera uoluit
Et facit ut prius hn̄t quam se uidemus: eoq;
Distare a speculo tantum semota uidetur.
Quare etiam atq; etiam minime mirari par est
Illis qui reddunt speculorum ex æquore uisum
Aciebus binis quoniam res consit utraque.
Nunc ea que nobis membrorum dextera pars est
In speculis fit ut in leua uideatur: eo quod
Planitiem ad speculi ueniens qum offendit imago
Non conuertitur in colomis: sed recta retrorsum
Sic eliditur. ut si quis prius arida: arida q̃ sic
Cætera persona ad ludum pilæ ue trabiue
Atq; ea continuo rectam si fronte figuram.
Splendida porro oculi fugitant uitamq; tueri
Sol etiam cecat contra si tendere pergas.
Propterea quia uis magnast ipsius: & alte
Aera per purum grauiter simulachra feruntur.
Et feriunt oculos turbantia composituras.
Præterea splendor quicunque est acer adurit
Sæpe oculos. ideo q; semina possidet ignis
Multa dolorem oculis quæ gignitur insinuando.
Lurida præterea fiunt quæcunque tuentur.
Arquati: quia luroris de corpore eorum
Semina mauult fluunt simulachris obuia rerum.
Multaq; sunt oculis in eorum deniq; mixta
Quæ contage sua palloribus omnia pingunt.

Ex tenebris quæ sunt in luce uideri.
Et rursum ex luce ea que sūt i tenebris nō posse uideri

E tenebris autem que sunt in luce tenemur.
Propterea quia qum proprior caliginis aer
Ater in & oculos prior: & possedit apertos
Insequitur cadens confestim lucidus aer
Qui quasi purgat eos: & nigras discutit umbras.
Aeris illius: nam multis partibus hic est.
Mobilior multis q̄ minutior & magne pollens
Qui simul atq; uias oculorum luce repleuit.
Atq; patefecit quas ante obsederat ater
Continuo rerum simulachra sequuntur.
Quesita sunt in luce lacessuntq; ut uidemus.
Seruet & elisam tetro se se exprimat ipsa
Fiet ut ante oculos fierit qui dexter. ut idem
Nunc fit leuus: & e leuo fit mutua dexter.

Plures imagines cur fiant.

Fit quoq; de speculo in speculū ut tradat imago
Quinque etiam sex ut fieri simulachra fuerint.
Nam quæcunque retro parte interiore latebit
Inde tamen q̄uis tortæ penitusq; remota
Omnia perflexos additus educta licebit
Pluribus hæc speculis uideantur in edibus esse.
Vsq; adeo speculo in speculum translucet imago
Et cum leua data est fit rursum ut dextera fiat
Inde retrorsum redit & conuertit eodem,
Quin etiam quæcunque latuscula sunt speculorum
Ad simili lateris flexura prædita nostri
Dextera ea propter nobis simulachra mittunt.
Aut quia de speculo in speculum transfertur imago.
Inde ad nos elisa bis aduolat: aut etiam quod
Circum agitur qum uenit imago. propterea quod

Flexa figura docet speculi conuertier ad nos.
Indugredi porro pariter simulachra pedemq;
Ponere nobis qum credas gestumq; imitari.
Propterea quia de speculi qua parte recedas
Continuo. nequeant illic simulacra reuerti
Omnia quando quidem cogit natura referri
Ac resilire ab rebus ad æquos reddita flexus.
Quod contra facere in tenebris in luce nequimus.
Propterea quia posterior caliginis aer
Crassior insequitur: qui cuncta foramina complet.
Obsidit quia oculorum ne simulachra
Possint ullarum rerum conrecta moueri.

De turribus.

Quadratasq; procul turris cũ cernimus urbis
Propterea fit uti uideantur sæpe rotundæ
Angulus obtutus: quia lõge cernitur omnis.
Siue etiam potius non cernitur ac perit eius
Plaga hæc ad nostras acies deriuabitur ictus.
Aera permultum: quia dum simulachra feruntur
Cogit hebestore cum crebris offessibus aer
Hec ubi suffugit sensum simul angulus omnis
Et quasi ut ad turrum saxorum structa tuentur
Non tamen ut coram quæ sunt uereq; retunda
Sed quasi ad umbratim paulum simulachra uidẽtur.

De umbra hominum & aliorum mobiliũ

Vmbra uidetur item nobis insole moueri
Et uestigia nostra sequi gestumq; imitari.
Aer a si credis priuatum lumine posse
Indugredi motus hominum gestumq; sequentem
Nam nihil esse potest aliud nisi lumine cassus

Aer id quod nos umbram phibere suemus.
Nimirum quia terra locis ex ordine certis
Lumine priuatur solis quæcunque meantes
Officimus repletur item quod liquimus eius.
Propterea fit uti uideatur quæ fuit umbra
Corporis e regione eadem nos usq; secuta.
Semper enim noua se radiorum lumina fundunt:
Primaq; dispereunt quasi imaginem lana trahatur.
Propterea facile ut spoliatur lumine terra.
Et repletur item nigrasq; sibi abluit umbras.
Nec tamen hoc oculos falli concedimus hilum.
Nam quocunque loco sit lux atq; umbra: tueri
Illorum est eadem uero sine lumine: nec ue
Vmbra quæque fuit hic eadem nunc transeat illuc?
An potius fiat paulo quod diximus ante.
Hoc animi demum ratio discernere debet.
Nec possunt oculi naturam noscere rerum.
Proinde animi uitium hoc oculis effingere noli.

De uisu

Q ua uehumur naui fertur cum stare uidetur.
Hec manet in statione ea præter creditur ire
Et fugere ad puppim colles campiq; uidetur
Q uos agimus pneter nauem uelisq; uolamus
Sidera cessare: ætthereis affixa cauernis
Cuncta uidentur: & assiduo sunt omnia motu.
Q uando quidem longos obitus exorta reuiscuit
Cum per mensa suo sunt cælum corpore claro.
Solq; pari ratione moueri & luna uidetur
Instatione eo quæ ferri res iudicat ipsa.
Ex tantisq; procul medio de gurgite montis

Casſibus inter quos liber patet exitus. ingens
Insula. coniunctis tamen ex his una uidetur
Atria uersari & circum cursare columnæ
Vsq; adeo fit uti pueris uideantur: ubi ipsi
Disierunt uerti: uix ut iam credere posſint
Non supra se struere omnia tecta minari.
Iamq; rubrum tremulis iubar ignibus erigere alte
Cum ceptat natura: supraq; extollere montes.
Quos ubi qum supra sol montis esſe uidetur
Communis ipse suo contingens feruidus igni.
Vix absunt nobis misſus bis mille sagittæ.
Vix etiam cursus quingentos sæpe ueruti
Inter eos solemq; iacent immania ponti
Aequora: sub strata aethereis ingentibus oris.
Interiectaq; sunt terrarum milia multa.
Quæ uariæ retinent gentes & secla ferarum
At commictus aquæ digitus non altior unum
Qui lapides inter sistit: per strata uiarum
Despectum prebet sub terras impete tanto
A terris quantum cæli patet altus hiatus.
Nubila despicere & cælum uideare uidere.
Corpora miranda sub terras abdita cælo
Deniq; ubi medio nobis equus acer adhesit
Flumine: & in rapidas amnis despeximus undas
Stantis equi corpus transuersum ferre uidetur.
Vis & in aduersum flumen contrudere raptum.
Et quocunque oculos traiecimus omnia ferri
Et fluere ac simili nobis ratione uidentur.
Porticus equali q̃uis est deniq; dictu
Stansq; imperpetuum paribus suffulta columnis.

Longa tamen parte ab summa cum tota uidetur.
Paulatim trahit angusti fastigia coni
Tecta solo ingens atq; omnia dextera leuis
Donec in obscurum coni conduxit cacumen.
In pelago nautis ex undis & ortus in undis
Sol fit uti uideatur obire & contendere lumen.
Quippe ubi nihil aliud nisi aquam cælumq; tuentur
Ne leuiter credas labefactari undiq; sensus.
At maris ignaris in portu clauda uidentur
Nauiga a plustris factas obnities undas
Nam quæcunque supra rorem salis edita pars est
Remorum tecta est: & recta superna guberna
Quæ diuersa liquore obeunt refacta uidentur
Omnia conuerti: sursum quæ supina reuerti.
Et flexa prope in summo flauitare liquore.
Nam quæ per cælum qum uenti nubila portant.
Tempore nocturno qum splendida signa uidentur.
Lauier aduersũ nymbos. at quære supernæ.
Longe aliam in partem aquæ ratione feruntur.
At se forte oculo manus uni subdita subiter
Pressit cum quodam sensu fit: ut uideantur
Omnia que tuimur fieri tum bina tuendo
Bina lucernarum florentia lumina flammis.
Binaq; per totas ædis geminare supellex
Et duplicis hominum facies: & corpora bina:
Deniq; cum suaui deuinxit membra sopore
Somnus: & in summa corpus iacet omne quiete
Tum uigilare tamen & membra mouere
Nostra uidentur: ut in noctis caligine cæca
Cernere censemus solem lumenq; diuinum

Conclusoq; loco: cælum. mare: flumina: montes
Mutare: & campos pedibus transire uidemus.
Et sonitus audire: seuera silentia montis.
Vndiq; qum constent & reddere dicta tacentes.
Cætera de genere hoc miranda multa uidemus.
Q ue uiolare fidem quasi sensibus omnia quærunt
Nec quicquam quin pars horum maxima fallit
Propter opinatus animi: quos addimus ipsi
Prouisis: ut sint quæ non sunt sensibus uisa.
Nam nihil egregius est q̃ res cernere apertas
Ab dubiis animis quas ab se protinus addit.
Deniq; nil scire si quis putat. id quoq; nescit
An sciri possit que se nihil scire fatetur.
Nunc igitur contra mutuam contendere causam
Q ui capite ipse suo instatuit uestigia rese.
Et tamen hoc quoq; uti concedam scire: at id ipsum
Q uæram qum in rebus ueri nihil uiderit ante
Vnde sciat quid sit scire & nescire uicissim.

De uero sensu qua re cognoscatur

Notitiam ueri quæ res falsiq; crearit
Et dubium certo quæ res differre probarit?
Inuenies primis ab sensibus esse creatam
Notitiam ueri: neq; sensu posse refelli:
Nam maiore fide debet reperirier illud
Sponte sua ueris quod possit uincere falsa.
Q uid maiore fide porro q̃ sensus haberi
Debet? an ab sensu falso ratio quoq; orta ualebit?
Dicere eos contra quæ tota ab sensus orta est?
Q ui nisi sunt ueri ratio quoq; falsa fit omnis.
An poterint oculos aures reprehendere: an aures

Tactus, an hunc porro tactum sapor arguet oris?
An confutabunt nares oculi quoq; uincent?
Non ut opinor ita est nam seorsum cuique potestas
Diuisa est. sua uis cuiq; est. ideoq; necessest
Et q̃ molle sit & gelidum: feruensue uideri.
Et seorsum uarios rerum sentire colores.
Et quecunque coloribus sint coniuncta necesse est.
Seorsum item sapor oris habet uim. seorsus odores
Nascuntur. seorsum sonitus. ideoq; necesse est.
Non possunt alios alii conuince sensus.
Nec porro poterunt ipsi reprehendere sese.
Aeque fides qum debebit semper haberi.
Proinde quod in quoque est his uisum tpe uerū est.
Et si non poterit ratio dissoluere causam.
Cur ea que fuerint uistim quadrata procul sint
Vasa rotunda tamen. præstat rationis egentem
Reddere mendose causam utriusq; figuræ.
Quam manibus in festa suis emittere quoquam.
Et uiolare fidem primam: & conuellere tota
Fundamenta quibus nixatur uita salusq;.
Non modo enim ratio ruat: omnis uita quoq; ipsa
Concidat ex templo nisi credere sensibus ausis.
Precipitiq; locos uitare: & cætera quæ sint
Illa. tibi est igitur uerborum copia cassa.

De falso sensu

Deniq; ut in fabrica si prauast regula prima.
Normaq; fallax rectis regionibus exit:
Et libella aliqua se ex parti claudicat hilum
Omnia mendose fieri atq; obstipa necessumst
Parua cubantia prona supina atq; obsona tecta

Iam ruere: ut quædam uideantur uelle: ruantq;
Prodita iuditiis fallacibus omnia primis.
Sic igitur ratio tibi rerum praua necessest
Falsaq; sit falsis quæcunque ab sensibus ortast.
Nunc alii sensus pro pacto quisq; suam rem
Sentiat. haud quaq̄ ratio stuposa relicta est.

De auditis

Principio auditur sonus & uox omnis in auris:
Insinuata suo pepulere ubi corpore sensum.

Corpoream esse uocem

Corpoream quoq; enim uocē cōstare fatēdūst.
Et sonitum qum possint implere sensus
Præter radit uox fauces sæpe facitq;
Asperiora foris gradiens arteria clamor
Quippe per angustum turba maiore coarta
Ire foras ubi cæperunt primordia uocum.
Scilicet expletis quoq; ianua redditur oris.
Haud igitur dubium: quin uoces uerbaq; constent
Corporeis e principiis: ut ledere possint.
Nec te fallit item quod corporis auferat & quid
Detrahat ex hominum neruis: ac uiribus ipsis
Perpetuus sermo nigrai noctis ad umbram
Aurore perductus ab ex oriente nitore.
Presertim si cum sommo st clamore profusus.
Ergo corpoream uocem constare necessest.
Muta loquens qum amittit de corpore partem.
Nec simili penetrant auris primordia forma
Cū tuba depresso grauiter sub murmura mugit
Et reuersa tantum retro citra barbara bombum
Et ualidis nece tortis ex helyconis

Cum liquidam tollũt ligubri uoce quærelam.
Hasce igitur penitus uoces cum corpore nostro
Exprimamus: rectoq; foras emittimus ore.
Nobilis articulat neruorum dædala lingua.
Formatur aquæ labrorum pro parte figurat.
Asperitas autem uocis fit ab asperitate
principiorum: & item leuo leture creatur
Hoc ubi non longũ spatiũst: unde illa profecta
Perueniat uox quæ necessest uerba quoq; ipsa
Plane exaudiri discerniq; articulatim.
Seruat enim formaturam: seruatq; figuram.
At si interpositũ spatiũ fit longius æquo.
Aera per multum confundi uerba necessest.
Et conturbari uocem dum transuolat auras.
Ergo fit sonitum ut possis sentire. neq; illam
Internoscere uerborum sententia quæ sit.
Vsq; adeo confusa uenit uox inq; pedita.
Præterea peditum sæpe unũ porciet auris
Omnibus in populo missum præconis ab ore.
In multas igitur uoces uox una repente
Diffugit in priuas: dum secli uidit auris
Ob signans formam uerbis clarumq; sonorem
Atq; pars uocũ non auris incidit ipsas.
Præter lata perit frustra diffusa per auras
Pars solidis ad lisa lapsis reiecta sonorem
Reddit. & interdũ frustratur imagine uerbi.

De uocibus imaginibus

Q ue bone qum uideas rationem reddere
Tu te tibi atq; aliis quo pacto per loca sola
Saxa paris formas uerborum ex ordine reddãt

Plantis comites qum montes inter opacos
Querimus:& magna diſperſos uoce ciemus.
Sex etiam aut ſeptem loca uidi reddere uoces.
Vnam cum iaceres ita colles collibus ipſis
Verba propulſantes iterabant dicta referri.
Hec loca capripedes ſatyros nymphaſq; teneq;
Finitimi ſingunt & faunos eſſe loquuntur.
Quorum noctiuago ſtrepitu ludoq; iocanti
Affirmant uulgo taciturna ſilentia rumpi.
Cordarumq; ſonos fieri dulceſq; querelas.
Tibi quas findit digitis pulſata canentum.
Et genus agricolum late ſentiſcere cum pan
Pinea ſemiferi capitis uelamina quaſſans
Vnco ſæpe labro calamos percurrit hiantis.
Fiſtula ſilueſtrem ne ceſſet fundere muſam.
Potere de genere hoc monſtra hac portenta loquuntur
Nec loca deſerta de diuis quoq; ſorte putentur.
Sola tenere ideo iactant miracula dictis.
Aut aliqua ratione alia ducuntur. ut omne
Humanum genus eſt auidum nimis amicula ramus.
Qua uiſus non tranet. uocem tranare.
Quod ſuper eſt non eſt mirandum qua ratione
Per loca quas nequeũt oculi res cernere apertas
Hec loca per uoces ueniant auriſq; laceſſant.
Conloquium clauſis foribus quoq; ſæpe uidemus.
Nimirum quia uox perflexa foramina rerum
In colomis tranſire poteſt ſimulachra remittant.
Perſcinduntur enim niſi recta foramina tranant:
Qualia ſunt uitrei ſpeties qua tranolat omnis.
Præterea partis in cunctis diuiditur uox

Ex aliis aliæ quoniam gignuntur. ubi nam
Dissoluit se mel in multis ex orta quasi ignis
Sæpe solet scintilla suos se spargere in ignis
Ergo replentur loca uocibus abdita retro
Omnia quæ circum fuerunt sonituq; cientur
At simulachra uiis directis omnia tendunt.
Vt sunt missa semel qua ꝓpter cernere nemo
Sæpe supra potis est: at uoces accipere extra.
Et tamen ipsa quoq; hæc dum transit clausa
Vox obtunditur: atq; auris confusa penetrat.
Et sonitum potius q̃ uerba audire uidemur.

De sapore.

Hoc qui sentimus sucum lingua atq; palatum
Plusculum habent in rationis plus opereq;
Principio sucum sentimus in ore cibum cum
Mandendo exprimimus ceu plenam spongiam aquai
Si quis forte manu preme ac siccare cæpit
Inde quod exprimimus per caulas omne palati
Diditur: & raræ perplexa foramina linguæ.
Hæc ubi leuia sunt. manantes corpora suci
Suauiter attingunt & suauiter omnia tractant.
Humidai lingue circum sudantia templa
At contra pingunt sensum lacerantq; coorta.
Q uanto quæque magis sunt asperitate repleta.
Deinde uoluptas est e suco sine palati
Cum uere deorsum per fauces precipitauit
Nulla uoluptas est dum diditur omnis in artus
Nec refert quiquam quo uictu corpus alatur
Dum modo quod capias concoctum didere possis
Artubus & stomachi umidum seruare tenorem.

Quare alia aliis contraria sint.

Nunc aliis alius qui sit cibus ut uideamus
Expedeã, quare ue aliis quod triste & amarũ est
Hoc tamen esse aliis possit perdulce uideri.
Tantaqꝫ his rebus distantia differentasqꝫ est.
Vt quod aliis cibus est: aliis fuat aere uenenum.
Et itaqꝫ ut serpens homines que tacta saluus
Desperit ac sese mandendo conficit ipsa:
Præterea nobis ueretrum est aere uenenum.
Ac cai capris adipes & coturnicibus auget.
Id quibus ut fiat rebus cognoscere possis
Principio meminisse decet quæ diximus ante.
Semina multimodis in rebus mixta tenere:
Porro omnes quecunque cibum capiunt animantes
Vt sunt dissimiles extrinsecus & generatim
Extima membrorum circum cesura coercet
Proinde & seminibus constant uariantqꝫ figura.
Semina qum porro distent differre necessest
Interualla uiasqꝫ foramina que phibemus
Omnibus in membris & in ore ipsoqꝫ palato.
Esse minora igitur quædam maioqꝫ debent.
Esse triquatria aliis quadrata necessest
Multa rotunda modis multis multangula quædam.
Namqꝫ figurarum ratio ut motusqꝫ reposcunt.
Proinde foraminibus debent differre figuræ.
Et uariare uiæ proinde attextura cohercet.
Hoc ubi quod suaue est aliis: aliis fit amarum.
Illi cui suaue est leuissima corpore debent
Contractabiliter caulas nitrare palati.
At contra quibus est eadem re natus acerba

Asper animorum penetrant hamataq; fauces.
Nunc facile est ex his rebus cognoscere quæque.
Quippe ubi cui febris bili superante coorta est.
Aut alia ratione aliqua uis excita morbi
Perturbatur ibi iam totum corpus:& omnes
Commutentur ibi positura principiorum
Fit prius ad sensum que corpora conueniebant
Nunc non conueniant.& cætera sint magis apta
Quæ penetrata quæunt sensum propignere acerbum
Vtraq; enim sunt in mellis commixta sapore.
Id quod non superat ibi sæpe ostendimus ante.

De odore.

Nunc age quo pacto nares adiectus odore
Tãgat agam. primum res multas esse necessest
Vnde fluens uoluat uarius se fluctus odorum
Et fluere & mitti uolgo spergi putandumst.
Verum aliis alius & magis est animantibus aptus.
Dissimilis propter formas ideoq; q; per auras.
Mellis apes quamuis longe ducuntur odore.
Volturiq; cadaueribus. tum fissa ferarum
Vngula quo tulerit gressum promissa canum uis
Ducit & humanum longe presentit odorem.
Romulidarum arcis seruatur candidus anser.
Sic aliis alius nidor natus ad sua quenque
Pabula ducit:& a tetro silire ueneno
Cogit:eoq; modo seruantur secla ferarum.
Hic odor ipse igitur naris quicunq; lacessit.
Est alio ut possit permitti longius alter.
Sed tamen haud quiq̃ tam longe fertur eorum
Quam sonitus quam uox. mitto iam dicere quam res

Q uæ ferunt oculorum acies uisumq; lacessunt.
Errabundus enim tarde uenit. ac perit ante
Paulatim facilis distractus in aeris auras.
Ex alto primũ: quia uix emittitur ex se.
Nam penitus fluere atq; precedere rebus odore
Significat quod fracta magis redolere uiolenter.
Omnia. quod contrita. quod igni conlabefacta.
Deinde uidere licet maioribus creatam
Principiis q̃ uox quã q̃ per saxea septa
Non penetrat. quo uox uulgo sonitusq; feruntur.
Q uare etiam quod olet non tam facile esse uidebis
Inuestigare in qua sit regione locatũ.
Refrigescit enim cũctando plaga per auras.
Nec calida ad sensus decurrunt nuncia rerum.
Errant sepæ canes itaq; & uestigia quærũt
Nec tamen hoc solis in odoribus atq; saporũ
In generu est sed item speties rerũ atq; colores
Non ita conueniũt ad sensus omnibus omnes.
Vt non sint aliis quædam magis acria uisu.
Q uin etiam gallũ nodem explandentibus alis
Auroram clara consuetũ uoce uocare.
Nec nequeũt rapidi contra constare leones.
Inq; tueri. ita continuo meminere fugai
Nimirũ: quia sunt gallorum in corpore quedam
Semina que cũ sunt oculis in missa leonũ
Pupillas interfodiũt: acremq; dolorem
Prebent ut nequeant contra durare feroces.
Cũ tamen hec nostras acies nihil ledere possint.
Aut qa non penetrant: aut qđ penetrantib9 illis
Exitus ex oculis liber datur in remeando

Ledere ne possint ex ulla lumina parte.

De animi motu.

Nũc age que moueãt animũ res accipe. & unde
Que ueniũt ueniãt in mentem. percipe paucis
Principio hoc dico rerum simulachra uagari
Multa modis multis in cunctas undiq; partis.
Tenuia quæ facile inter se uiguntur in auris.
Obuia cum ueniunt: ut aranea bracteaq; auri.
Quippe & enim multo magis hæc sunt tenuia textu
Quam quæ percipiunt oculis uisumq; lacessunt
Corporis. hæc quoniam penetrant per aera cientq;
Tenuem animi naturam intus sensumq; lacessunt.
Centaurositaq; & scyllarum membra uidemus
Cerbereasq; canum facies simulacraq; eorum
Quorum morte obita tellus amplectitur ossa.
Omnigenum quoniam passim simulachra feruntur.
Partim sponte sua quæ fluunt aere in ipso.
Partimq; uariis ab rebus cunque recedunt.
Et quo conficiunt ex horam facta figuræ.
Nam certe ex uiuo centauri non fit imago.
Nulla fuit enim talis natura animai.
Verum ubi equi atq; hominis casu conuenit imago
Hacrescit facile ex templo quod diximus ante
Propter subtilem naturam & tenuia texta
Cæteri de genere hoc eadem ratione creantur
Quæ cum mobiliter summa leuitate feruntur
Vt prius ostendi facile uno commouet ictu.
Quelibet una animum nobis subtilis imagis
Tenuis enim mens est: & mite mobilis ipsa
Hæc fieri ut memoro facile hinc cognoscere possis.

Quatinus hoc similest illi quod mente uidemus
Atq; oculis simili fieri ratione necessest.
Nunc igitur docui cum me forte leonum
Cernere per simulachra oculos quæcunq; lacessunt,
Scire licet mentem simili ratione moueri.
Per simulachra leonum cætera quæ uidet æque.
Nec minus atq; oculi: nisi quod tenuia cernit
Nec ratione alia qum somnus membra profudit
Mens animi uigilat nisi q, simulachra lacessunt
Hæc eadem nostros animos quæ cum uigilamus
Vsq; adeo certe ut uideamur cernere tumq;
Reddita uita iam mors & terra potitast
Hoc ideo cogit natura: quod omnes
Corporis effecti sensus per membra quiescunt
Nec possint falsum ueris conuincere rebus.
Præterea meminisse iacet: languetq; sapore.
Nec dissentit cū mortis letiq; potitum
Iam pridem quem mens uinū se cernere credit
Quod super est non est mirum simulachra moueri
Brachiaq; in numerum iactare cætera membra.
Iam fit ut in somnis fricere hoc uideatur imago
Quippe ubi prima parit alioq; est altera nata
Inde statu prior hic gestum mutasse uidetur.
Scilicet id fieri celeri ratione putandumst.
Tanta est mobilitas & rerum copia tanta.
Tantaq; sensibili quouis est tempore in uno
Copia particularum ut possit suppeditare
Multaq; in his rebus quæruntur multaq; nobis
Clarandum est plane si res exponere habemus.
Quare quod libuerit statim cogitemus.

Quæritur in primis quare quod cuiq; libido
Venerit ex templo mens cogitet eius in ipsum.
An ne uoluntatem nostrã simulachra tuentur?
Ec simulac uolumus nobis occurrit imago.
Si mare si terram cordist si deniq; cælum
Conuentus hominum: pompam conuiuia pugnas
Omnia sub uerbo ne creat natura paratq;.
Cum præsertim aliis eadem in regione locoq;
Longe dissimilis animus res cogitat omnis.
Quid porro in numerũ procedere qum simulachra
Cernimus in somnis & mollia membra mouere.
Mollia mobiliter cum alternis brachia mittunt.
Et repetũt oculis gestũ pede conuenienti;
Scilicet arte ualent simulachra & docta uagantur:
Nocturno facere ut possent in tempore ludos.
An magis illuderit uerum quia tempore in uno
Consentimus. id est qum uox emittitur una
Tempora multa latent ratio quæ comperit esse.
Propterea fit uti quouis in tempore quæque
Præsto in simulachra locos in quisque parata
Tanta mobilitas stet rerũ copia tanta
Hec ubi prima perit alio quæ altera nata.
Inde statu prior hic gestum imitasse uidetur.
Et quia tenuia sunt nisi quæ contendit acute
Cernere non potis est animus proinde omnia quæ sunt.
Præterea pereũt nisi quæ ex se ipse parauit
Ipse parat sese porro: speratq; futuram
Vt uideat qđ consequit̃ rem quamq;. fit ergo
Nonne uides oculos etiam cũ tenua quæ sũt
Præterea pereunt nisi quæ se ipse parauit.

Cernere ceperunt contendere se atq; parare
Nec sine eo fieri posse ut cernamus acute
Et tamen in rebus quoq; apertis noscere possis
Si non aduertas animum proinde esse quasi omni
Tempore semotum fuerit: longeq; remotum.
Cur igitur mirum est animus si cætera perdit.
Præterea q̃ quibus est in rebus deditus ipse
Deinde adopinamur de signis maxima paruis.
Ac nos in fraudem induimus frustra minus ipsi.
Fit quoq; ut interdum nos suppeditetur imago
Eiusdem generis sed fœmina quæ fuit ante
In manibus uir tun factus uideatur adesse.
Aut alia ex alia facies ætasq; sequatur.
Illud in his rebus uitium uehementer inesse
Effugere errore multare: multare quæ præmetuentur
Lumina ne facias oculorum clara creata.
Prospicere ut possimus & uc proferre uiai.
Quod ue miremur sopor atq; obliuia curant.
Proceros passus. ideo uestigia posse
Surarum ac feminum pedibus fundata plicari.
Brachia cum porro ualidis ex apta lacertis
Esse manusq; datasq; utraq; parte ministras
Vt facere ad uitam possemus quæ foret usus
Cætera de genere hoc inter quæcunque precantur
Omnia peruersa prepostera sunt ratione.
Nihil ideo cum natum est in corpore ut uti
Possemus: sed quod natum est id procreatum.
Prius oculos linguam aures esse
nata: q̃ eorum usum.

Nec fuit ante uidere oculorũ lumina nata.
Nec dictis orare prius q̃ lingua creta st.
Sed potius longe linguæ precessit origo
Sermonem multo q̃ creatæ sunt prius aures.
Quam sonus est auditus. & omnia deniq; membra
Ante fuero ut opinor eorum q̃ foret usus.
Haud igitur potuere utendi crescere causa
At contra conferre manu certamina pugnæ
Et lacerare artus fœdareq; membra cruore
Ante fuit multo quam lucida tela uolarent.
Et uulnus uitare prius natura coegit
Quam dare obiectum primai leua per artem.
Scilicet & fessum corpus mandare quieti
Multo antiquus est q̃ lecti mollia strata.
Et sedare sitim prius est q̃ pocula natum.
Hec igitur possunt utendi cognita causa
Credere ex usu. quæ sunt uitaq; reperta.
Illa quidem seorsum sunt omnia: quæ prius ipsa
Nata dedere suæ post notitiam utilitatis.
Quo genere in primis sensus & membra uidemus
Que etiam atq; etiam procul est ut credere possis
Vtilitatis ob officium potuisse creari.
Illud item non est mirandum corporis ipsa
Quod natura cibum querit: cuiusquæ animantis.
Quippe & enim fluere atq; recedere corpora rebus
Multa modis multis docui. sed plurima debent
Ex animalibus: quia sunt exercita motu.
Multa quæ per sudorem ex alto pressa feruntur.
Multa per eos exhalantur qum languida anhelant.
His igitut rebus rarescit corpus. & omnis

Subruitur natura dolor quam sequitur rem.
Propterea capitur cibus ut suffulciat artus
Et recreet uires inter datus atq; parentem
Per membra ac uenas ut amorem ob diuertendi.
Humor item discedit in omnia que loca cunq;
Poscunt humorem glomerataq; multa uaporis
Corpora que stomacho prebent incendia nostro.
Dissipat aduenients liquor: ac restringat ut ignem
Vrere ne possit calor amplius aridus artus
Sic igitur tibi anhela sitis de corpore nostro
Abluuitur: sic expletur ieiunia cupido.

De motu mēbrorum: hoc est de ambulādo.

Nunc qui flat uti passus proferre queamus
Cū uolumus uarieq; datū sit membra mouere:
Aeque res tantū hoc oneris protendere nostri
Corporis insuerit dicam tu percipe dicta
Dico animo nostro primum simulachra meandi
Accedere: atq; animum pulsare ut diximus ante
Inde uoluntas fit neq; enim facere incipit illam
Rem quis quā mens prouidit quod uelit ante
Id quod prouidet illius rei constare imago.
Ergo animus cum sese ita commouet: ut uelit ire
Inq; grediserit ex temploq; in corpore toto
Per membra atq; artus animai dissica uis est.
Et facile est factum quam coniuncta tenetur
Inde ea proporro corpus perit. atq; ita tota
Paulatim moles protruditur atq; mouetur.
Præterea qum rarescit quoq; corpus & aer
Scilicet ut debet qui semper mobilis extat
Per patefacta uenit penetratq; foramina largus.

Ec dispargitur ad partis ita quasquæ minutas.
Corporis hic igitur rebus fit utrinque duabus
Corporis ut hac nanis uelis uentoq; feratur.
Nec tamen illud in his rebus mirabilæ constat.
Tantula quod tantum corpus corpuscula posunt.
Contorquere:& onus totum conuertere nostrum:
Quippe & enim uentus subtili corpore tenuis
Trudita gens magnam magno uolumine nauem?
Et manus una gerit quanto uis impete euntem
Atq; gubernandum contorquet quolibet unum
Multaq; per trocleas & tympana pondere magno
Commouet. atq; leui sustollit machina uisu.

De somno quemadmodum fiat.

Nun quib9 ille modis somnus p mēbra quietē
Irriget:animi curai se pectore soluat
Suaui dicis potius quam multis uersibus edam
Paruus ut est cygni melior canor ille gruum q̃
Clamor in ætheris dispersus nubibus austri.
Tu mihi da tenuis aures animamq; sagacem.
Ne fieri negites que dicam posse retorque
Verare pulsanti discedas pectore dicta
Tu timet in culpa cum sis ne cernere possis
Principio somnus fit ubi est distracta per artus
Vis animæ partimq; foras eiecta recessit.
Et partim contrusa magis concessit in altum
Dissoluuntur enim dum demum membra fluuntq;
Nam dubium non est animai qum opera sit.
Sensus hic in nobis quem qum sopor impedit esse
Tum nobis animam perturbatam esse putandumst
Eiectamq; foras non omnem, namq; iaceret

Aeterno corpus perfusum frigore læti
Quippe ubi nulla latens animai pars remaneret
In membris cinere ut multa latet obrutus ignis.
Vnde reconflari sensus per membra repente
Possit: ut ex igni tacto consurgere flamma.
Sed quibus hoc rebus nouitas conflatur & unde
Perturbari anima & corpus languescere possit
Expediam: tu fac ne uentis uerba profundam
Principio æterna corpus de parte necessum est
Aeriis quoniam uicinum tangitur auris
Tundier atq; eius crebro pulsarier ictu.
Propterea quo fore res omnes aut corio sunt
Aut etiam conclusa ut gallo aut cortice tactæ
Interiorem etiam partem spirantibus aer
Verberat. hic idem qum ducitur atq; reflatur.
Quare utrinq; secus qum corpus uapulet & qum
Perueniant plage per parua foramina nobis
Corporis ad primas partis elementaq; prima
Fit quasi paulatim nobis per membra ruina.
Conturbantur enim positura principiorum
Corporis atq; animi sicut pars inde animai
Eliciatur & introrsum pars abdita cædat.
Pars etiam distracta per artus non querit esse
Coniuncta inter se neq; motu mittua fungi
Inter enim sæpe & coctus natura natura uiasq;
Ergo sensus abit mutatis motibus altæ.
Et quoniam non est quasi quod suffulciat artus
Debile fit corpus: languescunt omnia membra:
Brachia palpebræq; cadunt poplitesq; cubanti.
Sæpe tamen submittuntur uitesq; resoluunt.

Deinde cibum sequitur somnus. quia sæpe facit aer
Hec eadem cibus in uenas dum diditur omnis
Efficit: & multo sopor ille grauissimus extat.
Quem satur aut lassus capias qui plurima tun se
Corpora conturbant magno contusa labore.
Fit ratione eadem coniectus parte animai.
Altior atq; foras eiectus largior eius
Et diuisior inter ac distractior intus.

De somnio.

Et quo quisque fere studio defunctus adheret.
Aut quibus in rebus multũ sumus ante morati
Atq; in ea ratione fuit contenta magis mens
In somnis eadem plerunq; uidemur obire.
Causidici causas agere: & componere leges.
Induperatores pugnare ac prælia obire.
Naute contractum cum uentis degere uellum
Nos agere hoc autem & naturam querere rerum
Semper: & inuentam patriis exponere chartis.
Cætera sic studia: atq; arces plerunq; uidentur
In somnis animos hominum frustrata tenere
Et quicunq; dies multas ex ordine ludis
Assiduas dederint operas plerunq; uidemus
Cum iam destiterint: ea sensibus usurpare.
Reliquas tamen esse uias in mente patentis
Qua possint eadem rebus simulachra uenire.
Per multos itaq; illa dies eadem obseruantur.
Ante oculos etiam uigilantes ut uideantur
Cernere saltantis & mollia membra mouentis
Ec cythare liquidum carmen chordasq; loquentis
Auribus accipere & consensum cernere eundem

Scenentq; simul uarios spendere decores
Vsq; adeo magni referunt studium atq; uoluntas.
Et quibus in rebus consuerint esse operati.
Non homines solum: sed uero animalia cuncta.
Quippe uidebis equos fortis qum membra iacebunt
In somnis suadere tamen spirareq; semper
Et quasi de palmis summas contendere uiris.
Aut quasi carceribus patefactis sæpe quiete
Lactant crura tamen subito uocisq; repente
Mittunt & crebro reducunt naribus auras.
Et uestigia si teneant iuuenta ferarum
Expergefactiq; sequuntur inania sæpe.
Coruorum simulata fuga quas iddita cernant:
Donec discussis reddeant terroribus ad se.
At consueta domi catulorum blanda propago
Discutere & corpus de terra corripere: instant.
Venatumq; canes in molli sæpe quiete
Iactant crura tamen subito uocisq; repente
Mittunt & crebro reducunt naribus auras.
Vt uestigia si teneant iuuenta ferarum
Expergefactiq; sequuntur inania sæpe
Proinde quasi ignotas facies atq; ora tuantur.
Et quo quenque magis sunt aspera semiuiorum
Tam magis in somnis eadem se iure necesseſt.
At uariæ fugiunt uolucres pinnisq; repente
Sollicitant diuum nocturno tempore lucos.
Accipitres somno in leui si prælia pugnas
Edere sunt persectantes uis æque uolantes.
Porro hominum montes magnisq; montibus ædunt.
Magna itidem sæpe in somnis faciuntq; geruntq;.

Reges expugnant: capiuntur prælia miscent
Tollunt clamore quasi si iugulentur ibidem.
Multi depugnant gemitusq; doloribus ædunt.
Et quasi pantheræ morsu seui ire leonis
Mandant: magnis clamoribus omnia complent.
Multi de magnis per somnum rebus loquuntur
Iudicioq; sui facti per sæpe fuere.
Multi mortem obeunt multi de montibus altis
Vt quasi præcipitent ad terram corpore toto.
Exterruntur & ex somno quasi mentibus capti
Vix ad se redeunt pro moti corporis æstu.
Flumen item sitiens aut fontem propter amænum
Assidet. & totum prope faucibus occupat amnem.
Puri sæpe lacum propter se ac dolia curta
Somno deuincti credunt se extollere uestem
Totius humorem sacratum corporis fundant
Cum babilonica magnifico splendore rigantur.

De rebus uenereis.

Tum quibus ætatis freta primitus insinuantur
Semen ubi ipsa dies membris matura creauit
Conueniunt simulachra fores e corpore queque
Nuncia preclari uoltus pulchriq; coloris.
Que ciet iritans loca turgida semine multo.
Et quasi transactis sæpe omnibus rebus profundant
Fluminis ingentis fluctus uestemq; cruentet.
Solicitatur idem nobis quod diximus ante.
Semen & uita ætas cum primum roborat artus.
Namq; alias aliud res commouet atq; lacessit.
Ex homine humanum semen ciet una hominis uis.
Quod simul atq; suis erectum sedibus exit.

Per membra atq; artus decedit corpore toto
In loca conueniens neruorum certa cietq;
Continuo partis genitalis corporis ipsas
Iritata tumant loca semine.fitq; uoluntas
Eiicere id:quo se contendit dira libido.
Incitat iritans loca turgida semine multo.
Idq; petit corpus mens unde est saucia amore.
Namq; omnes plerunq; cadunt in uulnus & illam
Emicat in partem sanguis unde icimur ictu:
Et si communis est ostem ruber occupat humor.
Sic igitur ueneris qui telis accipit ictis
Siue puer membris muliebribus hunc iaculatur
Seu mulier toto iactans e corpore amorem
Vnde feritur eo tendit:gestitq; choire
Et iacere humorem in corpus e corpore eductum.
Namq; uoluptatem præsagit muta cupido.
Hæc uenus est nobis:hinc autemst nomen amoris.
Hinc illata primum ueneris dulcedinis in cor
Stillauit gutta:& successit frigida cura
Namst quod ames præsto simulachra tamen sunt
Illius & nomen dulce obseruatur ad auris.
Sed fugitare decet simulachra:& pabula amoris.
Abstertere sibi:atq; alio conuertere mentem.
Et iacere humorem coniectum in corpora quæque.
Nec retinere semel conuersum unius amore
Et seruare sibi curam certamq; dolorem.
Vlcus enim uiuescit & inueterascit alendo:
Inq; dies gescit furor atq; erumna grauescit.
Si non prima nouis conturbes uulnera plagis
Volgi uagaq; uageis uenere ante recentia cures.

Aut alio possis animi traducere motus.
Nec ueneris fructu caretis qui uitæ amorem.
Set potius que sunt sine pena commoda sumit.
Nam certa putast sanis magis inde uoluptas:
Quam miseris & enim potiundi tempore in ipso
Fluctuat incertus erroribus ardor amantum.
Nec constat quid primum oculis manibusq; fruātur.
Quid petiere premunt arte faciuntq; dolorem
Corporis: & dentes inlidunt sæpe labellis.
Osculaq; affligunt. quia non est pura uoluptas.
Et simili subsunt: qui instigant ledere id ipsum.
Quocūque est rabies unde ille hæc germina surgūt.
Sed leuiter pænas frangit uenus inter amorem
Blandaq; refrenat morsus: admixta uoluptas.
Namq; in eo spes est unde est ardoris origo
Restingui quoq; posse ab eodem corpore flammam.
Quod fieri contra totum natura repugnat.
Vnaq; res hæc est cuius q̄ plurima habemus
Tam magis ardescit dira cupidine pectus.
Nam cibus atq; humor membris absumit intus
Que quoniam certas possūt absidere partes
Hoc facile expletur laticum frugumq; cupido
Et hominis uero facie pulchroq; colore
Nihil datur in corpus præter simulachra fruendum.
Tenuia q̄ uento spes raptas sæpe misella
Vt bibere in somnis sitiens qum quærit ut humor
Non datur: ardorem qui membris tingere possit.
Sed latichum simulachra petit frustraq; laborat.
In medioq; sitit torrenti flumine potans
Sic in amore uenus simulachris ludit amantis.

Nec satiare queunt spectando corpore coram
Nec manibus quicquam teneris abradere membris
Possunt errantes in certi corpore toto.
Deniq; cũ membris conlatis flore fruuntur
Aetatis. iam sunt præsagit gaudia corpus
At meost uenus: ut muliebria conserat arua.
Affigunt auidæ corpus: uinguntq; saluias
Oris: & inspirant præsantes dentibus ora.
Ne quiquam quoniam nihil inde abradere possunt
Ne penetrare & abire in corpus corpore toto.
Nam facte interdum uelle & certare uidentur
Vsq; adeo cupide ueneris compagibus herent.
Membra uoluptatis dum in labefacta liquescunt.
Tandem ubi se erupit neruis coiecta cupido
Parua fit ardoris uiolenti pausa parumper
Inde redit rabies eadem & furor ille reuisit.
Cum sibi quod cupiant ipsi contingere quærunt.
Nec reperire malum id possunt quæ machina uincant.
Vsq; adeo in certi tabescunt uoluere toto.
Adde quod adsummunt neruis peruntq; labore.
Adde quod alterius sub nutu tegitur aetas.
Labitur interea res: & babilonia fiunt.
Languent officia: atq; egrotat: fama uigilans
Vnguenta & pulcha in pedibus sicyona rident.
Scilicet & grades uiridi cum luce smaragdi
Auro includunt: teriturq; thasmalma uestis
Assidue & ueneris sudorem exercita potat
Et uene parta patruum fluunt anademate: mitte
Interdum in pallam atq; allidens Iachiaq; uertunt
Eximia ueste & uictu: conuiuia: ludi.

Pocula crebra: unguenta: corone: serta: parantur.
Ne qui quam quoniam medio de fonte leporum
Surgit amari aliquid quod in ipsis floribus augat
Aut qum conscius ipse animus se forte remordet
Desidiose agere ætatem lustrisqꝫ perire.
Aut quod in ambiguo uerbum iaculata reliquit.
Q uod cupido aflixum cordi inuestit ut ignis
Aut nimium iactare oculos alium ue tueri
Q uod putat in baltu(uultu)qꝫ uidet uestigia risus.
Aut quæ in amore male hæc proprio summeqꝫ secundo
Inueniuntur. in aduerso uero atqꝫ inopi fiant
Prehendere quæ possis oculorum lumine aperto.
Innumerabilia. ut melius uigilare sit ante
Q ua docui ratione cauereqꝫ ne in ligniaris.
Nam uitare plagas in amoris ne iaciamur
Non ita difficile quam captum retibus ipsis
Exire & ualidos uenere perrumpere nodos.
Et implicitus quoqꝫ possis inqꝫ peditus
Effugere infestum nisi tute tibi obuius obstes
Et prætermittas animi uitia omnia primum.
Vt quæ corporis sunt eius quam perpetis ac i us.
Nam faciunt homines plerumqꝫ cupidine cæci
Et tribuunt ea quæ non sunt commoda uere.
Multimodis igitur prauas turpisqꝫ uidemus
Esse in delictis summoqꝫ in honore uigere.
Atqꝫ alios alii inrident ueneremqꝫ suadent.
Vt placeant. quoniam fœdo afflictantur amore.
Nec sua respiciunt miseri mala maxima sæpe
Nigura mel tetrus est in munda & fœtida acosmos.
Cæsia palladium. neruosa & lignea dorcans.

Paruula pumillo chariton nua tota: merum sal
Magna atq; in manis cathaplexis plenaq; honoris.
Balba loqui non quit traulim inuta pudens est.
At flagrans: odio: loquacula lampadum fit.
Isclimon cromenion tum fit qum uiuere non quit
Præmatie rhadine uerost iam mortua cussis
At lauima & mannio sacer est ipsa ab iacho
Simula silena ac saturast lalcosa philema.
Cætera de genere hoc longum est id dicere coner.
Sed tamen esto iam quanto uis oris honore
Cui ueneris membris uis omnibus exhortatur
Nemq; aliæ quoq; nempe hac sine maximus ante.
Nempe eadem facit & stimus facere omnia: turpis
Et miseram tetris se suffit odoribus ipsa.
Q uam famulæ longi fugiant furtimq; cachinnant.
At lachrimans exclusus amator lumine sæpe
Floribus & fertis operit. postis superbos
Vnguit amaracina. & floribus miser oscula fugit.
Q uem si iam missum uenientem offenderit aura
Vna modo causas abeundi quehat honestas.
Et meditata diu cadet alte sumpta quærela.
Stultitiaq; sibi se damnet: tribuisse: quod illi
Plus uideat quam mortali concedere par est.
Nec ueneres nostras hoc fallit. quo magis ipse
Omnia summopere hos uitæ post tenia celant
Q uos retinere uolũt ascriptosq; esse in amore
Ne quicquam cũ tu animo tamen omnia posses
Protrahere in lucem. atq; omnis inqrere usus.
Et si bello animose & non odiosa uicissim
Præter mittere humanis concedere rebus.

Nec mulier semper ficto suspirat amore.
Quæ complexa uiri corpus cum corpore iungit
Et tenet assuetis humectans oscula labris.
Non facit ex animo sæpe: & communia querens
Gaudia: sollicitat spatium decurre amoris.
Nec ratione alia uolucres: armenta: fereq;
Et pecudes: & equæ maribus subsidere possent.
Si non ipsa quod illorum subatardet abundans
Natura: & uenerem fallentum læta retractant.
Nonne uides quos mutua sæpe uoluptas
Vinxit in uicis communibus extruentur.
In triuiis qum sæpe canes discedere a uentis
Cum interea ualidis ueneris compagibus herent.
Quod facerent nunq̃ nisi mutua gaudia nossent
Que iacere in fraudem uinctosq; tenere.
Quare etiam atq; etiam ut dico est cõmunis uoluptas.
Et commiscendo cum semino forte uir illi
Fœmina inmulcit subita ui corripuitq;
Diuersi cupide summis ex uiribus tendũt.
Tum similes matrum materno semine fiunt:
Vt patribus patrio. sed quos utriusque figuræ
Esse uides mixtim miscentes multa parentum
Corpore de patrio & materno sanguine crescunt
Semina cum ueneris stimulis excita per artus
Obuia conflixit conspirans mutuus ardor.
Et neq; utrum superauit eorum nec supatumst
Fit quoq; ut interdum similes existere auorum.
Possint & referant pro auorum sæpe figuras.
Propterea quia multimodis primordia multis:
Mixta suo cælant in corpore sæpe parentis.

Quæ patribus patres tradunt a stirpe profecta,
Inde uenus uariæ producit sorte figuras
Maiorumq; refert uoltus: uocesq; comasq;.
Quando quidem nihilo magis hec semine certo
Fiunt. quam facies & corpora membraque nobis
Et muliebre oritur patrio de semine seclum.
Maternoque mares existunt corpore creti.
Semper enim partus duplici de semine constat:
Atque uerisimile est magis id quodcunque creatur
Eius habet plus parte æqua: quod cernere possis.
Siue uirum soboles sumest muliebris origo.
Nec diuina satum genitalum numina cuiquam
Appelletur & ut sterili uenere exigat æuum.
Quod plerunque putant & multas sanguine mesti
Conspergunt aras adolentque altaria donis
Vt grauidas reddant uxores semine largo.
Nec quiquam diuũ numen fortisque fatigant.
Nam steriles nimium crasso sunt semine partim
Et liquido præter iustum: tenuique uicissim
Tenue. locis quia non potis est affigere ad hesum
Lignitur ex templo & reuocatum credit ab ortu.
Crassius hic porro cum concretus magis æquo
Mittitur: ut non tam prolixo prouolat ictu
Aut penetrare locos eque neqt: aut penetatũ
Egre admiscet muliebri semine semen.
Nam multũ harmoniæ ueneris differre uident.
Atq; alias alii complent magis: ex aliisq;
Suscipiunt aliæ pondus magis: in quæ grauescunt.
Et multæ steriles hymeneis ante fuerunt
Pluribus & nacte possunt tamen inde puellos

Suscipere:& partu possent ditescere dulci
Ec quibus ante dom secundæ sæpe nequissent
Vxores parere inuentast illis quoq; compar
Natura ut possent gnatis munire senectam.
Vsq; adeo magni refert ut semina possint
Seminibus commisceri genitaliter apta
Crassaq; conueniunt liquidis & liquida crassis.
Atq; in eo refert:quo uictu uita cælatur
Nanq; aliis rebus concrescunt semina membris
Atq; aliis extenuantur tabentq; uicissim
Et quibus ipsa modis tractetur blanda uoluptas.
Id quoq; per magni refert. nam more ferarum
Quadrupedumq; magis ritu plerum putantur
Concipere uxores:quia sic loca sumere possunt
Pectoribus positis sublatis semina lumbris
Ne molles opes sunt motus uxoribus hilum.
Nam mulier prohibet se concipere atq; repugnat
Cluimbus ipsa uiri uenerem si leta retractet.
Atq; ex essato cret omni pectore fluctus.
Eiicit enim sultum recta regione uiatq;
Vometis atq; locis auertit seminis ictum.
Idq; sua causa consuerunt scorta moueri.
Ne complerentur crebro grauidaq; iacerent.
Et simul ipsa uiris uenus ut concinnior esset
Coniugibus:quod nihil nostris opus esse uidetur.
Nec diuinitus interdum uenerisq; sagittis
Deteriore fit ut forma muliercula ametur.
Nam facit ipsa suis interdum fœmina factis
Morigerisq; moris & mundo corpore culta
Vt facile insuescat secum degere uitam.

Quod super est consuetudo concinnat amorem.
Nam leuiter q̄uis quod crebro tunditur ictu.
Vincitur in longo spatio tamen atq; labescit.
Nonne uides etiam guttas in saxa cadentis
Humoris longo in spatio pertundere saxa.

T. Lucreti. C. de re℞ primordia natura liber quart⁹ finit
Incipit eiusdem liber quintus de rerū primordia natura

Capitula sequentis libri quinti incipiunt

Plus hominibus ꝓfuisse qui sapiētiā iuenerit: ut auctor narrat in hoc principio: q̄ cererē liberum herculem. Animā naturā esse. Mundū & natiuum & mortalem esse. De solis & lunæ cursu. Mare cælum terra interitura esse. Animum & animam non posse esse sine corpore. Mundum non esse a diis constitutum. Diuisio terræ uel uitium. Cui pars natiua sit: totum natiuum esse. De terra. De aqua. De aere siue anima. De igni & sole non potuisse chemerum gigni De lampade & lucerna nō posse gigni scintillā & similia eorum gigni. De edificiis quemadmodum intereant quomodo hominibus intricantuata sit deorum opinio. Quare natiua omnia dicta quemadmodum aurum. Quare æternitas esse possit & natiuum esse argentum & plumbum. De phœtonte solis filio. Origo mundi & omnium rerū. Quēadmodum ferrū repertū sit De solis & lunæ magnitudine: & motu eorum: & quemadmodum nascuntur. De solis magnitudine. De calore solis. Democritus de sole. De lunæ cursu. De Ida uisio solis. De die longo: & nocte breui.

De lunæ lumine. De anni temporibus. De solis & lunæ effectione. De nouitate rerũ mundi: & de dispo sitione eaꝝ quæ in eo sunt. De centauris. De cylla De terra. De aqua seu uoce. Quẽadmodum aurũ & argentum & plumbum repertum sit. Quemad modum ferrum inuentũ sit.

Quis potis ẽ dignũ pallẽtis pectore carmen
Condere: pro rerum maiestatisq; repertis?
Quisue ualet uerbis tantum qui fingere laudes
Pro meritis eius possit? qui talia nobis
Pectore parta suo quesitaq; premia liquit?
Nemo ut opinor erit mortali corpore cretus.
Nam sic ut ipsa petit maiestas cognita rerum
Dicendum est. deus ille fuit: deus inclite memmi.
Qui princeps uitæ rationem inuenit tam quæ
Nunc appelletus sapientia quiq; per artem
Fluctibus e cantis uitam tantisq; tenebris
In tam tranquillo & tam clara luce locauit.
Cũ fet enim diuina illorum antiqua reperta.
Namq; ceres fertur fruges liber liquoris
Virigeni latione mortalibus instituisse.
Cum tamen his posset sine rebus uita monere
Vt fama est aliquas etiam nunc uiuere gentis.
At bene non poterat sine puro pectore uiui.
Quo magis hic merito nobis deus esse uidetur.
Ex quo nunc etiam per magnas dedita gentis
Dulcia permulcent animos solatia uitæ.
Herculis antistare autem se facta putabis:
Longius a uera multo ratione ferere.
Quid ue meus enim nobis nunc magnus hiatus

Ille leonis abesset & horrens achadius sus?
Deniq; quid cret taurus: lecneaq; pestis
Hydra uenenaris posset uallata colubris?
Quid ue tripectora ter gemini uis geriona
Et Diomedis equi spirantes naribus ignem?
Tanto opere efficerent nobis stimphala colentes
Trhatia bistomasq; plagas atq; ismara propter?
Aureaq; hisperidum struans sulgentia mala
Asper acerba tuens immani corpore serpens
Arboribus amplexus serpens? quid deniq; obesset
Oceanum propter lictus palagiq; sonora.
Quo neq; noster adit quisquam nec barbarus audet:
Cætera de genere hoc que sunt portenta perempta
Si non iuncta forent qui tandem uiua nocerent
Nil ut opinor ita ad satiatem terra ferarum
Nunc etiam sentit & trepido terrore repleta est.
Per nemora ac montes magnos siluasq; profundas
Quæ loca uitandi plerumq; est nostra potestas.
Ac nisi purgatumst pectus quæ prælia nobis
Atq; pericula sunt ingratis insinuandum.
Quantæ qum scindunt hominem cupidines acre?
Sillicitum curæ quantiq; perinde timores?
Quid ue superbia spurcitia: ac peculantia quantas
Efficiunt clades? quid luxus desidia equi?
Hæc igitur qui cuncta sub egrit ex animoq;
Expulerit dictis. non armis: nonne decebit
Hunc hominem numero diuum dignarier esse
Cum bene præsertim multa ac diuinitus ipsis
Iam mortalibus e diuis dare dicta fuerit.
Atq; omnem rerum naturam pandere dictis.

Cuius ego ingressus uestigia dum rationes
Persequor ac doceo dictis quo quaque creata
Fœdere sint in eo q̃ sic durare necessum
Nec ualidas ualeant æui rescindere leges.

Animam naturam esse

Quo genere in primis anima natura reperta ē.
Natiuo primum consistere corpore creta.
Nec posse in columen magnũ durare p aeuom.
Sed simulachra solere in somnis fallere mentem
Cernere qum uideantur eum quem uita reliquit.

Mundum & natum & mortalé esse

Quod super est nunc huc rationis detulit ordo
Vt mihi mortali consistere corpore mundũ
Natiuamq; simul ratio retunda sic esse.
Et quibus ille modis congressus materiai
Fundarit terram: cælum: mare: sydera: solem:
Lunaiq; globum: tum tellure animantes
Extiterint: quæ nullo sint tempore natæ.
Quo ue modo genus humanum uatiante loquela
Cœperit inter se nosti nomina rerum
Et quibus ille modis diuum metus instruant
Pectora terrarum qui morbi sancta tuetur
Fama lacus lucos aras simulachraq; diuum.

De solis & lunæ cursu.

Præterea solis cursus lunæq; meatus
Expediam: qua ui flectat natura gubernans.
Ne forte hoc inter cælũ terramq; reamur
Libera sponte sua cursus lustrare perennis
Morigera ad fruges augendas atq; animantis.
Neue aliqua diuum uolui ratione putemus

Nam uenē qui didicere deos ſecurũ agere æuũ
Si tamen interea mirantur qua ratione
Queque geri poſſint præſertim rebus in illis
Quæ ſupra caput ætheris cernunt' in oris.
Rurſus in antiquas referuntur religiones
Et dominos acris aſciſcunt omnia poſſe
Quos miſeri credũt ignari quid queat eſſe
Quid nequeat finita poteſtas deniq; cuiq;
Qua nam ſit ratione atq; alte terminus herens.
Qđ ſuper eſt ne te in promiſſis plura mouemur.

Mare cælũ terra interitura

Principio maria & terras cælũq; tuere
Quorũ naturam triplicẽ tria corpora memmi
Tris ſpecies tam diſſimilis tria talia texta
Vna dies dabit exitio: multoſq; per annos
Suſtentata tuet moles & machina mundi.
Nec me animi fallit quam res noua miraq; menti
Accidit exitium cæli terræq; futurum.
Et quam difficile id mihi ſit permittere dictis.
Vt ſit tibi in ſolitum rem ad portes auribus ante
Nec tamen hanc poſſis oculorum ſubdere uiſu
Nec iacere indumanus uia quam in unica fidei
Proxima fert humanum in pectus templaq; mentis.
Sed tamen effabor dictis. dabit ipſa fidem res
Forſitan. & grauiter terrarum motibus ortis
Omnia conquaſſari in paruo tempore cernes.
Quod procul a nobis flectit fortuna gubernans
Et ratio potius q̃ res perſuadet ipſa.
Succedere horriſono poſſe omnia uicta fragore
Qua prius ad grediar: quam de re fundere fata

Sanctius & multo certa ratione magis quam
Thyas que tripede a phœbi lauroq; profatur.
Multa tibi expediam dictis: sollatia dictis.
Religione refrenatus: ne forte rearis
Terras & solem & cælum mare sydera lunam
Corpore diuino debere æterna meare.
Propterea quo putes ritu pars est gigantum
Pendere eos pœnas immani pro scelere omnis
Qui ratione sua disturbent mœnia mundi.
Preclarumq; uelint cæli restringere solem.
Immortalia mortali sermone notantes.
Quæ procul usq; adeo diuino animi lastent.
Inq; deum numero quæ sint indigna uideri.
Notitiam potius prebere ut posse putentur.
Quid sit in tali motu sensuq; remotum.
Quippe & enim non est cum quo uis corpore ut esse
Posse animi natura putetur consiliumq;.
Sicut in æthere non arbore non æquore salso
Nubes esse queunt: neq; pisces uiuere in aruis
Nec cruor in lignis: neq; saxis cruor inesse
Certũ ac dispositũst ubi quicquid crescit & in sit.
Animũ & animã nõ posse sine corpore esse.
Sic animi natura neqt sine corpore oriri
Sola neq; a neruis & sanguine longius esse.
Quod si posset enim multo prius ipsa animi uis
In capite aut humeris aut imis calcibus esse
Posset & innasci q̃uis in parte soleret.
Tandem in eodem homine atq; in eodem uase manere.
Quod cũ nostro quoq; constat corpore certũ
Dispositũq; uidet̃ ubi esse & crescere possit

Seorſum anima atq; animus tanto magis inficiandum
Totum poſſe extra corpus formamq; animalem
Puttibus in glebis terrarum aut ſolis in igni
Aut in aqua durare aut altis ætheris oris.
Haud igitur conſtant diuino prædita ſenſu.
Quando quidem nequeunt uitaliter eſſe animata.

Mundum non eſſe a diis conſtitutum.

Illud autem non eſt ut poſſis credere ſedes
Eſſe deum ſantas in mundi partibus ullis.
Tenuis enim natura deum longeq; remota
Senſibus a noſtris animi uix mente uidetur.
Quæ cum manuum tactum ſuffugit & ictum
Tactile nil nobis quod ſit contingere debet.
Tangere enim non quit quod ſi tangi non licet ipſum:
Quare etiam ſedes quoq; noſtris ſedibus eſſe
Diſſimiles debent tenues de corpore eorum.
Quæ tibi poſterius largo ſermone probabo.
Dicere porro hominum cauſa uoluiſſe parare
Præclaram mundi naturam. proptereaq;
Ad laudabile opus dium laudare decere
Aeternumq; putare atq; immortale futurum.
Nec fas eſſe deum quod ſit ratione uetuſta
Gentibus humanis fundatum perpetuo æuo
Sollicitare ſuis illum ex ſedibus unquam.
Nec uerbis uexare & ab uno euertere ſumma.
Cætera de genere hoc affingere & addere memmi
Deſſipereſt. quid enim immortalibus atq; beatis
Gratia noſtra queat largirier emolumenti.
Vt noſtra quicquid cauſa gerere aggredientur?
Quidue noui potuit tanto poſt ante quietos

In licere uc cuperent uitam mutare priorem.
Nam gaudere nouis rebus debere uidetur
Cui ueteres obsunt: sed cui nil accidit egri
Tempore inante acto cum pulchre degeret æuum.
Quid potuit nouitas amorem accendere tali?
Quid ue mali fuerat nobis non esse creatis?
An credo in tenebris uita ac merore iacebat
Donec diluxit rerum genitalis origo.
Natus enim debet quicunq; est uelle manere
In uita donec retinebit blanda uoluptas.
Qui nunq̃ uero uitæ gestauit amorem
Nec fuit in numero quid obest non esse creatum?
Exemplum porro gignandi rebus & ipsa
Notities hominum diuisum deest insita primum
Quid uellent facere ut scirent animoq; uiderent
Quoue modost unq̃ uis cognita principiorum?
Quidq; inter se permutato ordine possent.
Si non ipsa dedit speciem natura creandi.
Namq; ita multimodis multis primordia rerum
Ex infinito iam tempore percita plagis
Ponderibusq; suis consuerunt concita fieri.
Omnimodisq; coire atq; omnia pertentare
Quæcunq; inter se possint congressa creare
Vt non sit mirum si uitales dispossituras
Deciderunt quoq; & in talis uenere mœstus
Qualibus hæc rerum geritur nunc summa nouando
Quod iam rerum ignorem primordia quæ sint.
Hoc tamen ex ipsis cæli rationibus ausim
Confirmare aliisq; ex rebus reddere multis
Ne quaq̃ nobis diuinitus esse paratam

Naturam rerum, tanta stat prædita culpa
Diuisio terræ uel uitium
Principio quã tum cæli tegit impetus ingens.
Inde auidam partem montes siluecq; ferarum
Possedere tenent rupes uasteq; paludes
Et mare quod late terrarum destinat oras.
Inde duas porro prope partis feruidus ardor
Assiduusq; geli casus mortalibus aufert.
Quod super est arui tamen id natura suaui
Sentibus obducat iri uis humana resistat.
Vitai causa ualido consueta bidenti.
In gemere & terram pressis proscindere aratris.
Si non fecundas uertentes uomere glebas
Terraiq; solum subigentes stimus ad ortus
Sponte sua nequeant liquidas existere in auras
Et tamen interdum magno quæsita labore
Cum iam per terras frondent atq; omnia florent.
Aut nimiis torret feruoribus aetherius sol.
Aut subiti permunt imbres gelidæq; pruinæ.
Flabraq; uentorum uiolento turbine uexant.
Præterea genus horriferum natura ferarum
Humanæ genti in festũ terraq; mariq;
Cur alit atq; auget´cur anni tempora morbos
Adportant? quare mors immatura uagatur.
Tum porro puer ut seuis proiectus ab undis
Nauta nudus humi iacet infans indigus omni
Vitali auxilio cum primum in luminis oras
Nixibus ex aluo matris natura profundit.
Vagituq; locũ lugubri complet ut æquũ est
Cui tantũ in uita restet transire malorũ:

At uariæ crescunt pecudes: armenta feræq;
Ne crepitaculis opus est: nec cuiq; adhibenda st
Alme nutricis blanda ac infracta loquela.
Nec uarias quærunt uestes pro tempore cæli.
Deniq; non armis opus est: non mœnibus altis.
Qui sua tutentur: quando omnibus omnia large
Tellus ipsa petit naturaq; dædala rerum.
principio quom terrai corpus & humor
Aurarumq; leues animæ calidiq; uapores
E quibus hæc rerum consistere summa uidetur.
Omnia natiuo ac mortali corpore constant
Debet eadem omnis mundi natura putati
Cui pars natiua sit: totum natiuum esse.
Quippe & enim quorũ partis & mẽbra uidem9
Corpore natiuum mortalibus esse figuris.
Hæc ferme mortalia cernimus esse:
Et natura simul. quapropter maxima mundi
Cum uideam membra ac partis consumpta regigni.
Scire licet cæli quoq; idem terræq; fuisse
Principale aliquod tempus: clademq; futuram
Illud in his rebus ne corripuisse reatis
Memini quod terram atq; ignem mortalia sumpsi.
Esse. neq; humorem dubitaui haurasq; perire.
Atq; eadem gigni rursusq; augescere dixi.

De terra.

Principio pars terrai nonnulla perusta
Solibus adsiduis: multa pulsata pedum ui
Polueris exalat nebulam nubesq; uolantis.
Quas ualidi toto dispergunt aere uenti.
Pars etiam glebarum ad dilieniem reuocatur.

Imbribus & ripas radentia flumina rodunt
Præterea pro parte sua quodcunq; alit auget
Redditur ut quom dubio procul esse uidetur
Omniparens eadem rerum commune sepulchrum.
Ergo terra tibi libatur & aucta rectescit.

De aqua.

Q d̄ sup̄ est humore nouo mare flumina fontes
Semper abundare & latices manare perennis.
Nil opus est uerbis magnus decursus aquarum
Vndiq; dedarat: sed primum quicquid aquai
Tollitur in summa quæ fit ut nihil humor abundet
Parti quod ualidi uerrentes equora uenti
Dimminuunt radiisq; retexens æthereus sol.
Partim quod subter per terras diuiditur omnis
Percolatur enim uirtus utroq; remanat
Materies humoris & ad caput amnibus omnis
Conuenit. inde super terras fluit agmine dulci
Qua uia secta semel liquido pede retulit undas.

De aere siue anima

Aera nunc igitur dicam quid corpore toto
Innumerabiliter priuas mutatur moras.
Semper enim quodcūq; fluit de rebus id omne
Aeris in magnum fertus mare qui nisi contra
Corpora retribuat rebus recreatq; fluentis
Omnia iam resoluta forent & in aera uersa
Haut igitur cessat gigni de rebus & in res
Recidere assidue quom fluere omnia constat.

De igni & sole.

Largus item liquidi fons luminis ætheris sol
Inrigat assidue cælum candore regenti.

Suppeditatq; nouo confestim lumine lumen.
Nam primum fulgoris disperit ei
Quocunq; accidit id licet hinc cognoscere possis
Quod simul ac primum nullos succedere soli
Corpore & radios inter quasi rumpere lucis.
Ex templo inferior pars horum disperit omnis.
Terraq; inumbratur qua nimbi cuique feruntur.
Vt noscas splendore nouo res semper egere
Vt primum iactum fulgoris quenque perire
Nec ratione alia res posse in sole uideri
Perpetuo ui suppeditet lucis caput ipsum.

De lampade & lucerna.

Qum etiam nocturna tibi terrestria quæ sunt
Lumina pendentes lychni claræq; coruscis
Fulguribus pigues multa caligine tædæ.
Consimili proferant ratione. ardore ministro
Suppeditare nouum lumen tremere ignibus instant.
Instant. nec loca lux inter quasi rupta relinquit.
Vsq; adeo properanter ab omnibus ignibus eius
Exitium celeri toleratur origine flammæ
Sic igitur solem lunam stellasq; putandum
Ex alio atq; alio lucem iactare sub ortu.
Et primu quicquid flammas perdere semper
Inuiolabilia hæc nec credas forte uigere.

De edificiis quemadmodum intereant

Deniq; non lapides quoq; uinci cerni ab æuo.
Non altas terris ruere & putrescere saxa.
Non delubra deum simulachraq; fessa fatisci
Nec sanctum numen fati procellere finis
Posse, neq; aduersus naturæ fœdera niti.

Deniq; non monimenta uirum dilapsa uidemus.
Q uerere pro porro sibi omniq; senescere credas
Non ruere auulsos silices a montibus altis,
Nec ualidas æui uires perferre paciq;.
Finiti. neq; enim caderent auolsa repente
Ex infinitoq; tempore pertollerassent
Omnia tormenta ætatis priuata fragore
Deniq; iam tuere hoc circum supra quod omne
Continet amplexu: terram: procreat ex se
Omnia: quod quidem memorant: recipitq; perempta.
Totum natiuum matali corpore constant.
Nam quodcunq; alias ex se res auget alitq;
Deminui debet: recreari cum recipit res.

Q uare natiua omnia dicat.

Præterea si nulla fuit genitalis origo
Terrarum & cæli semperq; æterna fuere.
Cur supra bellum thebanum & funera troiæ
Non alias aliasq; res tenuere poetæ?
Q uo tot facta uirum totiens cecidere? ne usq̄
Aeternis famæ monimentis insita florent?
Verum ut opinor habet nouitatem summa recensq;
Natura mundist. neq; pridem exordia cœpit.
Q uare etiam quædam nunc artes expoliuntur.
Nunc etiam augescunt. nunc addita nauigiis sunt.
Multa modo organici melicos peperire sonores.
Deniq; natura hæc rerum ratioq; repertast
Nuper & hanc primus cum primis ipse repertus
Nunc ego in patrias qui possim uertere uoces
Q uod si forte fuisse ante ac eadem omnia credis
Sed perisse omnium torrenti secla uopore.

Aut credidiſſe urbis magno uexamine mundi.
Aut ex imbribus aſſiduis exiſſe rapaces
Per terras amnes: ac oppida coperuiſſe.
Tanto quippe magis uictus fateare neceſſeſt
Exitium quoq; terrarum cæliq; futurum.
Nam cum res tantis morbis tantiſq; periclis
Tentarentur: ibi ſi triſtior incubuiſſet
Cauſa: darent late cladem magnaſq; ruinas
Nec ratione alia mortales eſſe uidemur
Inter nos: niſi quod morbis egreſcimus idem.
Atq; illi quod auita natura remouit.

Quare æternitas eſſe poſſit.

Præterea quæcũq; manent æterna neceſſeſt
Aut quia ſunt ſolido cũ corpore reſpuere ictus.
Nec penetrarī pati ſibi qcquã qđ q̃at artas (ætas
Diſſociare intus partis ut materiai
Corpora ſunt quorũ naturam oſtendimus ante.
Ante ideo durare ætatem poſſe per omnem
Plagatum: quia ſunt expertia ſicut inaneſt.
Quod manet uitandum neq; ab ictu figitur hilum.
Aut etiam: quia nulla loci ſit copia circum.
Quo quaſi res poſſint diſcedere diſſoluiq;.
Sicut ſummarum ſumma eſt æterna neq; extra
Qui locus eſt quo diſſiliant: neq; corpora ſunt quæ
Poſſint incidere & ualida diſſoluere plaga.
At neq;: uti docui: ſolido cum corpore mundi
Naturaſt quom admixtumſt in rebus inane.
Nec tamen eſt ut inane: neq; autem corpora deſunt
Ex infinito quæ poſſint forte coperta
Corruere hanc rerum uiolento turbine ſummam.

Et alia q̃uis cladem importare pericli.
Nec porro natura loci spatiumq; profundi
Defficit. expargi quo possunt mœnia mundi.
Aut alia quauis possint ui pulsa perire.
Haud igitur læti preclusa est ianua cælo.
Nec soli terræq; nec altis æquoris undis.
Sed patet immani & uasto respectat hiatu
Q uare etiam natiua necessumst confiteare
Hec eadem. neq; enim mortali corpore quæ sunt
Ex infinito iam tempore adhuc potuissent
Immensi ualidas æui contemnere uires
Deniq; tantopere inter se cum maxima mundi
Pugnent membra ne quaq̃ concita bello
Nonne uides aliquam longi certamine solis (collis
Posse dari finem. uel cum solet uapor omnis
Omnibus e potis humoribus exuperarint
Q uod facere intendunt neq; adhuc conata patrantur
Omnia dilluuiare ex alto gurgite ponti.
Ne quicquam quom uertentes æquora uenti
Diminuunt radiis retexens æthereus sol.
Et siccare prius confidunt omnia posse
Q uam liquor incœpti possit contingere finem
Tantum spirantes æquo certamine bellum
Magnis de rebus inter se cernere certant.
Cum semel in terra fuerit superantior ignis
Et semel ut fama est humor regnauit in aruis.
Ignis enim superauit & ambiens multa perussit.

De phœtonte solis filio

Auia cum phœtonta rapax uis solis æquorum
Aethere raptauit toto terrasq; per omnis.

At pater omnipotens ira cum percitus acri
Magnanimum phœtonta repenti fulminis ictu
Deturbauit equis in terram solq; cadenti
Obuius æternam suscepit lampada mundi.
Disiectosq; redegit equos iunxitq; trementes.
Inde summi pariter recreauit cuncta gubernans.
Scilicet ut ueteres graium (gratum) cecinere poetæ.
Quod procul a ueris animis est ratione repulsum.
Ignis enim supare potest ubi materiai
Ex infinito sunt corpora plura coarta.
Inde cadunt uires aliqua ratione reiunctæ.
Aut pereunt res exustæ torrentibus auris.
Humor item quonam cœpit superare coortus
Vt fama est hominum multos quando obruit undis
Vnde ubi uis aliqua ratione auersa recessit
Ex infinito fuerat quæcunq; coorta
Constiterunt imbres & flumina uim minuerunt
Sed quibus ille modis coniectus materiai
Fundarit terram & cælum pontiq; profunda
Solis lunæ cursus ex ordine ponam.

Origo mundi & omnium rerum

Nam certe neq; consilio primordia rerum
Ordine quæque suo sagaci mente locarunt.
Nec quos quæque darent motus pepigere profecto
Sed quia multa modis multis primordia rerum
Ex infinito iam tempore percita plagis
Ponderibusq; suis consuerunt concita ferri.
Omni modisq; coire atq; omnia pertentare
Quecũque inter se possent cõgressa creare
Propterea fit uti magnum uolgata per æuum

Omnígenos coetus & motus experíundo
Tandem conueníant eaqꝫ conuenta repente
Magnarum rerum fluunt exordía ſæpe
Terraí moris & cælí generíſqꝫ animantum.
Hic neqꝫ tum ſolis rota cerní lumíne largo
Alte uolans poterat nec magní ſydera mundí
Nec mare nec cælum: nec deníqꝫ terra nec aer
Nec ſímílis noſtrís rebus res ulla uiderí.
Sed noua tempeſtas quædam moleſqꝫ coorta
Díffugere índe locí partes cœpere pareſqꝫ
Cum paríbus íungí res & díſcludere mundum
Membraqꝫ díuídere & magnas díſponere partes
Omnígenís e príncípíís. díſcordía quorum
Interualla uías: connexus pondera: plagas:
Concurſus: motus turbabat prœlía míſcens
Propter díſſímílís formas uaríaſqꝫ figuras
Quod non omnía ſíc poterant coníuncta manere.
Nec motus ínter ſe ſedare conueníentís.
Hoc eſt e terrís altum ſecernere cælum
Et ſurſum mare utí ſecreto humorqꝫ pateret.
Seorſus ítem: purí ſecretíqꝫ ætherís ígnes.
Quíppe & ením prímum terraí corpora quæque
Propterea quod erant grauía & perplexa coíbant
In medío. ꝙ ímas capíebant omnía ſedes
Quæ quanto magís ínter ſe perplexa coíbant.
Tam magís expreſſere ea quæ mare: ſydera: ſolem
Lunamqꝫ effícerent & magní mœnía mundí.
Omnía ením magís hæc & leuíbus atqꝫ rotundís
Semíníbus multoqꝫ mínoríbus ſunt elementís
Quam tellus. ídeo per rara foramína terræ.

Partibus erumpens primas se substulit æther.
Signifer & multos secum leuis abstulit ignis.
Non alia longe ratione ac sæpe uidemus.
Aurea qum primū gementis rotæ per herbas
Matutina rubent radiati lumina solis.
Exalantq; lacus nebulam fluuiisq; perhemnes.
Ipsaq; ut interdum tellus fumare uidetur
Omnia quæ sursum qum conciliantur in alto
Corpore concreto sub texunt nebula cælum.
Sic igitur cum se leuis ac diffusilis æther
Corpore concreto circundatus undiq; sepsit
Et late diffusus in omnis undiq; partis
Omnia sic auido complexu cætera sepsit.

De solis & lunæ magnitudine: & motu eorū
Et quemadmodum nascuntur

Nunc exordia sunt solis lunæq; sequuta.
Inter utrasq; globi quorū uertuntur in aris.
Quæ neq; terra sibi asciuit ut maximus æther.
Quod neq; tam fuerunt grauia ut depressa sederent.
Nec leuia ut possent per summas labier oras.
Et tamen inter utrasque ita sunt ut corpora uiua
Versent: & partes ut mundi totius extent.
Quod genus in nobis quædam licet institutione
Membra manere qum sint ea quæ moueantur.
His igitur rebus retractis terra repente
Maxima qua nunc se ponti plaga cerula tendit
Succidit: & falso suffodit gurgite fossas
Inq; dies quanto curam magis ætheris æstus
Et radiis solis cogebant undiq; terram
Verberibus crebris extrema ad lumina partem

In medio ut propulsa suo condensa coiret
Tam magis expressus de corpore sudor
Augebat mare manando camposq; natantis
Et tanto magis illa foras elapsa uolebant
Corpora multa uoporis & aeris altaq; cæli
Densabant procul a terris fulgentia templa
Sidebant campi: crescebant montibus altis
Ascensus: neq; enim poterāt sub sydera saxa.
Nec pariter tantundem omnes succumbere partis.
Sic igitur terræ concreto corpore pōdis
Cōstitit: atq; omnis mūdi quasi limus in imum
Confluxit grauis & sub sedit funditus: ut fex.
Inde mare: inde aer: inde æther ignifer ipse
Corporibus liquidis sunt omnia pura relicta.
Et leuior aliis alia: & liquidissimus æther
Atq; leuissimus aerias super influit auras.
Nec liquidum corpus turbātibus aeris auras
Commisti sunt hac uiolentis omnia uerti
Turbinibus sunt in certis turbare procellis.
Ipse suo signis certo fert impete labēs.
Nam modice fluere atq; uno possit æthera uisu
Significat ponto mare certo quod fluit æstu
Vnum labēdi cōstruansq; usq; tenorem.
Motibus astrorum nūc quæ sit causa canamus
Principio magnus cæli si ueritur orbis
Ex utraq; polum parte premere aera nobis
Dicēdum se ex utraq; tenere & claudere utrinq;
Inde alium supra fluere atq; intēdere eodem.
Quo uoluēda micat æterni sydera mūdi
Aut alium subter cōtra quis subuehat orbem.

Vt fluuius uersare rotas atqꝫ austra uidemus.
Est etiam quoqꝫ uti possit cælum omnia manere
In statiōe tamē qum lucida signa ferantur.
Siue quod īclusi rapidi sunt ætheris æstus.
Querētesqꝫ uiam circum uersantur & ignes
Passim per cæli uoluūt sub mania templa.
Siue aliūde fluēs alicunde extrinsecus aer
Versata gens ignis siue ipsi serpere possunt
Quo cuiusqꝫ cibus uocat atqꝫ inuitat eūtes.
Flammea per celum pascētis corpora passim
Nam quid in hoc mūdo sit eorum ponere certum
Difficile est: sed quid possit fiatqꝫ per omne
In uariis mundi uaria ratiōe creati
Id doceo. plurisqꝫ sequor disponere causas
Motibus astrorum: quæ possint esse per omnem.
E quibus una tamē sit & hæc quoqꝫ causa necesse est
Quæ uigeat motum signis: sed quæ sit earum
Præcipere haud quaq̄ sunt pedetentim progredi certes
Terraqꝫ ut in media mundi regione quiescat
Euanescere paulatim & decrescere pōdus
Cōueniat atque aliam naturam super habere
Ex ineūte æuo cōiunctam atque uniter aptam
Partibus aeriis mundi quibus insita iuuit.
Propterea nō est oneri neque deprimit auras.
Vt sua cuique homini nullo sunt pondere membra
Nec caput est oneri collo nec denique totum
Corporis in pedibus pōdus sentimus inesse
At quacunque foris ueniunt in postaque nobis
Pondera sunt ledunt permulto sæpe minora.
Vsque adeo magni refert quid quæque quæat res.

Sic igitur tellus non est aliena repente
Allata atq; auris aliunde obiecta alienis.
Sed pariter prima cõcepta ab origine mũdi
Certaq; pars eius quasi nobis mẽbra uidẽtur.
Præterea grandi cõtra concussa repẽte
Terra supra quæ sunt cõcutit omnia motu
Quod facere haud ulla posset ratiõe nisi esset
Partibus accri mũdi cælo quæ rei functa.
Nam communibus ĩter se radicibus herẽt
Ex ineũte æuo cõiuncta atq; uniter aucta.
Nõne uides etiam q̃ magno põdere nobis
Sustineat corpus tenuissima uis animai.
Propterea quædam cõiuncta atq; uniter rapta est.
Deniq; iam saltu pernice tollere corpus
Quis potis ẽ nobis nisi uis aiæ quæ mẽbra gubernat
Iam ne uides quãtum tenuis natura ualere
Possit: ubi est cõiuncta graui tam corpore ut aer
Coniuncta terris & nobis est animi uis.

De solis magnitudine

Nec nimio solis maior rota nec minor ardor
Esse potest nostris q̃ sensibus esse uidetur.
Nã quibus e spatiis cũq; ignes lumina possunt
Allicere & calidis mẽbris ad flare uaporẽ.
Nihil nisi interuallis de corpore librant
Flammarum. nihil ad spetiem est cõtracti originis
Perueniũt nostros ad sensus & loca fulgẽt.
Forma quoq; hinc solis debet illumq; uideri.
Nihil adeo ut possis plus aut minus addere uere.
Proinde calor quom solis lumẽq; profusum
Perueniunt nostros ad sensus & loca fulgẽt.

Lunaq; siue notho fertur loca lumine lustrans.
Siue suo proprio iactat de corpore lucem
Quicquid id est nihil offertur maiore figura.
Quam nostris oculis qua cernimus esse uidetur.
Nam prius omnia quæ lõge semota tuemur
Aera permultum spetie confusa uidētur.
Quam minimum filum quapropter luna necesse est
Quãdo quidem claram spetiem certamq; figuram
Præbet ut esteris extremis cunq; notata
Quãto quoq; quãta sunt hinc nobis uideatur in alto
Postremo quoscunque uides hinc ætheris ignes.
Quãdo quidem quoscunq; interis cernimus.
Dum tremor clarus dum cernitur ardor eorum
Per parum quiddam interdum mutare uioletur
Alteram ultram in partem filum quo longius absit:

De calore solis.

Illud item non est mirandum qua ratiõe
Tantulus ille queat tantum sol mittere lumen
Quod maria ac terras omnis cælumq; rigãdo
Compleat: & calido perfundat cuncta uapore.
Scire licet per quã pauxillo posse minores
Esse uel exigua maiores parte breuiq;
Quanta quæque sunt tanta hinc nobis uidentur in alto
Nam licet hinc multi patefactum totius unum
Largifluum fontem statere atq; erumpere lumen
Ex omni mundo qua sit elementa uapore
Vndiq; cõueniunt & sic coniectus eorum
Confluit ex uno capite hic ut proflua ardor.
Nõne uides etiam q̃ late paruus aquai
Prata riget fons interdum camposque redũdet.

Est etiam quoq; uti non magno solis ab igni
Aera præcipitat calidis feruoribus ardor.
Oportunus ita est si forte & idoneus aer:
Vt quæat accendi paruis ardoribus ictus.
Quod genus interdum segetes stipulamq; uidemus
Accendere ex una scintilla incendia passim
Forsitan & rosea sol alte lampade lucens
Possideat multum cæcis feruoribus ignem:
Circum se nullo qui sit fulgure notatus
Aestiferi notantur radiorum exaudiat ictum
Nec ratio solis simplex ac recta patescit
Quo pacto æstiuis e partibus egocerotis
Brumalis adeat fluxus: atq; inde reuertens
Canceris ut uertas metas ad solsticialis.
Lunaq; mensibus ad spatium uideat obire.
Annua sol in quo consumit tempore cursu
Nonnunq̃ simplex his rebus reddita causast.

Democriti de sole

Nam fieri uel cum primis id posse uidetur:
Democriti quod sancta uiri sententia ponit.
Quãto quæque magis in terram sidera propter
Tanto posse minus cum cæli turbine ferri.
Euanescere enim rapidas illius & acris
Imminui subter uiris ideoq; relinqui.
Paulatim solem cum posterioribus ignis
Inferior multum quod sit q̃ feruida signa.

De lunæ cursu

Et magis hoc lunam quanto demissior eius
Cursus abest procul a cælo terrisq; propinquat
Tãto posse minus cũ signis tendere cursum.

Flaccidior etiam quanto iam turbine fertur
Inferior: q̃ sol tanto magis omnia signa
Hanc adipiscuntur circum præterq; ferantur.
Propterea fit ut hæc ad signum quodq; reuerti
Mobilius uideatur ad hanc qua signa reuisunt
Fit quoq; ut e mundi transuersis partibus aer
Alternis certo fluere altere tempore possit.
Qui quæat æstiuis solem detrudere signis
Brumalis usq; ad flexus gelidumq; rigoret
Et qui reiiciat gelidis ad frigoris imbris
Aestiferas usq; in partis & feruida signa.
Et ratione pari lunam stellasq; putãdumst
Quæ uoluũt magnos in magnis urbibus ãnos
Acribus posse alternis e partibus ire.
Nõne uides etiam diuersis nubila uentis:
Diuersas ire in partis in ferna supernis.
Qui minus ille quæant per magnos ætheris orbis
Aestibus inter se diuersis sydera ferri?
Ac uox obruit ingenti caligine terras.
Ac ubi de longo cursu soluet ima cæli
Impulit atq; suos efflauit languidus ignis
Concussos itere & labefactos aere multo.
Aut quia sub terras cursum conuertere cogit
Vis eadem: supraq; terras pertulit orbem
Tempore item certo rose amatura per oras
Aetheris auroram deferte lumina pandit.
Aut quia solidem sub terras ille reuertens
Anticipat cælum radiis accendere temptans.
Aut quia conueniunt ignes & semina multa
Confluere ardoris consuerunt tempore certo

Quæ faciunt solis noua semper lumina gigni

De Ida uisio solis

Quod genus Idacis fama est e montibus altis
Dispersos ignis oriēti lumine cerni.
Inde coire globū q̄si in unū & conficēte orbē.
Nec tamen illud in his rebus mirabile debet
Esse: quod hæc ignis tam certo tempore possit
Semina confluere & solis reparare nitorem
Multa uidemus enim certo quæ tempore fiunt
Omnibus in rebus florescunt & tēpore florē
Nec minus in certo dentes cadere imperat ætas.
Tēpore & impubē molli pubescere ueste.
Et pariter mollē malis dimittere barbam.
Flumina postremo: nix: imbres: nubila uenti
Non nimis in certis fiunt in partibus anni.
Namq; ubi sic fuerunt causarum exordia prima.
Atq; ita res mundi cecidere ab origine prima.
Consequæ quoq; iam rerum ex ordine certo.

De die longo & nocte breui

Crescere itemq; dies & tabescere noctes.
Aut quia sol idem sub terras: atq; superne
Imparibus currēs anfractibus ætheris oras
Partit: & in partis non æquas diuidit orbem.
Et quod ab alterutra detraxit parte reponit
Eius inaduersa tanto plus parte relatus
Donec ad id signum cæli peruenit: ubi anni
Malus nocturnas exequat lucibus umbras.
Nam medio cursu flatus aquilonis & austri
Distinet æquato cælum discrimine metas.
Propter signiferi posituram totius orbis.

Annua sol iniquo contunditur tempora serpens
Obliquo terras & cælum lumine lustrans,
Vt ratio declarat eorum qui loca cæli
Omnia dispositis signis ornata notarunt.
Aut quia crassior est certis in partibus aer
Sub terris ideo tremulum Iubar hesicat igni.
Nec penetrare potest facile atq; emerge ad ortus.
Propterea noctes hiberno tempore longe
Cessant dum ueniat radiatum in signe diei.
Aut etiam quia sic alternis partibus anni
Tardidius & citius consuerunt confluere ignes
Qui faciant solem certa desurgere parte.
Propterea fit uti uideantur dicere uerum.

De lunæ lumine.

Luna potest solis radiis perculsa nitere.
Inq; dies magis lumen conuertere nobis
Ad spetiem: quantũ solis secedit ab ore.
Donec cum contra pleno bene lumine fulsit.
Atq; oriens obitus eius super edita uidit.
Inde minutatim retro quasi condere lumen
Debet. item quanto proprius tam solis ad ignem
Inlabitur ex alia signorum parte per orbem
Vt faciunt lunam qui fingunt esse pilai.
Consimilem cursusq; uiam sub sole tenere.
Est etiam quare proprio cum lumine possit
Voluier & uarias splendore reddere formas.
Corpus enim licet esse aliud quod fertur & una
Labitur omnimodis occursans officiensq;.
Nec potis est cerni: quia cassum lumine fertur.
Versariq; potest globus ut si forte pilai

Dimidia ex parte cadenti lumine tinctus.
Versandoq; glebam uarianti sedere formas.
Deniq; eam partem quæcunq; est ignibus aucta.
Ad spetiem uertit nobis oculosq; patentis.
Inde minutatim retro contorquet & aufert
Luciferam partem glomeraminis atq; pilai
Vt Babilonis achaldeam doctrina refutans
Astrologorum artem contra conuincere tedet.
Proinde quasi id fieri nequeat quod pugnat uterque.
Aut minus hoc sit cur amplectitur ansis.
Deniq; cur nequeat semper noua luna creari
Ordine formarum certo: certo certisq; figuris:
Inq; dies priuos ab oristi quæque creata
Atq; alia illius raparari in parte: locoq;.
Difficile est ratio docere: & uincere uerbis
Ordine cum eam certo multa creari.

De anni temporibus

Ic uer & uenus ueneris prænuntius arte
Pennatus graditur zephyri uestigia propter.
Flora quibus mater præspargens ante uiai
Cuncta coloribus egregiis & odoribus opplet
Inde loci. sequitur calor aridus & comes una
Polluerunt aceres cresia fabra aquilonum.
Inde autumnus adit: graditur simul euchius ænam.
Inde aliæ tempestates uentiq; sequuntur.
Altitonans uolturnus: & anser fulmen pollens
Tandem brumaninos affert pigrumq; rigorem.
Reddit hyems sequitur creditans accentibi algi.
Quo minus est mirum si certo tempore luna
Signitur: & certo deletur tempore rursus.

Cum flere possint tam certo tempore multa.
Solis item quoq; defectus: lunæq; latebras.
Pluribus e causis fieri ti posse putandum st.
Nam cur luna quæat terram se cludere possis
Lumine & a terris altum caput obstruere ei
Obiiciens cæcum radiis ardentibus orbem
Tempore eodem aliud fatere id non posse putes
Corpus quod cassum labatur lumine semper.
Solq; suos etiam dimmittere languidus ignis
Tempore cur certo nequæat: recreareq; lumen.
Cum loca precerit flammis infesta per auras
Que faciunt ignis inter stigni atq; periri
Et cur terra quæat lunam spoliare uicissim
Lumine: & oppressum solem super ipsa tenere.
Menstrua dum rigidas comperiabiliter umbras
Tempore eodem aliud nequæat sub currere lunæ
Corpus uel supra solis per labier orbem
Quod radios interrumpat: lumenq; profusum.
Et tamen ipsa suo si fulget luna nitore.
Cur nequæat terra mundi languescere parte.
Dum loca luminibus propriis inimica peruexit.
Menstrua dum rigidas comperiabiliter umbras.
Quod super est quoniam magni per cærula mundi
Qua fieri quicquid posset ratione resolui.

De solis & lunæ effectione.

Solis uti uarias cursus lunæq; meatus
Noscere possemus quæ uis & causa cieret
Quo ue modo efecto lumine obire
Et neq; opinantis tenebris obducere terras
Cum quasi conibet (conniuent) aperto lumine rursum

Omnia connisunt clara loca candida luce.

De nouitate rerum mundi
Et de dispositiōe que in eo sunt.

Nūc redo ad mūdi nouitatē: & mollia terræ
Arua nouo fœtu quid primū in luminis oras
Tolleret in certis credūt cōmittere uentis.
Principio genus herbarum uiridemq; nitorem
Terra dedit circum collis camposq; per omnis
Florida fulserunt uiridanti prata colore.
Arboribusq; datumst uariis exinde per auras
Crescendi magnum immissis certamen habenis.
Vt pluma atq; pili primum saetæq; creantur
Quadrupedum membris & corpore penipotentum.
Sic noua tum tellus herbas uirgultaq; primum
Sustulit. inde loci mortalia secla creauit.
Multa modis multis uaria ratione creata.
Nam neq; de cælo cecidisse animalia possunt.
Nec terrestria de salsis exisse lacunis.
Linquitur ut merito maternum nomen adepta
Terra sit e terra quom sint cuncta creata.
Multaq; nunc etiam existunt animalia terris
Imbribus & calido solis concreta uapore.
Quo minus est mirum si tum sunt plura coorta.
Et maiore noua tellure atq; æthere adulta
Principio genus alituum uarieq; uolucres
Oua relinquebant excluse tēpore uerno.
Volliculos ut nunc teretis æstate cicade
Linquunt sponte sua uictum uictamq; petente
Tum tibi terra dedit primum mortalia secla.
Multas enim calor atq; humor superabat in aruis

Hæc ubi quæque loci regio oportuna dabatur.
Crescebant uteri terram radicibus apti.
Quos ubi tempore maturo patefecerat æstas
Infantum fugiens humorem aurasq; petenses
Conuertebat ibi natura foramina terræ
Vt sucum uenis cogebat fundere apertis
Cōsimilem lactis sicut fiunt fœmina quæque
Cum peperit dulci repletur: quod omnis
Impetus in mammas conuertitur ille alundi
Terra cibum pueris uestem uapor herba cubile
Prebebat multa & molli lanugine abundans.
At nouitas nec frigora dura ciebat.
Nec nimios æstus: nec magnis uiribus auras.
Omnia enim pariter crescunt & robora sumunt.
Quare etiam atq; etiam maternum nomen adepta
Terra tenet merito: quoniam genus ipsa creauit
Humanum atq; prope certo tempore fudit
Omne: quod in magni bachatur montibus passim
Aerie simul uolucres uariantibus formis.
Sed quia finem aliquam pariendi debet habere
Destitit ut mulier spatio defessa uetusto.
Mutat enim mundi naturam totius æstas.
Ex alioq; alius status excipe omnia debet.
Nec manet ulla sui similis res: omnia migrant.
Omnia commutat natura: & uertere cogit
Namq; putrescit: & æuo debile langue.
Porro aliud crescit: & contentilibus exit.
Sic igitur mundi naturam totius ætas
Mutat: & exilio terram status excipit alter.
Quod potuit nequeat: possit quod non tulit ante.

Multaq; cum tellus etiam portenta creare
Concitast mira facit membrisq; coorta
Androginem interutras nec utranque utrũq; remotum
Orba pedum partim manuum induata uicissim.
Multa sine ore etiam sine uultu cæca reperta.
Vinctaq; membrorum per totum corpus ad hesu
Nec facere ut possent quicquam: nec credere quoq̃.
Nec uitare malum nec sumere quod uolet usus.
Cætera de genere hoc monstra ac portenta creabat
Ne quicquam quoniam natura absterruit auctum
Nec potue captum ætatis tangere florem.
Nec reperire cibum ut uingi per ueneris res.
Multa uidemus enim rebus concurrere debere
Vt propagando possint procludere secla
Pabula primum ut sint genitalia deinde per artus:
Semina qua possint membris manare remissis
Fœmina quæ ut in aruis coniugi possit habere
Mutua qui metuent inter se gaudia uterq;
Mutaq; tum in teriis animantum secla necessest.
Vt potuisse propagando procludere prolem.
Nam quecunq; uides uesti uitalibus auris.
Aut dolus aut uirtus aut deniq; mobilitas est
Ex ineunte æuo genus id tuta retruans.
Multaq; sunt nobis ex utilitate sua quæ
Commendata manent tutele tradita nostræ.
Principio genus aere leonum sæuaq; secla
Tutast uirtus uolpes dolus: ut fuga ceruos
At leuis omnia canum fido cum pectore corda.
Et genus omne quod est ueteri non semine partim.
Lanigereq; simul pecudes & bugera secla

Omnia sunt hominũ tutela tradita mẽmi.
Nam cupide fugere feras paremq; secutæ
Sunt & larga suo sine pabula parta labore
Quæ damus utilitatis eorum premia causa
Ac quis in horũ tribuit natura. nec ipsa
Sponte sua possent ut uiuere nec dare nobis
Vtilitatem aliquam quam pateremur eorum
Præsidio nostro pasci genus esse quæ tutũ
Scilicet hæc aliis precide lucroq; iacebant
Indupedita suis fatalibus omnia uinclis
Donec ad interitũ genus id natura redegit.

De centauris

Sed neq; centauri fuerant. nec tẽpore in ullo
Esse queunt duplici natura & corpore bino
Ex alienigenis mẽbris cõpacta potestas.
Hinc illinc paruis ut non sic pars esse potissit
Id licet hinc q̃uis hebeti cognoscere corde
Principio circũ tribus actis impiger annis
Floret æquus puer haud quaq̃ sæpe etiam nunc
Vbera in animarum in somnis lactantia quæret.
Post ubi æquum ualidare uires ætate senecta
Mẽbraq; deficiunt fugienti languida uita
Tum demum puerili æuo florenta iuuentas
Officit & molli uestit lanugine malas.
Ne forte ex homine & ueterimo semine equorum
Confieri credas centauros posse neq; esse.

De Scylla

Aut rapidis canibus succintas semi marinis
Corporibus scyllas & cætera de genere horum
Inter se quorum discordia membra uidemus.

Q uæ neq; florescunt pariter: nec robora sumunt
Corporibus: neq; proficiunt ætate senecta.
Nec simili uenere ardescunt: nec moribus imis
Conueniunt: neq; sunt eadem iocunda per artus.
Q uippe uidere licet pinguescere sæpe cicata
Barbigeras pecudes hominiq; est acre uenenum.

De terra

Flamma quidem cum corpora uulua leonũ
Iam soleat tonere: atq; uirere. quia genus omne
Visceris in terris quodcunque & sãguinis extet
Q uæ fieri potuit triplici cum tempore ut unam.
Prima leo. postrema draco. media ipsa chimera
Ore feras arem flaret de corpore flammam.
Q uare etiam tullure noua cæloq; recenti
Talia qui fingunt potuisse animalia gigni.
Nixus in uno nouitatis nomine mani
Multa licet simili ratione effuciat ore.
Aurea tum dicat per terras flumina fulgo
Fluxisse: & geminis florere arbusta suesse.
Aut hominem tanto membrorum esse impete natũ
Transmaria alta pedum uisus ut pondere posset.
Et manibus totum circum se uertere cælum.

De aqua seu uoce

Nam quod multa fuere in terris semina rerum
Tempore quo primũ tellus animalia fudit.
Nihil tamen est signi mixtas potuisse creari
Inter se pecudes copactaq; membra animantum.
Propterea quia que de terris nunc quoq; abundant
Herbarum genera ac fruges arbustaq; læta
Non tamen inter se possunt complexa creari.

Sed si quæque suo ritu procedit: & omnes
Fœdere naturæ certo discrimina seruant.
Et genus humanum multo fuit illud in aruis
Durius ut decuit tellus quod dura creasset.
E maioribus & solidis magis ossibus intus.
Fundatum ualidis aptum per uiscera neruis.
Nec facile ex estu nec frigore quod capetur
Nec nouitate cibi: nec labi corporis ulla.
Multaq; per cælum solis uoluentia lusta
Volgiuago uitam tractabunt more ferarum.
Nec robustus erat curui moderator aratri.
Quicquam nec scibat ferro molliner arua.
Nec defodere in terram uirgulta: neq; altis
Arboribus uetes decidere falcibus ramos.
Quod sol atq; imbres dederant quod terra crearāt
Sponte sua satis id placabat pectore donum
Glandiferas inter curabant corpora quærcus.
Plerumq; & quæ nunc hyberno tempore cernis.
Arbuta puniceo fieri matura colore
Plurima tum tellus etiam maiore ferebat.
Multaq; præterea nouitas tum florida mundi
Pabula dira tulit mistris mortalibus ampla
At sedare sitim fluuii fontesq; uocabant.
Vt nunc montibus e magnis decursus aquai
Claritati a te sitientia secla ferarum.
Deniq; notauagis siluestria templa tenebant
Nimpharum quibus æstibant humore fluenta
Lubrica pro lune larga lauere humida saxa.
Humida saxa super uiridi stilantia musto
Et partim plano statere atq; erumpere campo.

Nec dum res igni scribant tractare: neq; uti
Pellibus & spoliis corpus uestire ferarum
Sed nemora atq; cauos montes siluasq; colebant:
Et frutices inter condebant squalida membra
Verbera uentorum uitare imbrisq; coacti.
Nec commune bonum poterant spectare: neq; ullis
Moribus inter se sciebant: nec legibus.
Quodcunque obtulerat prædæ fortuna fitebat.
Sponte sua sibi quisque ualere & uiuere doctus.
Et uenus in siluis lugebat (iungebat) corpora amantum
Conciliabat enim uel mutua quamq; cupido.
Vel uiolenti uiri uis atq; impensa libido.
Vel pretium glandes atq; arbuta uel pira lecta
Et manuum mira freti uirtute pedumq;.
Conflectabantur siluestria secla ferarum.
Multaq; uincebant uitabant pauca latebris
Sætigerisq; pares suibus siluestribus membra
Nudabant terræ nocturno tempore capti
Circum se foliis ac frondibus inuoluentes.
Nec plangere diem magno solemq; per agros
Querebant pauidi palantes noctis in imbris
Sed taciti respectabãt: somnoq; sepulti
Missilibus saxis: & magno pondere clauæ
Dum rotæ a face sol interat lumina cælo.
A paruis quod enim conseruant cernere semper
Alterno tenebras & lucem tempore gigni
Non erat ut fieri posset mirarier unq̃
Ne de sidere ne terras æterna teneret
Nox imperpetuum detracto lumine solis.
Sed magis illud erat curæq; secla ferarum

In festam miseris faciebat sæpe quietem
Et lectiq; domo fugiebant saxea tecta.
Spumigeri suis aduentu ualidiq; leonis.
Atq; in tempesta cedebant nocte pauentes
Hospicibus sæuis in strata cubilia fronde.
Nec nimio tum plusq̄ nūc mortalia secla
Dulcia linquebant lamentis lumina uitæ.
Vnus enim tū quisque magis depensus eorū
Pabula uiua feris præbebat dentibus haustus
Et nemora ac montis gemitu siluasq; replebat
Viua uidens uiuo sepeliri uiscera busto.
Ac quos effugiū seruarat corpore adeso (adceso
Posterius tremulas super uiscera tetra tenentes
Palmas horriferis accibant uocibus orcū
Deniq; eos uita priuarant uermina seua.
Expertis opis ignaros qd uulnea uellent
At non multa uirum sub ignis milia ducta
Vna dies dabat exitio: nec turbida ponti
Aequora ledebant nauis ad saxa uirosq;.
Nec temere in cassum frustra mare sæpe coortū
Seuebat leuiterq; minas potebas manis.
Nec poterat quenquam placidi pellacia ponti
Subdola pellicere in fraudem ridentibus undis.
Improba nauigii ratio cū cæca iacebat.
Tum penuria deinde cibi: languentia lacto
Membra dedant contra nūc rerū copia mersast
Illi prudenter ipsi sibi sæpe uenenum
Vergebant nudant(nedant)solertius ipsi
Inde cassas postq̄ ac pelles ignemq; pararūt
Et mulier coniuncta uiro concessit in unum

Cognita sunt: prolemq; ex se uidere creatam.
Tum genus humanum primum molescere cœpit.
Ignis enim curauit: ut alsia corpora frigus
Non ita iam possent cæli sub tegmine ferri
Et uenus in minuit uires pueriq; parentum
Blanditiis facile ingenium fregere superbum.
Tunc & amicitiem cœperunt iungere habentes
Finitim inter se nec ledere nec uiolare
Et pueros cõmendarunt: muliebreq; stilũ
Vocibus & gestu: cum balbæ significarent
Imbecillorum esse equum mistrerier omni
Non tamen omni modis poterat concordia gigni.
Sed bona magnaq; pars seruabat fœdera casti.
Aut genuus humanũ iam tum foret omne peremptum
Nec potuisset adhuc perducere secla propago.
At uarios linguæ sonitus natura subegit
Mittere: & utilitas expressit nomina rerum.
Non alia longe ratione atq; ipsa uidetur
Protrahere ad gestum pueros infantia linguæ
Cum facit ut digito quæ sint præsentia monstret.
Sentit enim uim quisq; suã quod possit ab uti
Cornua nata prius uitulo quæ q̃ frontibus extent.
Illis iratus petit: atq; infessus in urget.
At catuli pantherarũ scyniniq; leonum
Vnguibus ac pedibus iam tum morsuq; repugnant
Vix iã qum sunt dentes unguesq; creati.
Alituũ pro porro genus alis omne uidemus
Fidere & a pẽnis tremulum petere auxiliatum.
Proinde putare aliquem tum nomina distribuisse
Rebus & inde homines didicisse uocabula prima.

Desuper est nam cur hic posset cuncta notare
Vocibus & uarios sonitus emittere linguæ.
Tempore eodem alii facere id non quisse putentur.
Præterea si non alii quoq; uocibus usi
Inter se fuerant: unde insita noties est:
Vtilitas & unde data est, huic prima potestas
Quid uellet facere ut sciret animoq; uideret
Cogere ité pluris unus uictosq; domare
Non poterat rerum ut perdiscere nomina uellent.
Nec ratione docere ulla suadereq; surdes.
Quid sit opus facto facile: sineq; enim paterentur
Nec ratione ulla sibi ferrent amplius auris.
Vocis inauditos sonitus obtundere frustra
Postremo quid in hac mirabile tantoperest?
Si genus humanũ cui uox & lingua uiget
Pro uario sensu uarias res uoce notaret.
Cũ pecudes mutæ: qum deniq; secla ferarũ
Dissimilis soleant uoces uariasq; ciere
Cũ metus atq; dolor est: & qum iã gaudia gliscunt
Quippe enim licet in rebus cognoscere apertis
Inritata canũ cũ primũ magna molossum
Mollia ricta premunt duros nundantia dentes.
Longa alia sonitu rabie stricta minat
Et cũ iã latrant & uocibus omnia complent.
At catulos blande cũ lingua lambere temptant
At ubi eos lactant pedibus morsuq; petentes
Suspensis teneros imitantur dentibus haustus
Longe alio pacto cannitu uocis adulant.
Et cum deserti baubantur in ædibus: aut qum
Plorantis fugiunt summisso corpore plagas.

Deniq; non hinnitus item differre uidetur
Inter equas: ubi equus florenti ætate iuuentus
Pinnigeris acuit calcaribus ictus amoris
Et fremitum patulis sub naribus ædit ad arma.
Et cum sic alias concussis artubus hymnit.
Postremo genus alitum uariatq; uolucres
Accipitres atq; ossifrange mergiq; marinis
Fluctibus in salso uictum uitamq; petentes.
Longe alias alio iacent in tempore uoces
Et cum de uictu certant: prædaq; repugnant
Et partim mutant cum tempestatibus una
Raucisonos cantus cornicum: & secla uetusta.
Coruorumq; greges: ubi aquam dicuntur & imbris
Poscere: & interdum uentus aurasq; uocare.
Ergo si uarios sensus animalia cogunt
Multa tamen qum sint uarias emittere uoces
Quanto mortalis magis æquum est tamen potuisse
Dissimilis alia atq; alia res uoce notare?
Illud in his rebus tacitus ne forte requiras.
Fulmen detulit in terram mortalibus ignem
Primitus: inde omnis flammarum deditur ardor.
Multa uidemus enim cælestibus insita flammis
Fulgere: cum cæli donauit plaga uaporis.
Vt ramosa tamen cum uentis pulsa uacillans
Aestuat in ramos incumbens arboris ardor
Exprimitur ualidis extritus uicibus ignis.
Emicat interdum flammai feruidus ardor.
Mutua dum inter se rami stirpesq; terentur.
Quorum utrunq; dedisse potest mortalibus ignem.
Inde cibum coquere: ac flammæ mollire uaporem

Sol docuit. quom inutescere multa uideat
Verberibus radiorum atq; æstu uicta per agros
Inq; dies magis inuictum uictamq; priorem
Commutare nouis monstrabant rebus & igni
Ingenio qui præstabant: & corde uigebant
Condere cœperunt urbis artemq; locare
Præsidium reges ipsi sibi prefugiumq;.
Et pecudes atq; agros diuiserantq; debere
Pro facie cuiusq; & uiribus ingenioq;.
Nam facies multũ ualuit uiresq; uagebant.
Posterius res inuentast aurumq; repertum
Quod facile & ualidis & pulchris depressit honorem.
Diuitioris enim sectam plerũq; secunt
Quã libet & fortes & pulchro corpore creti.
Quod si qs uera uitam ratione gubernat:
Diuitiæ grandes homini sunt uiuere parte
Aequo animo: neq; enim æstũ quam penuria parui
Ad claros homines uoluerũt atq; potentes
Vt fundamento stabili fortuna maneret.
Et placida possunt opulenti ducere uitam
Ne quicquam quoniam ad summũ subcedere honorem
Certantesq; inter in festum fœcere uiai
Et tamen e summo quasi fulmen deicit ictos.
In uia interdũ contemptũ in tartara terra
Vt satius multo iam sit parere quietũ
Quam regere imperio res uelle & regna tenere.
Proinde si de in cassum defessi sanguine sudent
Angustũ pariter luctantes ambitiones.
Inuidia quoniam ceu fulmine summa uaporant
Plerũq;: & quæ sunt altis magis edita: cunq;

Quando quidem sapiunt alieno ex ore petuntq;
Rex exauditis potius q̃ sensibus ipsis
Nec magis id nunc est neq; erit mox: quia fuit ante.
Ergo regibus occisis sub uersa iacebat
Pristina magestas soliorum & sceptra superba
Et capitis summi sic clarum in signe cruentum
Sed pedibus uulgi magnum lucebat honorem.
Nam cupide conculcatur nimis ante metutum
Res itaq; ad summam fecem turbasq; recidat
Imperium sibi cum hac summatum quisque petebat:
Inde magistratum partim docuere creare
Iuraq; constituere ut uellent legibus uti.
Nam genus humanum defossum uincere æuum
Ex inimiciis languebat quo magis ipsum
Sponte sua cecidit sub leges arctaq; iura
Acrius ex ira. quod enim se quisque parabat
Vlcisci quam nunc concessumst legibus æquis
Hanc ob rem est homines pertæsum ui colere æuum
Inde metus maculat penariam premia uitæ
Circum recite munus atq; iniuria quenq;.
Atq; unde exorta est ad eum plerunq; reuertit.
Nec facilis est placidam ac pacatam degere uitam
Quis uiolat factis communia fœdera pacis
Et si fallit enim diuum genus humanum
Perpetuo tamen id fore clam diffidere debet.
Quippe ubi se multe per somnia sæpe loquentes
Aut morbo delirantes ꝓtraxe (ꝓtrasse) ferantur
Et celata in medium: & pictam dedisse.
Nunc quæ causa deum per magnas numina gentis
Peruulgant & ranarũ cõpleuerit orbis

Suſcipiendaq; curarit ſolemnia ſacra.
Quæ nunc in magnis florent ſacra rebus lociſq;
Vnde etiam nunc eſt mortalibus inſitus horror.
Qui delubra deum noua tota ſuſcitat orbi
Terram: & feſtis cogit celebrare diebus
Nominata diſſicileſt rationem redde uerbis:
Quippe & enim iam tum diuom mortalia ſæcla
Egregias animo facies uigilante uidebant
Et magis in ſomnis mirando corporis auctu.
His igitur ſenſum tribuebant. propterea quod
Membra mouere uidebantur. uoceſq; ſuperbas
Mittere pro facie præclara & uiribus amplis
Aeternamq; dabant uitam: quia ſemper eorum
Suppeditabatur facies & forma manebat
Et tamen omnino quod tantis uiribus auctos
Non temere illa(ulla)ui conuinci putabant
Fortuniſq; ideo longe præſtare putabant
Quod mortis timor haud quenquam uexaret eorum
Ec ſimul in ſomnis: quia multa & mira uidebant
Efficere: & nullum capere ipſos inde laborem.
Præterea cæli rationes ordine certo.
Et uario annorum cernebant tempora uerti.
Nec poterant quibus id fierent cognoſcere cauſis.
Ergo perfugum ſibi habebant omnia diuis
Tradere: & illorũ nutu facere: omnia flecti
In cælo: quæ deum ſedes & templa locarunt
Per cælum uolui: quia nox & luna uidetˀ.
Luna dies & nox erit noctis ſigna ſeuera
Noctiuageq; faces cæli flammæq; uolantes
Nubilia: ſol; imbres nix: uenti: flumina grando

Et rapidi fremitus: & murmura magna minarum.
O genus infœlix humanum talia diuis
Cum tribuit: facta: atq; iras adiunxit acerbas.
Quantos tum gemitus ipsi sibi quantaq; nobis
Vulnera quas lacrimas peperere minoribus nostris.
Nec pietas ulla uelatumst sæpe uideri
Vertier ad lapidem: atq; omnis accedere ad aras
Nec procumbere humi prostratum: & pandere palmas
Ante deum delubra: nec aras sanguine multo
Spargere quadrupedum. nec uotis nectere uota.
Sed mage placata posse omnia mente tueri
Nam qum suspicimus magni cælestia mundi
Templa super stellasq; mirantibus æthera fixum.
Et uenit in mentem solis lunæq; uiarum
Tunc aliis oppressa malis in pectora cura
Illa quoq; expergefactum caput erigere infit.
Ne quæ forte deum nobis immensa potestas
Sit uario motu quæ candida sydera uerset.
Temptat enim dubiam mentem rationis ægestas.
Et quæ nam fuerit mundi genitalis origo.
Et simul & quæ sit finis quo ad mœnia mundi
Et taciti motus hunc possint ferre laborem
An diuinitus æterna donata salute
Perpetuo possint æui labentia tractu
Immensi ualidas æui contemnere uires
Præterea cui noua nimis formidine diuum
Contrahitur cui non correpunt membra pauore
Fulmine horribili cum plaga torrida tellus
Contremit & magnum percurrunt murmura cælum?
Non populi gentesq; tremunt: regesq; superbi

Corripiunt diuum percussi membra timore?
Ne quod ob ad missum fœde dictum, ue superbæ
Pœnarum graue sit soluendi tempus ad auctum
Summe etiam cum uis uiolenti per mare uenti
Induperatorem classis super aethera uertit
Cum ualidis pariter legionibus atq; elephantis.
Non diuum pacem uotis adyta præceq; sit
Veniorum pauidus paces animasq; secundas
Ne quiquam quoniam uiolento turbine sæpe,
Conreptus nihilo fertur minus aqua daleti.
Vsq; adeo res humanas uis abdita quædam
Obterit & pulchros fascis sæuasq; secures
Proculcare ac ludibrio sibi habere uidetur.
Deniq; sub pedibus tellus cum tota uacillat
Concusseq; cadunt urbes: dubiæq; minantur
Q uid mirum si se temnunt mortalia secla.
Acq; potestatis magnas mirasq; relinquunt
In rebus iuris diuum: quæ cuncta gubernent?

Q uemadmodum aurum & argentum & ferrum & plumbũ repertũ sit

Q uod super est æque aurũ: ferrumq; repertũst
Et simul argenti pondus plũbiq; potestas.
Ignis ubi ingentis siluas ardore crematat
Montibus in magnis: seu cæli fulmine misso.
Siue quod inter se bellũ siluestre gerentes.
Hostibus intulerant ignem formidinis ergo
Siue quod inducti terræ bonitate uolebant
Pandere agros pinguis & pascua redde rura.
Siue feras interficere & detestere præda
Nam fouea atq; igni priuis est uenarier ortum

Quam sæpire plagis saltum: canibusq; ciere.
Quicquid idest quacunq; e causa flamineus ardor
Horribilis sonitus siluas exederat altis
A radicibus & terram percoxerat igni.
Manabat uenis feruentibus in loca terræ
Concaua conueniens argenti riuus & auri.
Aeris item & plumbi que qum concreta uidebant
Posterius claro in terras splendere colore.
Tollebant nitido capti leuiq; lepore
Et simili formata uidebunt esse figura
Atq; lucanarum fuerant uestigia cuiq;
Tum penetrabat res posse hæc liquefacta calore
Quamlibet in formam & faciem decurrere rerum.
Et prorsum q̄uis in cauta ac tenuia posse
Mucronum duci fastigia procudendo.
Vt sibi tela parent. siluasq; & cædere possint
Materiemq; delere: leuare ac radere signa.
Et terebrare etiam ac percudere perq; forare.
Nec minus argento facere hæc auroq; parabant.
Quam ualidi primum uiolentis uiribus aeris:
Nequiquam. quoniam cedebat uicta potestas.
Nec poterant pariter durum sufferre laborem.
Nam fuit in precio magis: aurumq; iacebat
Propter inutilitatem: hebeti mucrone recusum.
Nunc iacet æs: aurum in summum successit honorem.
Sic uoluendo ætas commutat tempora rerum
Quod fuit in præcio fit: nullo deniq; honore
Porro aliud succedit: & contemptibus exit.
Inq; dies magis adpetitur floretq; repertum
Claudibus (claudit̃) & miro est mortalis inter honore.

Quemadmodũ ferrũ inuentũ sit.

Nũc tibi quo pacto ferri natura reperta
Sit facilest ipsi te cognoscere memmi.
Arma antiqua manus ungues dentesq; fuerũt
Et lapides & item siluarũ fragmina rami
Efflaminant ignes postq̃ sunt cognita primũ.
Posterius ferri uis est aerisq; reperta
Et prior æris erat: qa ferri cognitus usus.
Quo facilis magis est natura & co
Aere solũ terræ tractabant: æreq; belli
Miscebant fluctus: & uulnera fasta serebant
Et pecus atq; agros adimebant nam facile ollis
Omnia credebant armatis nuda & inerma
Inde minutatim processit ferreus ensis.
Versaq; in obprobriũ speciest falcis achæuæ
Et ferro cœpero solũ procindere terræ.
Ex equataq; creperi certamina bella.
Et prius est armatũ in equi conscendere costris
Et moderarier hũc frenis dextraq; uigere.
Quam biiugo curru belli tentare pericla
Et biiugo prius est q̃ bis coniũgere binos.
Et q̃ falciferos armatum ascendere currus.
Inde boues castarrito torperet & res
Anguimanus belli docuerunt uulnera peni
Sufferre: & magnas martis curbare cateruas.
Sic alii ex alio peperit discordia tristis
Horribile humanis quod gentibus esset in armis
Inq; dies bellis terroribus addidit augmen.
Temptarũt etiam tauros in munere belli
Expertiq; sues sæuos sunt mittere in hostis.

Et ualidos partim pre se miscere leones
Cum ductoribus armatis sæuisq; magistris
Qui moderarier his possent: uinclisq; tenere
Ne quicquam. quoniam permixta cæde calentes
Turbabant seui nullo discrimine turmas:
Terrificas capitum quatientes undiq; crestas.
Nec poterant equites fremitu perterrit equorum
Pectora mulcere & frenis conuertere in hostis.
Inritata iræ (leæ) iaciebant corpora saltu.
Vndiq;: & aduersum uenientibus ora patebant.
Et nec opinantis a tergo diripiebant
Deplexeq; dabant in terram uulnere uictos
Morsibus adsixe (affixe) ualidis atq; unguibus uncis.
Iactabantq; sues tauri pedibus terebant
Et latera ad uentres hauribant subter equorum
Cornibus & terram minitanti mente ruebant.
Et ualidis sotios cedebat dentibus apri.
Tela infracta suo tingentes sanguine sæui
In se fracta suo tingentes sanguine tela
Permixtasq; dabant equitum peditumq; ruinas
Nam trãsfersa (trãsuersa) feros exibãt dẽtibus a dauctus
Iumenta. aut pedibus uento se recta parebant
Ne quiquam. quoniam ab neruis succissa uideres
Concidere. atq; graui terram consternere casu
Si quos ante domi domitos esse putabant
Efferuescere cernebant in rebus agundis:
Vulneribus: clamore: fuga: terrore: tumultu.
Nec poterant ullam partem reducere eorum
Diffugiebat enim uarium genus omne ferarum.
Vt nunc sæpe boues luce ferro male mactat

Diffugiunt fera facta suis cum multa dedere
Si fuit ut facerent: sed uix adducor ut ante
Non quierint animo præsentire atq; uidere
Quam commune malum fueret fœdumq; futurum
Et magis id possis factum contendere in omni.
In uariis mundis uaria ratione creatis
Quam certo atq; uno terrarum quolibet orbi.
Sed facere id non tum uincendi spe uoluerũt.
Quam dare quod gemerent hostis ipsiq; perire.
Qui numero diffidebãt armisque uacabant.
Nixilis ante fuit uestis. quam textile tegmen
Textile post ferrumst: quia ferro tela paratur.
Nec ratione alia possũt tam leuia gigni.
In scilia: ac fusi radiis capiq; sonantes.
Et facere ante uiros lanam natura coegit
Quam muliebre genus nam longe præstat in arte
Et solertius multo genus omne uirile.
Agricolæ donec uitio uertere seueri
Vt mulieribus id manibus concedere uellent.
Atque ipsi pariter durum sufferre laborem.
Atq; opere in duro durarent membra manusq;.
Ad specimen satiõis & insitiõis origo
Ipsa fuit rerum primum natura cicatrix (creatrix)
Arboribus quoniam buccas glandesque caduce
Tempestiua dabant pullorum examina subter
Vnde etiam libitumst stirpis committere ramis.
Et noua defodere in terram uirgulta per agros
Inde aliam atq; aliam culturam dulcis agelli
Tentabant: fructusque feros mansuescere terra
Cernebant indulgẽdo blandeq; colendo.

Inq; dies magis in montem succedere siluas
Cogebant infraq; suũ concedere cultis.
Prata lacus riuos segetes uinetaq; læta
Collibus & campis ut haberent atq; olearũ
Cærula distinguens inter plaga currere posset
Per tumulos & conuallis camposq; præfusa.
Vt nũc esse uides uaria distincta lepore.
Omnia quæ pomis inter sita dulcibus ornant
Arbustisq; tenent fœlicibus opsita circũ.
At liquidas auiũ uoces immitarier ore
Ante fuit multo q̃ leuia carmina cantu.
Concelebrare homines possent aurisq; iuuare.
Et zephiri caua per calamorum sibila primum
Agrestis docuere cauas inflare cicutas.
Inde minutim dulcis didicere quærelas
Tibia quas fundit digitis pulsata canentum.
Ouia per nemora ac siluas saltusq; repeta
Per loca pastorum deserta atq; otia dia
Sic unũ quid quis paulatim protrahit actas
In mediam. ratio quæ in luminis eruit oras
Hæc animos ollis mulcebant atq; iuuabat
Cũ satiare tibi nam tum sunt omnia cordi
Sæpe itaq; inter se prostrati in gramine molli
Propter aquæ riuũ: sub ramis arboris altæ
Non magnis opibus in cunole corpora habebant
Præsertim qum tempestas riolebat & anni
Tempora pingebant uiridantis floribus herbas
Tum loca tum sermo tum dulces esse cachinni
Consuerant agrestis enim tum musa uigebat.
Tum caput atq; humeros plexis redimere coronis

Floribus & foliis lasciuia læta mouebat:
Atq extra numerum procedere membra mouentes
Duriter & duro terram pede pellere matrem.
Vnde oriebantur risus dulcesq cachinni.
Omnia quod noua tum magis hoc & mira uigebant.
Et uigilantibus huic aderant solatia somno
Ducere multimodis uoces & flectere cantus.
Et supra calamos unco percurrere labro.
Vnde etiam uigiles nunc hec accepta tuentur.
Et numeris seruare genus didicere neq hilo
Maiore interea capiunt dulcedine fructum
Quam siluestre genus capiebat terrigenarum.
Nam quod adest præsto: nisi quid cognouimus ante
Suauius in primis placet & pollere uidetur.
Posteriorq fere melior res illa reperta
Perdit & immutat sensus ad pristina quæque.
Sic odium cœpit glandis: sic illa relicta.
Strata cubilia sunt herbis & frondibus aucta
Pelles item cecidit: uestis comtempta ferina
Quam reor inuidia tali nunc esse repertam
Vt lætum insidiis qui gessit primus obiret.
Et tamen inter eos distractam sanguine multo
Dispetisse: neq in fructum conuertere quisse
Tunc igitur pelles nunc aurum & purpura curis
Exercent hominum uitam belloq fatisant
Quo magis in nobis ut opinor culpa resedit.
Frigus enim nudos sine pedibus excruciabat
Terrigenas, at nos nihil lædit ueste carere
Purpurea, atq auro signisq uigentibus apta.
Dum plebe lata mens id quoq defendere posset.

Ergo hominum genus incaſſum fruſtraq; laborat
Semper: & curis conſumit manibus æuum.
Nimirum. quia non cognouit quæ ſit habendi
Finis: & omnino quo adcreſcit uera uoluptas.
Idq; minutatim uitam prouexit in altum.
Et belli magnos commouit funditus æſtus.
At uigiles mundi magnum uerſatile templum
Sol & luna ſuo luſtrans lumine circum
Perdocuere homines annorum tempora uerti.
Et cætera ratione geri rem. atq; ordine certo
Iam ualidis ſepti degebant turribus æuum.
Et diuiſa colebatur diſtrictaq; tellus.
Tum mare ueliuolis florebat propter odores
Auxilia & ſotios iam pacto fœdere habebant
Carminibus: qum res geſtas cœpere poetæ
Tradere. nec multo prius ſunt elementa reperta.
Propterea quid ſit prius auctum reſpicere ætas
Noſtra nequid: niſi qua ratione ueſtigia monſtrat
Nauigia. atq; agriculturas: mœnia: leges:
Arma: uias: ueſtes. cætera de genere horum
Prima. delitias quoq; uitæ funditus omnis
Carmina: picturas & dædala ſigna politos
Vſus & impigre ſimul experientia mentis
Paulatim docuit pedetentum progredientes.
Sic unum quicquid paulatim protrahit actas
In medium: ratio quæ in luminis erigit oras.
Namq; aliud ex alio clareſcere corde uidebant
Atibus ad ſummum donec uenere cacumen.
T. Lucreti. C. de reꝝ primordia natura liber qntꝰ finit.
Incipit eiuſdem liber ſextus de primordia rerum natura.

Capitula sequentis libri sexti

Qui procurationé dis attribuit mundi sibi ipsum.

De diis immortalibus sollicitudines constituere.

De tonitru. De fulgure. De nubibus semina ignita inesse. De fulmine. Ignis ex fulminis natura. Fulmina de crassioribus nubibus de alte gigni. De tonitribus & terremotu. Autumno magis fulmina & tonitrua fieri. De nubibus quomodo concrescunt. Spiracula mundi. De imbribus. De arcu. De terremotu. Quare mare maius nõ fiat De æthna De nilo fluuio. De lacu auerni. Cornices athonis ad eodem minerue nõ esse. In syria quadrupedes. Cur aqua ĩ puteis æstate frigidior sit. De fonte adhamõis In aquã tædã ardere. De fõte aridi ĩ mare. De lapide magnete. Fluere ab oib9 reb9. Pestilẽtia uñ creat. De pestilẽtia athe.

Primæ frugiferos fœtus mortalibus egris.
Diderunt quondã præ charo nomine athnæ:
Et recreauerunt uitam legesq; rogarunt.
Et prime dederunt solatia dultia uitæ.
Cum genuere: uirum tali cum corde repertum
Omnia ueridico qui quondam ex ore profudit.
Cuius & extincta propter diuina reperta
Diuolgata uetus iam ad cælum gloria fertur.
Nam qum uidit hic ad uictum que flagitat usus.
Omnia iam ferme mortalibus esse parata.
Ec pro quo possent uitam consistere tutam.
Diuitias homines & honore & laude pocentis
Affluere: atq; bona gnatorum excolere fama.
Nec minus esse domi cuiquã tamẽ anxia cordi
Atq; animi ingratis uitam uexare quærelis.

Pausa atq; in festis cogit seruire quærelis
Intelligit ibi uitium fas efficere ipsum.
Omnia quæ illius uitio corrumpier intus.
Quæ colata foris & commoda cunque uenirent
Partim quod fluxum pertusumq; esse uidebat
Vt nulla posset ratione explerier unquam
Partim quod retro quasi conspurcare sapore
Omnia cernebat quecunq; receperat intus.
Veridicis igitur purgauit pectora dictis
Et finem statuit cupidinis atq; timoris
Exposuitq; bonum summum quo tendimus omnes
Quid foret: atq; uiam monstrauit tramite paruo
Qua possemus ad id recto contendere cursu.
Quid ue mali floret in rebus mortalibus passim
Quod fuerit naturali uarieq; uolaret:
Seu casu seu ui quod sic natura parasset
E quibus e portis occurri cuiq; deceret.
Et genus humanum frustra plerunq; probauit
Voluere curarum tristis in pectore fluctus
Nam ueluti pueri trepidant: atq; omnia cæcis
In tenebris metuunt: sic nos in luce timemus
Interdum nihilo que sunt metuēda magis q̄:
Quæ pueri in tenebris pauitant fugiuntq; futura.
Hunc igitur terrorem animi tenebrasq; necessest
Non radiis solis nec lucida tela diei
Discuciant: sed naturæ speties ratioq;.
Quo magis inceptum pergam pertexere dictis
Et quoniam docui mundi mortalia templa
Esse: natiuo consistere corpore cælum
Et quæcunq; in eo fiunt fieriq; necessest

Pleraq; dissolui quæ restant percipe porro
Q uando qdem semel insignem cõscendere currum
Ventorum exucant placentur: omnia rursum
Q uæ fuerint sint placito cõuersa fauore
Cætera quæ fieri in terris cæloq; tuentur
Mortales pauidis: tamen pendent mentibus sæpe
Et faciunt animos humilis formidine diuum
Depressosq; præmunt ad terram propterea quod
Ignorantia causarum conferre deorum.
Cogit ad imperium res & concedere regnum.
Q uorum operum causas nulla ratiõe uidere
Possunt has fieri diuino numine rentur.
Nam bene qui didicere deos securum agere æuum.
Si tamen interea mirantur qua ratione
Q ueque geri possint præsertim rebus in illis
Q ue supra caput ætheriis cernuntur in oris.
Rursus in antiquas referuntur religiones
Et dominos aeris addiscunt omnia posse
Q uos miseris credunt ignari quid quæat esse.
Q uid nequeat finita potestas deniq; quiq;
Q ua nam sit ratione atq; alte cernimus herens
Q uo magis errantes cæca ratione feruntur.
Q ue nisi respuis ex animo: longeq; remitis
Dis in digna putare: alienaq; pacis eorum
Delibata deum parte tibi numina sancta
Sæpe oderunt. non quo uiolari summa deum uis
Possit: ut exire penas petere inhibat acris.
Sed quia tu te tibi placida cum pace quietus
Constitues magnos irarum uoluere fletus.
Nec delubra deum placido cum pectore adibis.

Nec de corpore quæ sancto simulachra ferunt
In mentes hominum diuinæ eruntiue forme
Suscipere hec animi tranquilla pace ualebis.
Inde uidere licet qualis iam uita sequatur.
Q uam quidem ut a nobis ratio uerissima longe
Reiiciat quanq̃ a me multa profecta.
Multa tamen restant & sunt ornanda politis
Versibus & ratio cæli spetiesq; tenenda
Sunt tempestates & fulmina clara canenda.
Q uid faciant & qua de causa cunq; ferantur
Ne trepides cæli diuisis paribus amens
Vnde uolans ignis peruenerit aut in utram (uitam)se
Verterit hinc partem: quo pacto per loca septa
Insinuarit: & hinc dominatus ut extulerit se
Q uorum operum causa nulla ratione uidere
Possunt. ac fieri diuino numine rentur.
Tu mihi superme prescripta & candida callis
Currenti spatium præmonstra calida musa
Calliope requies hominum diuumq; uoluptas.
Te duce ut insigui capiam cum laude coronam.

De tonitru

Principio tonitru quatiuntur cærula celi.
Propterea quia cucurrunt sublime uolantes
Aetheriæ nubes cõtra pugnãtibus uẽtis.
Nec fit enim sonitus cæli de parte serena.
Verum ubicunq; magis denso sunt agmine nubes:
Tam magis hinc magno fremitus fit murmure sæpe.
Prætcrea neq; tamen condenso corpore mire
Esse queũt q̃ sunt lapides ac ligna: neq; autem
Tam tenues q̃ sunt nebule: fumiq; uolantes.

Nam cadere aut bruto deberent pondere presso
Vt lapides: aut ut fumus constare nequirent.
Nec cohibere niues gelidos & grandinis imbris.
Dant etiam sonitum patuli super equora mundi.
Carbasus ut quondam magnis intenta theatris
Dat crepitum matos(muros) inter iactata trabesq;
Interdum perscissa fuerit peculantibus auris.
Et fragilis chartarum commeditatur.
Idq; enim genus in tonitru cognoscere. possis.
Aut ubi suspensam uestem chartasq; uoluntas
Verberibus uenti uersant: planguentq; per auras.
Fit quoq; enim interdum non tam concurrere nubes
Frõtibus aduersis possint: q̃ de latere ire.
Diuerso: motura dẽtes e corpore e corpore tractum
Aridus unde auris terget sonus: ille diuq;
Ducitur exierint donec regionibus arctis
Hoc etiam pacto tonitru cõcussa uidẽtur
Omnia sæpe graui tremor & diuolsa repẽte
Maxime dissiluisse capacis mœnia mũdi.
Cum subito ualidi uẽti collecta procella
Nubibus inter sit sese: cõclusaq; ibidem
Turbine uersante magis ac magis undiq; nubem
Cogit. uti fiat spisso caua copore circum.
Post ubi commouit uis eius & impetus acer.
Tum præterri crepo sonitu dat missa fragorem.
Nec mirũ: tum plena animæ uẽsicula(uessicula) parua
Sæpe ita dat paruum sonitum displosa repẽte.
Est etiã ratio qum uẽti nubila perflant
Vt sonitus faciũt & enim ramosa uidemus
Nubila sæpe modis multis atq; aspera ferri.

Scilicet ut crebram siluam cũ flamina cauti
Perflant: sonitum frondes ramiq; fragorem.
Fit quoq; ut interdum ualidi uis incita uenti
Perscindat nubem perfringẽs impete recto
Nam quid possit ibi flatus manifesta doceres.
Hic ubi leuior est: in certa qum tamen alta
Arbusta uoluens radicibus haurit ab imis
Sunt etiam fluctus per nubila qui quasi murmur
Dant in frangendo grauiterq; item fit in altis
Fluminibus magnoq; mari cum frangitur æstu.
Fit quoq; ubi e nube in nubem uis incidit ardens
Fulminis. hæc multo si forte humore recepit
Ignem continuo magno clamore trucidat.
Vt calidis candens ferrum e fornacibus olim
Stridit: ubi in gelidum propter demersimus imbrem
Aridior porro si nubes accipit ignem
Vritur ingentis sonitu sub censa recente
Lauri comos ut per montis flamma uagetur
Turbine uentorum cõbutens impete magno
Nec res ulla uita magis q̃ phœbi delphica laurus
Terribili sonitum flamma crepitãte comatur (cremat᷑.
Deniq; sæpe geli multas fragor atq; ruina
Grandibus in magnis sonitum dat nubibus alte
Ventus enim qum conuertit: franguntur in altum
Cõcreti mõtes nymborum & grãdine mixta.

De fulgore.

Fulget item nubes ignis qum semina multa
Excussere suo cõcursu: ceu lapidem si
Percuciat lapidis aut ferrũ. nã tum quoq; lumẽ
Exaliter claras stratillas dissigat ignis.

Sed tonitrũ fit uti poſt auribus accipiamus
Fulgere quam cernant oculi: qa ſemper ad auris
Tardius adueniũt: q̃ uiſum quæ moueant res.
Id licet hinc etiam cognoſcere credere ſi quem
Vngipiti uideat ferro procul arboris auctũ.
Ante ſit ut cernas ictũ: q̃ plaga per auras
Det ſonitũ. ſic fulgorem quoqꝫ cernimus ante:
Quam tonitrũ accipimus pariter qui mittit̃ igni
Et ſimili cauſa concurſu natus eodem.
Hoc etiam pacto uolucri loca lumine tingũt
Nubes: & tremulo tempeſtas impete fulgit.
Ventus ubi inuaſit nubem & uerſatus ibidem
Fecit ut ante cauam docui ſpiſſeſcere nubem
Mobilitate ſua ferueſcit: ut omnia motu
Per calefacta uides ad eſtem plumbea uero
Glans etiam longo curſu uoluenda quieſcit
Ergo feruidus hic nubem qum perſcindit atram.
Diſſipat ardoris quaſi per uim expreſſa repente
Semina quæ faciũt uictantia fulgura flammæ.
Inde ſonus ſequitur qui tardius ad licit auris
Quam quæ perueniũt oculorũ ad lumina noſtra.
Scilicet hoc denſſis fit nubibus: & ſimul ala
Extructis aliis alias ſuper impete miro
Ne tibi ſit fraudi quod nos inferre uidemus
Quam ſic lata magis q̃ ſurſum extricta quod extent.
Contemplator enim cũ montibus aſſimulata
Nubila portabunt uenti tranſuerſa per auras.
At ubi per magnos montis cumulata uiolebis
Inſuper eſſe aliis alia atqꝫ uignere ſuperna
Inſtatione locata: ſepultis undi que uentis.

Tu poteris magnas moles cognoscere eorum
Speluncasq; uelut saxis pendentibus structas
Cernere: quas uenti cum potestate coorta
Complerunt magno indignantur murmure clausi
Nubibus in caueisq; ferarum more minantur.
Nunc hinc nunc illinc fremitur per nubila mittunt
Quærentesq; uiam circumuersantur: & ignis
Semina conuoluuntur e nubibus acq; ita cogunt
Multa: rotantq; cauis flammam fornacibus intus.
Donec diuolsa fulserunt nube corusci.

De nubibus semina ignita inesse.

Hoc etiam fit uti de causa mobilis ille
Deuolet in terram liquidi calor aureus ignis
Semina quod nubes ipsas per multa necessest
Concipere: ut merito iubeant ignesq; profundant.
Hasce igitur qum uentus agens contrusit in unum
Compressitq; locum tegens expressa profundunt
Semina. quæ faciunt flammæ fulgure colores
Fulgit item qum rarescunt quoq; nubila cæli
Nam qum uentus eas leuiter deducit euntis.
Dissoluitq; cadant ingratius illa necessest.
Semina quæ faciunt fulgorem tum sine tetro
Terrore & sonis fulgit nulloq; tumultu.

De fulmine.

Quod super est natura prædita constent
Fulmina declarant ictu & inusta uapore
Signa: notæq; grauis hilantis sulfuris auris.
Ignis enim sunt hæc nouenti signa. neq; imbris.
Præterea se accendunt quoq; tecta domorum
Et celeri flamma dominantur in ædibus ipsis.

Ignis & fulminis natura

Hũc tibi subtilem cum primus ignibus ignem
Cõstituit natura minutis mõtibusq;
Corporibus cui nihil omnino absistere possit
Transit enim ualide fulmen per septa domorum
Clamor ut hæc uoces transit per saxa caper acra.
Et liquidum puncto facit aes in tempore & aurum.
Curat item uasit integris uina repẽte
Diffugiant, quia nimirum facile omnia circum
Cõlaxat: raraq; facit latera omnia uasis
Adueniẽs calor eius ut insinuatur in ipsum
Mobiliter soluens differt primordia uini
Quod solis uapor ætatem nõ posse uidetur
Efficere: usque adeo tollens feruore coruscho.
Tãto mobilior uis & dominatior hæc est.
Nũc ea quo pacto gignãtur & impete tãto
Fiãt: ut possint ictu discludere turris
Disturbare domos auellere ligna trabesq;
Et monumẽta uirum commoliri atque ciere
Exanimare homines pecudes prosternere passim
Cætera de gente hoc qui ui facere omnia possunt.
Expediam, neque in promissis plura morabor.

Fulmina de crassiorib9 nubib9 de alte gigni

Fulmina gigni e crassis alteque putandumst
Nubibus extractis. nam cælo nulla sereno
Nec leuiter densis mittũtur nubibus unq̃.
Nam dubio procul hoc fieri manifesta docet res
Quod tunc per totum concrescunt aera nubes
Vndique uti tenebras omnis adierunt arctamur
Liquisse: & magnas celi complesse cauernas

Vsque adeo terra nymborũ nocte coorta
Impendant acræ formidinis ora supernæ
Cũ commoliri tempestas fulmina ceptas
Præterea persepe niger quoque per mare nymbus
Vt picis e cælo dimissu fulmen in undas
Sic cadit: & fertur tenebris procul & trahit attum
Fulminibus grauidam tempestatem atque procellis:
Ignibus ac uentis cũ primis ipse repletus
Interea quoque ut horrescant ac tecta requirant.
Sic igitur super a nostris caput esse putandumst
Tempestatem altam. neque enim caline tanta
Obruerent terras nisi inedificata superrenæ
Multa forent multis exemplo nubila sole
Nec tanto possent opprimere imbri
Fulmina abundare ut facerent camposque natare.
Si non extructis foret alte nubibus æther.
Hic igitur uentis atque ignibus omnia plena
Sũt. ideo passim fremitus & fulgura fiunt.
Quippe & enim supra docui per multa uaporis
Semina: hac de re cauas nubes & multa necessest
Concipere ex solis radiis ardoreque eorum
Hoc ubi uentus eas idem que cogit in unũ
Forte locũ quem uis expressit multa uaporis
Semina: seque simul cũ eo commiscuit igni
Insinuatus ibi uortex uersatur in alto.
Et calidis acuit fulmen fornacibus intus
Nam duplici ratione accenditur ipse sua cum
Nobilitate calescit: & e contagibus ignis.
Inde ubi percaluit grauis uentũ insigni
Impetus incessit matrũ cũ quasi fulmen

Perſcindit ſubito nubem ferturq; coruſcis
Omnia luminibus luſtrans locus percitus ardor.

De tonitribus & terremotu

Quem grauis iſequitur ſonitus diſploſa repēte
Opprimere & cæli uideantur templa ſuperne
Inde tremor terras grauiter pertemptat: & altū
Murmura percurrūt cælum. nam tota fere tum
Tempeſtas concuſſa tremit fremitus mouentur.
Quod e concuſſis ſequitur grauis imber & uber
Omnis ut uideatur in imbrem uertier æther.
Atq; ita præcipitans ad diluuiem reuocare.
Tantus diſcidio nubis uentiq; procella
Mittitur ardenti ſonitus cum prouolat ictu.
Eſt etiā qum uis extrinſecus incita uenti
Incidit in ualidam matura culmine nubem.
Quam qum perſcidit: ex templo cadit igneus ille
Vertex. quā ſpatio (quē patrio) uocitamus noīe fulmē.
Hoc fit idem in partis alias quocunq; tulit uis
Fit quoq; ut interdum uenti uis miſſa ſine igni
Igneſcat tamen in ſpatio longoq; meatu
Dum uenit amittens in curſu corpora quædam
Grandia quæ nequæunt pariter penetrare per auras.
Atq; alia ex ipſo conradens aere portat.
Paruula que faciunt ignem commixta uolando.
Nam alia longe ratione ac plubea ſæpe
Fecunda fit glans in curſu qum multa rigoris
Corpora dimittens ignem concepit in auris
Fit quoq; ut ipſis plaga eius excitet ignem
Frigida cum uenti pepulit uis miſſa ſine igni.
Nimirum. qui cum uehementi perculit ictu
Confluere ex ipſo poſſunt elementa uaporis.

Et simul ex illa quæ tum res excipit illum
Vt lapidem ferro cum cædimus euolat ignis.
Nec quod frigida uis terris: hoc stutuis ille
Semina cōcurrunt calidi fulgoris ad ictum.
Sic igitur quoq; res accendi fulmine debec
Oportuna fuit si forte & indomeat flamis.
Nec temere omnino plane uis frigida uenti
Esse potest: ex qua tanta immissa supernæst.
Quin prius incursus nō accenditur igni
At tepefacta tamen ueniat commixta colore
Mobilitas autem fit fulminis & grauis ictus.
At celeri ferme pergūt ubi fulmina lapsu
Nubibus ipsa quod omnino prius incita sæuis
Colligit & magnum conamen sumit eudi.
Inde ubi nō potuit nubes capere impetus auctum
Exprimitur uis: atq; ideo uolat impete miro.
Vt ualidis quæ de tormētis missa ferūtur.
Adde quod e paruis & leuibus est elemētis.
Nec facilest tali naturæ obsistere quicquam.
Inter enim fugit ac penetrat per ara(nara)uiarū
Nō igitur multis offensibus inter morādo
Hæsit at hanc obrem uolat impete labēs
Deinde quod omnino natura pōdera deorū(deorsum)
Omnia nitūtur: cum plaga sit addita uero
Mobilitas duplicatur & impetus ille grauescit
Vt uehementius & citius quecūque morantur
Obuia discutiat plagis itinerq; sequatur.
Deniq; quod longo uenit impete: sumere debet
Mobilitatem etiam atq; etiā quæ crescit eūdo.
Ec ualidas auget uires & roborat ictum.
Nam facit ut quæ sint illius semina cunq;

E regione locum quasi in unum cuncta ferantur
Omnia coniitiens in eum uoluentia cursum
Forsitan ex ipso ueniens trahat aere quædam
Corpora: quæ plagis incedunt mobilitatem
Incolumis quæ uenit per res atq; integra transit.
Multa foraminibus lapidis: quia trãsuiat ignis
Multaq; perfregit cum corpora fulminis ipsa
Corporibus rerũ icederint quæ texta tenẽtur.
Dissoluit porro facile æs aurumq; repẽte
Conserue facit e paruis quia facta minute
Corporibus uis est: & leuibus ex elementis.
Q uæ facile insinuantur & insinuata repente.
Dissoluũt nodos omnis & uincla relaxant.

Autumno magis fulmina & tonitrua fieri

Autumnoq; magis stellis fulgentibus alta
Concutitur cæli domus undiq; totaq; tellus.
Et cum tempora seris (ueris) florentia pãdũt.
Frigore enim desunt ignes uẽtisq; calores
Desiunt neq; sunt tam denso corpore nubes.
Inter utrasq; igitur qum cæli tẽpora cõstant:
Tum uariæ causæ cõcurrũt fulminis omnes.
Nam fretus ipse ãni permiscet frigidus æstũ.
Q uorũ utrũq; opus est fabricãda ad fulmina nobis
Vt discordia rerum magnoq; tumultu
Ignibus & uẽtis furibũdus fluctus & aer.
Prima caloris enim pars est postrema liquoris.
Tempus id est uernũ quare pugnare necessest
Dissimiles inter se res turbare quæ mixtas.
Et calor extremus primo cum frigore mixtus
Voluitur autumni quod fertur nomine tempus.
Hic quoq; cõfligũt hyemes æstatibus acres.

Propterea sunt hæc anni non imitanda
Nec mirum stineos tempore plurima fiunt
Fulmina tēpestasq; ciet turbida cælo.
Ancipiti quoniam bello turbatur utriusq;
Hinc flammis illinc uentis humoreq; mixto.
Hoc est igniferi naturam fulminis ipsam
Perspicere: & qua ui faciat rem quamque uidere
Non tyrhena retro uoluentem carmina frustra
Iuditia occulte diuum perquirere menti.
Vnde uolans ignis peruenerit aut in utram e
Verterit hic partim: quo pacto per loca septa
Insinuarit, & hinc dominatur ut faculerist
Q uid ue nocere quæat de cælo fulminis ictus.
Q uod si iupiter atq; alii fulgentia diui
Terrifico quatiunt sonitu cælestia templa.
Et iaciunt ignem quo inquic se cunq; uoluntas
Cur quibus in cautum scelus aduersabile cunq; est.
Non faciunt icti flamas ut fulguris habent
Pectore perfixo documen mortalibus ære.
Ec potius nulla sibi turpi conscius iure
Voluitur in flammis in noxius inq; peditur.
Turbine cælesti subito correptus & igni.
Cur etiam loca sola petunt frustraq; laborāt?
An cum brachia consuescūt firmātq; lacertos?
In terraq; patris cur cælum perpeciuntur?
Optundi cur ipse sinit: atq; parcit in hostis?
Deniq; cur nunq̄ cælo iacit undiq; puro
Iupiter in terras fulmen sonitusq; profundit?
An simul ac nubes successore ipse in hæstum
Descendit prope ut hinc cæli determinet ictusa
In mare qua porro mittit ratione? quid undas

Arguit:& liquidam molem camposq; natãtis?
Præterea sinuit caueamus fulminis ictũ
Cur dubitat facere ut possumus cernere missum.
Si nec opinãtis autem uult opprimere igni.
Cur tonat ex illa parte ut uitare queamus?
Cur tenebras ante & fremitus & murmura cõcit
Et simul in multas partes q̃ credere possis:
Mittere an hæc ausis nunq̃ cõtendere factũ?
Vt fierent ictus uno sub tempore plures?
Et sepest numero factũ fieriq; necessest
Vt puluere in multis regiõibus & cadere imbris.
Fulmina sic uno fieri sub tempore multa.
Postremo cur sancta deum delubra suasq;
Discutit in festo preclaras fulmine sedes
Et bene facta deũ frangit simulachra suisq;
Demit imaginibus uiolẽto uoluere honorem:
Altaq; cur plerũq; petit loca plurima quæ plus
Mõtibus in summis uestigia cernimus ignis.
Quod super est facilest ex his cognoscere rebus
Præsteras grali quos ab re nominitarunt
In mare qua musi ueniant ratione supernæ
Nam fit ut interdum tam quam demissa columna
In mare de cælo descendat quam freta circum
Peruescunt grauiter spirantibus lacita flabris
Et quecunq; in eo cum sint deprehensa tumultu
Nauigia in summũ ueniũt uexata periclum.
Hoc fit ubi interdum nõ quitus incita uẽti
Rumpere quã cœpit nubẽ:sed depremit ut fit
In mare de cælo tanq̃ demissa columna
Paulatim:quasi quid pugno brachiiq; supernæ
Coniectu trudatur & extẽdatur in undas.

Quam qum diſcidit hinc prorumpiturin mare uenti
Vis:& feruorem mirum conciunat in undis.
Verſabundus enim turbo deſcendit:& illam
Deducit pariter lento cum corpore nubem.
Quam ſimul ac grauidam detendit ad æquora ponti
Ille in aquam ſubito totum ſe in mittit & omne
Excitat ingenti ſonitu mare feruere cogens
Fit quoq; ut inuoluat uentis e nubibus ipſo
Vertex concandens ex aera ſemina nubis
Et quaſi demiſſum cælo præſtera mutetur
Hic ubi ſe in terras demiſſit diſſoluitq;
Turbinis immane in uim prouomit:atq; procellat
Sed quia fit raro omnino montiſq; neceſſeſt
Officeret in terris apparet crebius idem
Proſpectu maris in magno cæloq; patenti.

De nubibus

Nubila cōcreſcūt:ubi corpora multa uolādo
Hoc ſuper in cæli ſpatio coire repente:
Aſperiora modis:quo poſſunt indupedita
Ex ignis tamen inter ſe compreſſa teneri.
Hec faciunt premum paruas conſiſtere nubes.
Inde ea comprendunt interſe conq; gregātur.
Et coniungendo creſcūt uentiſq; ferūtur
Vſq; adeo donec tempeſtas ſæua coorta eſt
Fit quoq; uti montis uicina cacumina cælo
Quam ſint quoq; magis tanto magis edita ſumēt
Aſſiduæ fuluæ nubes caligine craſſa.
Propterea quia tū conſiſtūt nubila primum:
Ante uidere oculi quam poſſint tenua uenti
Portantes cogunt ad ſumma cacumina montis.
Hic demum fit utitur ſammor coorta

Et condensatq; arta parere: & simul ipso
Vertice de mõtis uideat surgere in aechram.
Nam se declarat sursũ uentosa patere
Res ipsa & sensum mõtis qum ascendimus altos.
Præterea per multa mari quoq; tollere toto
Corpora naturã declarant littore uestes
Suspense qum cõcipiũt humoris ad hesum.
Quod magis ad nubes augenda multa uidẽtur
Posse quoq; e salso cõsurgere in homine ponti.
Nam ratio cũ sanguine ab humoribus omnis
Præterea fluuiis ex omnibus & simul ipsa
Surgere de terra nebulas æstumq; uidemus?
Quæ uelut alitus hinc ita sursum expressa feruntur.
Suffunduntq; sua cælum caligine & altas
Sufficiunt nubis paulatim conueniundo.
Surget enim signiferi super ætheris æstus
Et quasi densando subtexit cærula nymbis
Fit quoq; ut hũc ueniant in cælũ extrinsecus: illi
Corpora quæ faciũt nubis nymbosq; uolantis.
Innumerabilem enim numerum summaq; profuudi
Esse infinitam docui cunctaq; uolarent.
Corpora mobilitetem ostendi: quãq; repente
Inmemorabile spatium transire solerent
Haud igitur mirumst si paruo tempore sæpe
Tam magnis montis tempestas atq; tenebre
Comperiant maria ac terris impensa supernæ
Vndi quando quidem per caueas ætheris omnis.

Spiracula mundi

Et quasi per magni circum spiracula mundi
Exitus introitusq; elementis redditur extat.

De imbribus ac pluuiis

Nũc age quo pacto pluuius crescat in altis
Nubib⁹: humor & in terras dimissus ut imber
Decidat expediam. primũ iam semina aquai
Multa simul uincam cõsurgere nubibus ipsis
Omnibus ex rebus pariterq; ita crescere utrũque
Et nubis ut aquam quecũque in nubibus extat
Vt pariter nobis corpus cum sanguine crescit.
Sudor idem atq; humor quicũque est deniq; membris
Cõcuderint etiam multum quoq; sæpe marinum
Humorem ueluti pendẽtia uellera lanæ.
Cum super magnum mare uẽti nubila portãt.
Cõsimili ratiõe ex omnibus amnibus humor
Tollitur in nubes: quo cum bene semina aquarũ
Multa modis multis cõuere undiq; ad aucta.
Cõuertæ nubes tumẽti mittere certãt
Dupliciter: nam uis uẽti cõtrudit: & ipsa
Copia membrorũ turbam more coacta
Vrget & e supero præmit ac facit effluere imbris
Præterea cum rarescũt quoq; nubila uẽtis
Aut dissoluũtur solis super icta calore.
Mittũt humorem pluuium stillãte quasi igni
Tela super calido tabescẽs multa liquescat.
Sed uehemẽs imber fit ubi uehemẽter utrinq;
Nubila ui cumulata præmũtur & impete uẽti
At retinere diu pluuiæ lõgumq; morari
Cõsuerunt ubi multa fiẽt semina aquarum.
Atq; aliis aliæ nubes nymbiq; rigantes
Insuper atq; omni uulgo de parte feruntur.
Terraq; cum fumans humorem tota rehalat
Hic ubi sol radiis tempestatẽ itus opacam
Aduersa fulsit nymborum aspargine cõtra.

De arcu.

Tum color in nigris existis nubibus aeo.
Caetera quae sursum crescũt sursumq; creãtur
Et quae cõcrescunt in nubibus omnia prorsum
Omnia nix uẽti grãdo gelidaeq; pruinae
Et uis magni geli magnum duramẽ aquarũ.
Et mora quae fluuios passim refrenat amẽtis.
Perfacile si tamẽ haec repẽte animoq; uidere
Omnia quo pacto fluant quareue creent
Cũ bene cognitis clementis reddita quae sunt

De terremotu

Nũc age quae ratio terremotibus extet
Percipe. & in primis terras fac ut esse rearis
Subter item & super uẽtis undiq; plenam
Spelũcis multosq; lacus multasq; lacunas
In gremio gerere: & rupes de rupes diruptaq; saxa
Multaq; sub tergo terrai flumina tecta
Voluere ui fluctus sub mersis caputandumst.
Vndiq; enim simile esse uires pestulat ipsa.
His igitur rebus subiũctis suppositisq;
Terra superne tremit magnis cõcussa ruinis
Subter: ubi ingẽtis spelũcas subruit actas.
Quippe cadũt toti mõtes magnoq; repente
Cõcussa late discerpunt inde tremores.
Et merito quoniam plaustris cõcussa tremescũt
Tecta uiam propter: non magnoq; põdere tota.
Nec minus exultãtes dupius cumq; uiri
Ferratos utrinq; rotarum subcutit orbes.
Fit quoq; ubi in magnas aquae uasasq; lacrimas
Gleba uetustate & terra pro uoluitur ingens:
Vt iactetur aquae fluctu quoq; terra uacillat.

Et uas inter non quit cōstare nisi humor
Destitit in dubio fluctu iactarer intus.
Præterea uētus cū per loca sub caua terræ
Cōlectus parte ex una procumbit: & urgit
Obnixus magnis spelūcas uiribus altas
Incumbit: quo uēti prona premit uis
Tum supra terram quæ sunt extincta domorū
Ad cælū quæ magis quāto sunt edita quæque
Inclinata minēt in eadem prodita partem a a ii q.
Protracteq; trabes impedēt iræ paratæ
Tē metiūt magni naturam credere mūdi
Exitiale aliquod tempus clademq; manare.
Cum uideāt tantū terrarū incumbere molem
Quod nisi respirēt uentis nulla refremet
Res neq; ab exitio possit deprehēdere uirtis.
Nūc quia respirāt alternis inq; grauescūt
Et quasi cōlecti redeūt cedūtq; repulsi
Sæpius hāc obrem minutatur terra ruinatur.
Quam facit. iclitus enim retroq; recellat
Et recepit pro lapsa suas in pōdere sedes
Hac igitur ratiōe uacillāt omnia tecta
Summa magis mediis media imis ima per hilum
Est hæc eiusdem quoq; magni causa tremoris
Vētus ubi atq; animæ subito uis maxima quædam
Aut extrinsecus aut ipsa tellure coorta
In loca se caua terra coniecit ibiq;
Spelūcas inter magnas fremit ante tumultu
Versabūda: portatur post incita cum uis
Exagitata foras erumpitur & simul altam
Diffidēs terram magnū concinnat hiatū.
In syria sydone quod accidit & fuit ægi

In pelopóneso qua exitus hic animaī
Disturbat urbes & terremotus ab ortus
Multaq; præterea ceciderūt mœnia magnis
Motibus in terris & multæ per mare pessum
Sub sedere suis pariter cū ciuibus & urbes.
Quod nisi prorūpit tamen impetus ipse animai.
Et feta uis uenti per crebra foramina terræ
Dispericur. ut horror: & incutit inde tremorem.
Frigus ut in nostros pœnitus qum uenit in artus
Cócutit in uiros cogés tremere atq; mouere
Ancipiti trepidāt igitur terrore per urbis.
Tecta superne timēt: inferne carìernas
Terraue dissoluat natura repēte.
Neu distracta suū late dispandat hiatum.
Idq; suis cófusa uelit complere ruinis.
Proinde licet q̄uis cælū terramq; reantur
Incorrupta fore æternæ mandata saluti
Et tamē interdum præsens uis ipsa pericli
Subdita: & hūc stimulū quadam de parte timoris
Ne pedibus raptim tellus subtracta feraī
In barathrū rerūq; sequaī prodita summa.

Quare mare maius non fiat

Principio mare miranī non reddere maius.
Natura quo sit tantus decursus aquarū
Omnia quo ueniāt: ex omni flumina parte.
Adde uagos imbris tempestatesq; uolantes
Omnia quæ maria ac terras sparguntq; rigantq;
Adde suos fontes tamē ad maris omnia summam
Gutta uix instar erit unius ad augmen
Quo minus mare est mirū non augescere magnū
Præterea sol magnam partem detrahit æstu.

Q uippe uidemus enim uestes humore madentis
Exiccare suis radiis ardentibus solem.
Ad(at) pelagi multa & late substrata uidemus
Proinde licet q̃uis ex unoquoque loco sol
Humoris paruam delibet ab æquore partem.
Largitus in tanto spatio tamen aufert undis.
Tum porro uenti quoq; magnam tollere partem
Humoris possunt uertentes æquora uenti
Vna nocte uias cum persepe uidemus
Siccari: mollisq; luti concrescere crustas.
Præterea docui multum quoq; tollere nubes
Humorem magno conceptum ex equore ponti.
Et passim toto terrarum spargere in orbis
Cum pluit in terris & uenti nubila portant.
Postremo quoniam raro cum corpore tellus
Est: & coniuncta storas magis undiq; augens
Debet ut in mare de terris uenit humor aquai
In terra sic idem manare ex equore salso.
Percolatur enim uirus retroq; remanat
Materies humoris & ad caput amnibus omnis
Confluit: inde super terras reddit agmine dulci
Q ua uia secta semel liquido pede detulit undas.

De æthna

Nunc ratio quæ sit per fauces montis ut æthne
Expirent ignes interdum turbine tanto
Expediam. neq; enim media gnecia decorata
Flammæ tempestas siculum dominata per agros
Finitimis ad se conuertit gentibus ora.
Fumida cum cæli scintillare omnia templa
Cernẽtes panda complectãt corpora dura
Q uid moliretur rerum natura nouarum.

Hisce tibi in rebus latesta alteq; uidendum
Et longe cunctas in partis dispitiendum.
Vt reminiscaris summam rerum esse profundam
Et uideas cælum summa totius unum
Quam sit paruula pars & quam multæ sima constet.
Nec tota pars homo terra quota totius unus
Quod bene propositum si plane contueare
Et uideas plane mirari multa relinquas.
Num quis enim nostrum miratur si quis in artus
Accepit calido febrim feruore coortam?
Aut alium quem uis morbi per membra dolorem.
Obsturgescit enim subito pes aripit acer
Sæpe dolor dentes: oculos inuadit in ipsos.
Exiscit sacer ignis & urrit corpora serpens
Quamcunque arripuit partem repetitq; per artus.
Nimirum quia sunt multarum semina rerum
Et satis hec tellus morbi cælumq; malefert
Vnde queat uis immensi procrescere morbi.
Sic igitur toti cæli terreq; putandumst
Et infinito satis omnia suppeditare.
Vnde repente queat tellus concussa moueri.
Per que mare & terras rapidus percurrere turbo.
Ignis abundare æthneus flammescere cælum:
Id quoq; enim fit: & ardescunt cælestia templa
Et tempestates pluuiæ grauiore coortu
Sunt. ubi forte ita se detulerũt semina aquarum
At nimis est ingens incendi turbidus ardor
Scilicet & fluuius qui uisus maximus ei
Qui non ante aliquem maiorem uidit & ingens
Ardor homo uidetur & omnia de genere omnis
Maxima quæ uidit quisq; hæc ingẽtia fingit.

Qum tamen omnia cum cælo terraq; mariq;
Nihil sint ad summam summæ totius in omnem.
Nũc tamen illa modis quibus irritata repente
Flamma foras uasas æthnæ fornacibus efflet
Expediam primum totius sub caua montis
Est natura ferens illi cum suffulta cauernis.
Omnibus est porro in speluncis uentus & aer.
Ventus enim fit ubi est agitãdo percitus aer.
Hic ubi percaluit calefecitq; omnia circũ
Saxa furẽs qua cõtigit terramq; & ab ollis
Excussit calidum flammis uelocibus ignem.
Tollit se ac rectis ita faucibus eiicit alte
Fecitq; ardorem longe longeq; fauillam
Differre: & crassa uoluit caligine fumum.
Extruditq; simul mirando pondere saxa.
Nec dubites quin hæc animai turbida sit uis.
Præterea magna ex parte mare montis ad eius
Radices frãgit fluctus æstumq; resoluet.
Ex hoc usq; mare spelũcæ mõtis ad altas
Perueniũt subter fauces hac ire fatẽdumst
Et penetrare penitus res cogit aperto
Atq; efflare feras ideoq; extollere flammam.
Saxaq; subiectare & arene tollere nymbos.
In summo sunt uertice crateres ut ipsi
Nominitant nos fauces peribemus & ora.
Sunt aliquot quoq; res quarum unam dicere causam
Non satis est: uerum pluris: unde una tamen sit.
Corpus ut exanimum si quod procul ipse iaceret
Cõspicias homines fit ut omnis dicere causas
Cõueniant leti: dicatur ut illius una.
Namq; cum ferro nec frigore uincere possis

Interiisse. neq; a morbo neq; forte ueneno
Vtrum genere aliquid esse ex hoc quod cõtio ites.
Scimus item in multis hoc rebus dicere habemus.

De nilo fluuio

Nulus (nilus) in æstatẽ crescit: cãpisq; redũdat
Vnicus in terris ægypti totius amnis
Is rigat ægyptum medium persæpe calorem.
Aut quia sunt æstate aquilones ostia contra
Anni tempore eo: quietes ut esse ferũtur.
Et contra fluuiũ flantes remorãtur & undas
Cogẽtes rursus replẽ cogũtq; manare.
Nam dubio procul hæc aduerso flabra ferũtur
Flumine quæ gelidis ab stellis axis agũtur
Ille ex æstifer a parte uenit amnis ab austro
Inter nigra uirum per cotto secla colore
Exoriens penitus media ab regiõe diei.
Est quoq; uti possit magnus cõgestus harenæ
Fluctibus aduersis oppillare ostia cõtra
Cum mare permotũ uẽtis ruit intus harenam.
Quo fit uti pacto liber minus exitus amnis
Et procliuis item fiat minus impetus undis.
Fit quoq; uti pluuiæ forsan magis ad caput ei
Tempore fiãt. quo desia flabra aquilonũ
Nubila coniitiũt in eas tũc omnia partis.
Scilicet ad mediam regionem eiecta diei
Cum cõuenerũt ibi ad altos deniq; mõtis
Cõtrusat nubes coguntur uiq; præmuntur.
Forsitan æthiopum penitus de mõtibus altis
Crescat. ubi in cãpos albos decedere in ignes
Tabificis subigit radiis sol omnia lustrans.

De lacu auerni.

Nũc age auernãtibus quæ sũt loca cũq; lacusq;
Expediam: quali natura prædita cõstent.
Principio quod auerna uocãtur nomie id ab re
Impositum est: quia sunt auibus cõtraria cunctis
E regione ea quod loca cum uenire uolantes
Remigio oblitæ pennarum uela remittunt.
Præcipitesq; cadũt molli ceruice profuse.
In terram si forte ita fert natura locorum.
Aut in aquam si forte lacus subiratus (substrat9) auerni
His locus est cumasapude trisui per mõtis
Oppleti calidis ubi fumant fontibus aucti.

Cornices athõis ad eodẽ minerue nõ esse

Est & athoneis in mẽtibus arcis in ipso
Vertice palladis ad templum tritonidis alme
Quo nunq̃ pemus appellũt corpora raucæ
Cornices: non cum famant altaria donis
Vsq; adeo fugitant non iras palladi sacris
Per uigili causa graium ut cecinere poetæ.
Sed natura loci opus efficit ipsa suapta.

In syria quadrupedes

In syria quoq; fertur item locus esse uideri
Quadrupedes quoq; quo siml' ac uestigia ꝑmũ
Intullerint grauiter uis cogat concidere ipsa.
Manibus ut si sint diuis mactata repẽte.
Omnia que naturali ratione geruntur
Ec quibus e fiant causis apparet origo.
Iania nepotis orci regionibus esse
Credatur: post hinc animas acherũtis in oras
Ducere forte deos in auis inferna reamur.
Naribus alipedes ut cerni sæpe putantur
Ducere de latebris serpentia sæda ferarum.

Quod procul a uera quam sit ratione repulsum.
Percipe nam nunc ipsa tibi dicere conor.
Principio hoc dico quod dixi sæpe quoq; ante.
Interea cuiusq; modi rerum esse figuras
Multa cibos quæ sunt uitalia multaq; morbos
Incutere & mortem quæ possint accelerare.
Et magis esse aliis alias animantibus aptas
Res ad uitæ rationem ostẽdimus ante
Propter dissimilem naturam dissimilesq;
Texturas inter se se primasq; figuras
Multa meant immita per auras multa per ipsas
Insinuant naris in festa atq; aspera tactu.
Nec sunt multa parũ tactu uitanda: neq; autẽ
Aspectu fugienda: saporeq; tristia quæ sint
Deinde uidere. licet q̃ multæ sint homini res
Acriter in festo sensu spurcæq; grauesq;.
Arboribus primum certis grauis umbra tributa.
Vsq; adeo capitis faciat ut sæpe dolores.
Si quis ea subter iacuit prostratus in herbis.
Est etiam magnis heliconis mõtibus arbos
Floris odore hominem retro consueta necare.
Scilicet hæc in deo tris ex omnia surgunt.
Multa modis multarum semina rerum.
Quod permixta gerit tellus discretaq; tradit.
Nocturnumq; recens extinctũ lumen ubi acris
Nidore offendit nares consopit ibidem.
Concidere & primos qui morbo mittere sueuit
Castoreoq; graui mulier sopita recumbit.
Et manibus nitidum teneris opus effluit ei
Tempore eo si odoratast quo menstrua soluit
Multaq; præterea languẽtia membra per arctus

Soluunt atq; animam labefactant sedibus intus
Deniq; si calidis etiam cunctæ relauaris
Plenior efflueris solio feruentis aquai
Q uam facile in medio situti de sæpe ruinas
Carbonumq; grauis uis atq; odor insinuatur
Q uam facile illecebrum nisi aqua præcepimus ante.
At cum membra dominus pertexit feruida seruis
Tum facit odor uini plage mattabilis instar.
Nonne uides etiam terra quoq; sulphur in ipso
Signier & tetro concrescere odore bitumen.
Deniq; ubi argento uenas auriq; sequuntur.
Terrai penitus scrutantes addita ferro
Q ualis expiret stuptembula subter odores.
Q uid ue mali fit ut exalent aurata metalla
Q uas hominum reddunt facies qualisq; colores.
Nonne uides audire perire in tempore paruo
Q uam soleant æquam uitæ copia desit
Q uos opere nitali cohibet uis magna necesseſt.
Nos igitur tellus omnis exæstuat æstus
Expiratq; foras in aperta promptaq; cæli.
Sic & auerna loca malit bussum mittere
Mortiferam uim de terra que surgit in auras
Vt spatium cæli quadam de parte ueneni:
Q uo simul ac primum pemus delata sit ales
Impeditur ibi cæco corrupta ueneno.
Vt cadat e regione loci qua dirigit æstus
Reliquias uita membris ex omnibus aufert
Q uippe æternum primo quasi quædã conciet æstum.
Posterius fit uti qum iam cecidere ueneni
In fontis ipso sibi sit quoq; uica uomenda.
Propterea quod magna mali sit copia circum.

Fit quoq; ut interdum uis hæc atq; æstus auerni
Aera qui inter auis cūquest terramq; locatur
Discutiat: prope uti locus hinc linquatur inanis.
Cuius ubi est regione loci uenere uolantis
Claudicat ex templo pinnarum nisus inanis.
Et conamen utrinq; alarum proditur omne.
Hic ubi rixari nequeunt insistere quæ alis
Scilicet in terris delabi pondere cogit
Natura: & uacuū prope iam per inane iacentes
Dispergūt animas per caulas corporis omnis.

Cur aqua in puteis æstate frigida sit.

Cur frigidior porro in puteis æstate fit humor
Arescit: quia terra calore & semi siqua
Forte uaporis habet propere dimittit in auras.
Quo magis est igitur tellus effeta calore.
Fit quoq; frigidior qui in terrast abditus humor
Frigore qum præmitur porro omnis terra coitq;
Et quasi concrescit fit scilicet in quo eundo
Exprimat in puteos si quem gerit ipsa colorem.

De fonte ad hammonis

Est apud hammonis fanum fons luce diurna
Frigidus: & calidus nocturno tempore fertur.
Hūc homines fontē nimis admirant̃ & acri
Sole putant subter terras feruescere partim.
Nox ubi terribili terra caligine texit
Quod nimis a uerast longe ratione remotum.
Quippe ubi sol nudum cōtractans corpus aquai
Non quient calidum super ade reddere parte
Cum superum lumine tanto fenore fruatur.
Quiq; adhuc super tam crasso corpore terram
Perquere minorem & calido sol dare uaporem.

Prefertim cum uix poffit per fepta domorum
Infinuare fumum radiis arolentibus æftum.
Q uæ ratioft igitur nimirum terra magis quod
Parua tenet certum fontem quam cætera tellus.
Multa quæ funt ignis prope femina corpus aquai
Hoc tibi rorferis terram nox obruit undis
Ex templo fonitus frigefcit terra coitq;
Hac ratione fit ut tanq̃ compreffa nam fit
Exprimat in fortem que femina cunque habet ignis.
Q uæ calidum faciunt laticis tactum atq; uaporem.
Inde ubi fol radiis terram dimouit ob ortis
Et rarefecit calido mifcente uapore
Rurfus in antiquas redeunt primordia fedes
Ignis: & in terram redit calor omnis aquai.
Frigus hanc ob rem fit fons ut luce diurna.
Præterea folis radiis iactatur aquai
Humor & lucem tremulo rarefcit ab æftu
Propterea fit uti quæ femina cunque habet ignis
Demittat quafi fæpe gelum quod continet in fe
Mittit & exoluit glaciem nouofq; relaxat.

In aquam Tædam ardere

Frigidus eft etiam fons fupra quem fita fæpe
Stuppa iacit flammam concepto protinus igni.
Tædaq; confimili ratione accenfa per undas
Conlucet quocũq; natans inpellit̃ auris
Nimirum quia fũt in aqua per multa uaporis
Semina de terra quæ neceffeft funditus ipfa
Ignis corpora per totum confurgũt ire fõtem
Et fimul expirare foras exireq; in auras.
Non tam uita tamen calidus queat ut fieri fons.

De fonte aridi in mare

Præterea dísperſa foras erumpere cogit
Vís per quam ſubito: ſurſumq; ea concilíare
Q d' genus índe marís parat fōs dulcíſq; aquai
Quí ſtatit & ſalſas círcum ſedí mouet undas.
Er multís alíís præter relígíonís æquor
Vtílítatem oportunam ſítíentíbus nautís.
Quod dulcís ínter ſalſas ínter uomít undas.
Síc ígítur per eum poſſunt erumpere ſontem
Et ſtatere íllas foras ín ſtuppam ſemína quæ qum
Conueníunt aut uídenda corpora adherent.
Ardeſcunt facíle ex templo quæ multa quoq; ín ſe
Semína habent ígnís ſtuppe tædeq; tenentes
Nonne uíderet íam nocturna ad lumína línum
Nuper ubí extínctū amoueas accēdíer ante
Quam tetígít flammam: tædamq; partí ratíone
Multaq; præterea príus ípſo tactu uapore
E mínus ardeſcunt q̄ commínus ímbuat ígnís.
Hoc ígítur fierí quoq; ín íllo ſōte putandumſt.

De lapíde magnete

Quod ſuper eſt agere íncípiā quo ſodere fíat
Naturæ lapſí híc ut ferrum ducere poſſít.
Quam magneta uocant patrío de nomíne graíí
Magnetum quía ſít patríís ín finíbus ortus
Hunc homínes lapídem mírantur. quíppe catenam
Sæpe ex anellís reddít pendentíbus ex ſe
Quí neq; ením lícet ínterdum pluresq; uídere
Ordíne demíſſo leuíbus íactaríer hamís
Vnus íbí coruo dependít ſuper ad hærtas.
Ex altoq; alíus lapídís uím cundaq; neſcít.
Vſq; adeo permanat & uís preualet eíus.
Hoc genus ín rebus firmandum eſt multa príuſq;

Ipsius rei rationem reddere possis
Et nimium longis ambagibus est ad eundum
Quo magis attentas auris animumq; reposco.
Fluere ab omnibus rebus
Principio omnibus a rebus qua cunq; uidemus
Perpetuo fluere: ac micis parciq; necessest
Corpora aquæ feriant oculos uisumq; lacessat
Perpetuoq; fluunt certis ab rebus odores.
Frigus ut de fluuius: calor a sole: & æstus ab undis
Aequoris exesor mœrorum littora propter.
Nec uarii cessant sonitus manare per auras.
Deniq; nios salsi uenit minor sæpe saporis
mare uersamur propter dilutaq; contra
Fertur & in cunctas dimittitur undiq; partis.
Nec mora nec requies inter datur ulla fluendi
Perpetuo quoniam sentimus & omnia semper
Cernere odorari licet & sentire sonare
Cum tumunt miseri absinthia tangit amaror.
Vsq; adeo omnibus ab rebus res quæque fluentis
Nunc omnes repetam quam raro corpore sint res
Cõmemorare quod in primo quoq; in carmine dare
Quippe & enim q̃q̃ multas hoc partium ad res.
Noscere cum primis hanc ad rem protinus ipsam
Qua dediscere adgredior firmare necessest.
Nihil esse impromptu nisi corpus mittam inani
Principio sit ut in speluncis saxa superna
Sudent in more & guttis manantibus stillent.
Manat item nobis e toto corpore sudor.
Crescit barba piliq; per omnia membra: per artus
Diditur in uenas cibus omnis. auget alitq;
Corporis extremas quoq; partis nuge oculosq;.

Frigus item transire per aes calidumq; uaporem
Sentimur. sentimus item transire per aurum
Atq; per argentũ qum pocula plana tenemus.
Denique per dissepta domorum saxea uoces
Peruolitant: permanat odor frigusque uaporq;
Ignis qui ferri quoq; uim penetrare stneuit
Deniq; qua circum colli lorica coeret
Morbida uisq; simul cum extrinsecus insinuatur
Et tempestatem terra cæloq; coorta
In cælum terraq; remote in re facessunt
Quando quidem nihil est nisi raro corpore nexum.
Huc accedit uti non omnia que iaciuntur
Corpora cunque ab rebus eodem prædita sensu:
Atq; eodem pacto rebus sint omnibus apta.
Principio terram quo excoquit & facit are
Ad glaciem dissoluit & altis montibus altas
Extinctas niues radiis tabescere cogit.
Deniq; cera liquescit in nisposita uapore.
Ignis item liquidum fauilies aurumq; resoluit.
At coria & carnem trahit & conducit in unum.
Humor aque porro ferrum condurat ab igni
Et coria & carnẽ mollit durata colore
Barbigeras oleaster comnat usq; capellas
Effluat ambrosias quasi nero & nectar & intus
Qua nihil est homini quod marius fronde ac extet
Deniq; maricum fugitat: suret tinet omne
Vnguentum. nam setigeris subiis acre uenenum est
Quod nos interdum tanq̃ recreare uidetur
At contra nobis cenum teterrima cum sit
Spurcities eadem subiis hæc munela uidetur
Insatiabiliter toti ut uolnerantur ibidem.

Hoc etiam super est ipsa quam dicere dere
Aggredior: quod dicendum prius esse uidetur.
Multa foramina cum uariis sint reddita rebus:
Dissimili inter se natura predita debĕt
Esse: & habere suam naturam quæque uiasq;.
Quippe & enim uarii sensus animantibus insunt
Quorum quisque suam prope rem precipit in se.
Nam penetrare alio sonitus alioq; saporem
Cernimus e sucis alio nidores odores
Scilicet id fieri cogit natura uiarum.
Multimodis uariant ut paulo ostendimus ante
Propter dissimilem naturam textaq; rerum.
Propterea manare aliud per saxa uidetur.
Atq; aliud ignis. aliud transire per aurum
Argentoq; foras aliud intusq; meare.
Nam fluere hac speties illas calor ire uidetur.
Atq; aliis aliud citius transmittere eadem
Scilicet id fieri cogit natura uiarum
Multimodis uarians ut paulo ostendimus ante.
Quapropter bone ubi hæc confirmata at locata
Omnia constiterint nobis preposta parata
Quod super est facile huic ratio redditur: & omnis
Causa pate fiet quæ fieri per litratum
Principio fluere e lapide hoc per multa necessest
Semina: siue estum qui destinat aora plagis.
Inter qui lapidem ferrumq; est cunque locatus.
Hæc ubi inaniter spatium multusq; uacescit
In medio locus ex templo primordia loca ferre
In uacuum prolapsa cadunt commenta fit ut qui
Anulus ipse sequatur eatq; ita corpore toto.
Nec res ulla magis primoribus aliementis

Indupedita suis arte connexa coheret
Quam ualidi ferri naturæ frigidus horror
Quo minus est mirum quod dicitur ex elementis
Corpora si nequeunt referre plura coorta.
In uacuum ferri quin anulus ipse sequatur
Quod facit & sequitur donec peruenit ad ipsum
Iam lapidem cæcis qui nec compagibus hesit.
Hoc fit idem cunctas in partis unde barescit
Cunqꝫ locus siue ex trāuerso siue superne
Corpora continuo in uacuum uacina feruntur
Quippe agitantur enim plagit aliunde nec ipsa
Sponte sua sursum possunt consurgere in auras.
Huc accedit item quare qui(queat)ad id magis esse.
Hæc quoqꝫ res adiumento motuqꝫ iuuatur.
Quod simili fronte est auelli rarior aer:
Factus inanitus qui locus magis ac uacuatus.
Erat ergo quasi prouehat atqꝫ propellat.
Semper enim circum positus res uerberat aer.
Sed tali fit propellat tempore ferrum
Parteqꝫ ex una spatium uacat & cupit in se
Hic tibi quem memoro per crebra foramina ferri
Pronas ad partis subtiliter insinuatus.
Tradit & impellit quasi anēm uel aquæ uentis.
Continuo fit ut qui potest cunqꝫ locatus.
Deniqꝫ res omnes debent in corpore habere
Aera quando quidem rare sunt corpora & aer:
Omnibus est rebus circundatus appositusqꝫ.
Hic igitur penitus qui in ferro & abditus aer
Sollicito motu semper iactatur eoqꝫ
Verberat anellum dubio procul & ciet intus.
Scilicet eodem fertur quo precipitauit

Iam semel & partem in uacuum conamina sumpsit.
Fit quoq; ut a lapide ferri natura recedat
Interdum fugere ac sequi consueta uicissim
Exultare etiam samothana ferremdi.
Et ramenta simul ferri fuere intus aenis
In scaphiis lapis hic magnes cum subditus esset:
Vsq; adeo fugere a saxo gestire uidetur.
Aere interposito discordia tanta creatur.
Propterea quia nimirum prius æstus ubi æris
Præcipit (percipit) ferriq; possedit apertas
Posterior lapidis uenit æstus & omnia plena
Inuenit in ferro neq; habet qua tranet ut ante.
Cogitur offensare igitur pulsare quo fluctu
Terreat extra suo quo pacto & exspuit ab se
Atq; per æs agitat sine eo quod sæpe sorbet
Illud in his rebus mirari mitteq; æstus
Non ualet e lapide hoc alias impellere item res
Pondere enim fretæ partim stant quod genus aurum
Ac partim raro quia sunt cum corpore ut æstus
Prouolet intactus nequeunt impellier usq;.
Ligna materies in quo genere esse uidetur
Inter utrasq; igitur ferri natura locata
Aeris ubi accepit quædam corpuscula cũ sit
Impellant ut cum magne si a flumine saxa.
Nec tamen hæc ita sunt aliarum rerum aliena.
Vt mihi multa parũ genere ex hoc suppeditent.
Q uæ memorare queam inter se singulariter aptam
Saxa uide primum sola calescere calce.
Glutinæ materies aurius mergatur una
Vt uitio uenæ rabularum sæpius hiscant
Q uam lapsare queant compage stamina munda.

Vitigem latices aqua fontibus audent
Misceri cum pix nequeat grauis & leneo linum
Purpureusq; colcis conchili megitur uno
Corpore cũ lane dirum qui non queat usq̃
Non si nepotũ fluctus renouata operam des
Non mare si totum uelite uiuere omnibus undis
Deniq; res auro aurum copulat una
Aer aquæ plumbo fit uti nigatur ab albo.
Cætera iam q̃ multa licet reperire quid ergo
Nec tibi tam longis opus est ambagibus usq̃
Nec metam multam hic operam consumere par est.
Sed breuiter paucis restat comprehendere multa.
Q đ ita texture ceciderũt mutua contra.
Vt caua conueniant plenis hæc illius illa
Huiusq; inter se iunctura hæc optima constat.
Est etiam quasi ut anellis hamisq; placita.
Inter se quædam possint copulata teneri.
Quod magis in lapide hoc ferro ferri uidetur.

De pestilentia unde creatur.

Nũc ratio quæ sit morbis aut unde repẽte
Mortiferam possit creare conflare coarta
Morbida uis hominũ generi pecudũq; cateruis
Expediam. primũ multarũ semina rerum
Esse supra docui quæ sint ut alia nobis
Et contra quæ sint morbo mortiq; necessest.
Nulta uolare ea cum casu sunt forte coarta
Et perturbarũt cælũ fit morbidus aer
Atus anis omnis morborum pestilitasq;.
Aut intus secus ut nubes nebulæq; superne
Per cælũ ueniũt: aut ipsa sæpe coarta
De terra surgunt: ibi putorem munda nacta est.

Item pestiuis fluuiis: quæ & solibus icta.
Nonne uides etiam cæli nouitate: & aquarum
Temptari procul a patria quicunque domoq;
Adueniũt. ideo quia a longe discrepit acres.
Nam quid britanis cælum differre putamus
Et quod in egypto est quia mũdi claudicat axis.
Quid ue quo in ponto est differre & gadibus atq;
Vsq; ad nigra uirum per cotto secla calore
Quecunq; quattuor inter se diuersa uidemus
Quattuor a uentis & cæli partibus esse
Tum color & facies hominũ distare uidet
Largiter: & morbi generatim seda tenere.
Est elephas morbus qui propter flumina nili
Vnguitur egypti in mediano quæ preterea usq;
Ac dudæ tentant grassis oculiq; macheis
Finibus inde aliis alius est locus inimicus.
Partibus ac membris uariis concinnat id aer
Proinde ubi colum quod nobis forte alienum
Commouet. atq; aer inimicus serpere cœpit
Venubula ac nubes paulatim repit. & omne
Quadragitas graditus conturbas & immutare coactat
Fit quoq; ut in nostrum cũ uenit deniq; cælum
Corrumpat: redditq; sui simile atq; alienum.
Nec igitur subitur clades noua pestilitasq;
Aut in aquas cadit aut fruges persedit in ipsas.
Aut alios homini pastus pecudumq; cibatus.
Aut etiam suspensa manet uis aere in ipso.
Et cum spirantes mixtas hinc ducimus auras
Illa quoque in corpus pariter sorbere necesse est.
Consimili ratione uenit bubus quoque sæpe
Pestilitas etiam pigris talaribus ægros.

Nec refert utrum nos in loca deueniamus
Nobis ad diuersa & cæli mutemus amictum.
An cælum nobis intro natura corruptum
Deferat. aut aliquid quod non consueuimus uti.
Quod nos aduentu possit temptari incerti.

De pestilentia atheniensium.

Hæc ratio quondam morborum & mortiferæ
Finibus in cetropiis funestos reddidit agros.
Vastauitq; uias. exhausit ciuibus urbem.
Nam penitus ueniens ægypti finibus ortus
Aera permensus multum camposq; natantis
Incubuit tandem populo pandionis oranem.
Inde cateruatim morbo morti dabantur.
Principio caput intensum feruore gerebant.
Et duplicis oculos suffusa luce rubentes.
Sudabant etiam fauces intrinsecus acre
Sanguine: & ulceribus uocis uia septa coibat
Atq; animi interpres manabat lingua cruore
Delitata malis: motu grauis: apera tactu.
Inde ubi fauces pectus complerat & ipsum
Morbida uis in cor mæstum cõfluxerat ægris
Omnia tum uero uitæ claustra lababant.
Spiritus ore foras tetrum uoluebat odorem.
Rancidaq; perolent proiecta cadauera ritu.
Atq; animi prorsum uires totius & omne
Languebat corpus læti iam lumine in ipso
Intollerabilibusq; malis alius erat anxius angor.
Assidue comes & gemitu commixta quærela.
Singultusq; frequens noctem persæpe deniq;
Corripere assiduæ neruos & membra coactans.
Dissoluebat eos defessos ante fatigans.

Nec nimio cuiquam posses ardore tueri
Corporis in summo summā feruescere patrē(artem)
Sed totius tepidum manibus proponere tactum.
Et simul ulceribus quasi iniustis omne rubore
Corpus ui est:per membra sacer qum diditur ignis:
Intima pars homini uero flagrabat ad ossa.
Flagrabat stomacho flamma ut fornacibus intus.
Nihil adeo possis cuiquam lene tenueq; membris.
Vertere utilitatem ad uentū & frigore semper
In fluuios partim cæli dos ardentia morbo
Membra dabunt nundum iacientes corpus in undas.
Inciderunt ipso uenientes ore patente
In se dabiliter satis arida corpora mersans
Aequabat multum pernix humoribus imbrem.
Nec requies erat nulla in aride fessa iacebant
Multi præcipites nymphis putealibus alte
Corpora missabant tacito medicina timore.
Quippe pacientia cum totiens ardentia morbis
Lumina uersarent oculorum experientia somno.
Multaq; præterea mortis cum signa dabantur.
Per cubata animi mens in merore metuq;
Triste supercilium furosus uoltus & acer.
Sollicitæ porro pleneq; sonoribus aures.
Creber spiritum aut ingens raroq; coortus.
Sudorisq; madens per collum spendidus umum
Tenuia sputa minuta croci contracta colore.
Salsa qui per fauces rauca uix edita tusse.
In manibus uro nerui trahere & tremere artus
A pedibus quæ minutatim succedere frigus
Non dubitabat item ad surenum deniq; tempus
Non præesse nares nisi primoris acumine.

Tenue conati oculi:caua tempora:frigida pellis
Duraq; inhorret iacet frons tecta meabat
Nec nimio rigida post artus morte iacebant
Octauaq; fere candenti lumine solis.
Aut etiam noua reddebant lampada uitam
Quorum siquis ut est uitarat funera læti
Visceribus tætris & nigris pro luuie alui.
Posterius tamen hũc tabes lætumq; manebat
Aut etiam multus capitis cũ sæpe dolore
Corruptus sanguis expletis naribus ibat
Huc hominis cotæ uires corpusq; fluebat:
Profluuium porro cultetris sanguinis acre.
Exierat tamen in neruos hinc morbus & artus
Probat:& in partis genitalis corporis ipsas
Et grauiter potum intuentes limina læti
Vraebat ferro priuati parte uirili
Ec manibus sine nõ nulli pedibusq; manebant.
In uita tamen & perdebant lumina partim
Vsq; adeo mortis metus iis incuserat aer.
Atq; etiam quosdam cœpere obliuia rerum
Cunctarum ne quæso possent cognoscere ut ipsi
Multaq; humi cum inhumata iacerent corpora supra
Corporibus tamen alitum generis(genus)atq; ferarũ
Haud procul absiliebat ut aerem excint odorem
Aut ubi gustarat languebat morte propinqua
Nec tamen omnino temere illis solibus ulla
Comparabat auis noctis secla ferarum
Exibant siluis languebant pleraq; morbo.
Et moriebantur tum primis fida cacumis
Strata uiis anni ponebat in omnibus aegere.
Extorquebat enim uitam uis moribunda membris

Incomitata rapi certabant fumera uasta.
Nec ratio remedii communis certa dabatur.
Nam quod alii dederat uitalis æris auras
Voluere more licere & cæli templa tueri.
Hoc aliis erat exitio lætumq; parabat.
Illud in his rebus miserandum opere unum
Aerumnabile erat:quod ubi se quisq; uidebat
Implicitum morbo morti damnatus ut esset.
Defficiens animo mœsto cum corde iacebat.
Funera respectans animam mitebat idem.
Quippe enim nullo cessabant tempore apiscit
Ex aliis alios auidi contagia morbi.
Atq; uel in primis cum labat funere funus.
Nam quicunq; suos fugitabant ut facto ad ægros
Vita nimium cupidos mortisq; timentes
Penibus & paulo post turpi morte malacq;
Desertos opis expertis in curia mactans
Qui fuerant ante præsto contagibus ibant
Atq; labore pudor quem omni cogebat obire
Blandaq; lassorum uox mixta uoce quærelæ
Lanigeras tamen pecudes:& bucera sæcla.
Optimus hoc lacti genus ergo quisq; subibat
Inq; aliis alium populum sepelire suorum
Certantes lacrimis lassi luctuq; redibant.
Inde bonam in partem iniectumq; maiore dabantur
Nec poterat quisquam reperiri quem neq; morbo
Nec mors nec luctus temptaret tempore tali.
Præterea ideo pastor & armentarius omnis
Et robustus item uir immoderator aratri
Languebat penitusq; casa contrusa iacebant
Corpora.paupertate & morbo tradita morti

Ex animis pueris super exanimata parentum
Corpora non nunq̄ posses retroq; uidere.
Matribus & patribus natos super edere uitam.
Nec minimam partem ex ægris meroris in urbem
Cōfluxit luguens quem cōculit agricolarum
Copia conueniens ex omni morbida parte
Omnia cōdebant loca tecta quoq; magis æstus
Cōferro situ aceruatim mors acumulabat.
Multa sitim prostratam iam per quoq; uoluta
Corpora silanos ad aquarum strata iacebant
Interclusa anima nimia ab dulcedine aquarū
Multaq; per pöpuli passim loca prompta uiasq;
Languidas cū animo tum corpore membra uideres
Horrida pœdore & pānis coapta periere.
Corporis illuuiæ pellis super ossibus una
Visceribus cæcus prope iam sordeq; sepulta.
Omnia deniq; sancta deum delubra replerat
Corporibus mos ex animis onerat atq; passim
Cūcta cadaueribus cælestum templa manebat
Hospitibus loca que complerant edit uētes.
Nec iam religio deum nec numina magni.
Pendebatur enim præsens dolor exuperabat
Nec mos ille sepulture remānebat in urbe.
Huc pius hic populus semper cōsuerat humari.
Perturbatus enim totus repedabat & unus
Q uisq; suum præ re mœstus humabat.
Multaq; subita & paupertas horrida suasit.
Namque suos consanguineos aliena rogorum
Insuper extructa ingenti clamore locabant.
Subdebant fauces multo cum sanguine sæpe
Rixantes potius q̄ corpora deferentur.

T. Lucreti Cari. poetæ philosophiq; antiquissimi
De rerum primordia natura ad memmium
Liber sextus & ultimus explicit fœliciter.

Non te animus fallit graiorum obscura reperta:
Difficile in lustrare latinis uersibus esse.
Multa nouis uerbis ꝓpter egestaté linguæ rerũq;
Nouitaté: ut ipsa petit maiestas & ratio cognita rerũ.
Quam nũc sapientiam appellas: memmiadæ tuo
Hanc e tenebris tantis & tam clarum lumen
De summa cæli ratione deũq; & omnem rerũ
Primordiam naturam tam clare luce locasti.
Ex quo quæque creata fœdere sint.
Vnde omnis natura creet res auctet alatq;.
Quo ue eadem rursum natura perempta resoluit.
Hæc materiem & genitalia corpora rebus reddẽda
In ratione uocasti: & semina rerũ appellasti.
Hæc eadem usurpare ratione tua fideli:
Corpora prima: ꝙ ex illis sunt omnia primis.

Sed tua uirtute suauis amicitie & sperata uoluptate
Studioq; uis nũc efferre suum laborem.
Aureaq; sua dicta perpetua semper dignissima uita.
Vt tibi sua dulcia dona talibus in rebus
Cõmunia esse saluti: capitiq; insignũ petere coronam.
Intellecta hec prius quæ sint: contempta relinquas.
Si hæc sint uera ratiõe sensuq;: accede ad oqus.
Si auté sint falsa & ratio quoq; falsa & sensus: relinque.
Vnde scias quid sit scire & nescire uicissim.
Nam nihil egregius est: q̃ res cernere a dubiis apertas.
Ratio enim neminẽ decipit nec decipit̃ nunq̃. Finis.

¶ Ad Nicolaum Priolum Hieronymi filiũ patricium Illustrem & bonarum artium cultorem.

C. Lycinii uersus.

Vnice Nicoleos uenetæ noua gloria gentis
Quiq; sacrum reseras ex Helicone melos.
Carmina Romani semper uictura lucreti
Excipe: ut a putri sint procul illa situ
Qui priscos celebras uates uenerars & ornas
Et tua quod rarũ est carmina blanda probat.
Non minus ingenuas artes studiumq; loquendi
Ipse foues cultu grandis amice nouo.
Adde quod & doctos dextra uirtute requiris
Et cupis in nitidos semper habere lares.
Hæc animi uirtus: hæc est quæsita per annos
Gloria: ut e sacro pectore uiuat honos:
Dii (præcor) Augusti specimen sortemq; metelli:
Concedant uotis tempus in omne tuis
Viue diu nostriq; memor sis deniq; noster
Et mea sint cordi munera parua tibi.

¶ Ex fœlicissima tua murani Academia uirtuti & posteritati Datum.

FINIS.

¶ Impressum Venetiis per theodorum de ragazonibus de asula dictum bresanũ. ¶ Anno domini. M.CCCC. LXXXXV. Die. iiii. septembris.

Registrum.

a b c d e f g h i k l m n o p q.

¶ Tuti sono quaderni excepto, q. chie quinterno.

BIBLIOTHÈQUE SAINTE GENEVIÈVE
SG

